

DUPL.

2050

1000
Cope.

Le Livre de la Bible

cap. Ioh. Pauli Perduj.

A

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, which is mostly illegible due to fading and bleed-through. It appears to contain several words in a cursive script.

COMMENTARIVS

DE DATIS, ET PROMISSIS

PRO IVSTITIA VEL GRATIA
OBTINEND. IN EXTRAVAG.

AB IPSO, S.D.N. GREGOR. XIII.
qua innouatur Extrauagans Bonif. viii.
ea de re olim ædita.

*Ad sapientissimas, easdemq, fortissimas Diuas Virgi-
nes, & Martyres, Luciam Syracusanam,
& Catharinam Alexandrinam.*

Authore Martino ab Azpilcueta
Doctore Nauarro.

NIL

VLTRA

62.

CVM LICENTIA SUPERIORVM.

R O M Æ,

Apud Iosephum de Angelis. M D LXXV.

13.7 c. 7

*Insignis forma, doctrina insignior unus,
At superat summi cultus utrumque Dei.*

Doctox Martinus ab Azpilcueta Nauarrus.

GREGORIUS PAPA XIIII.

MOTU proprio &c. Dilecto filio Martino ab Azpilcueta Doctori
 Nauarro, Cathedra prima functionis sacrorum Canonum inclite
 Vniuersitatis Conymbricensis iam pridem rite donato, in Ro. Cur.
 nostris, sacraq; nostra in foro conscientie Pœnitentiaria obsequijs
 residenti. Nuper a sœ.re. Pio Papa V. prædecess. nostro, emanarunt
 litterę tenoris sequentis. Dilecto filio, Martino ab Azpilcueta, Decretorum
 Doctori, Pius PP. V. Dilectę fili, salutem & Apostolicam Ben. &c. Dudum sœ. rec.
 Paulo PP. III. prædecessore nostro, emanarunt litterę tenoris subsequētis; Dilecto
 filio Martino de Azpilcueta Decretorum Doctori, primariam cathedram Iuris
 Canonici in vniuersitate studij Conymbricen. a Tu regenti. Paulus PP. III. Dilecto
 filio salutem & apost. ben. &c. Cum (sicut nobis exponi fecisti) vt alijs iuxta tra-
 ditum tibi a Deo talentum, prodesse posset; nonnullas lectiones super uoluminibus
 Decreti, & Decretalium, non sine maximis laboribus & vigilijs ad laudem diuini
 nominis, cuius ope litterariz rei, & Christiana Reip. consuluisse & profecisse credis,
 scribendo composueris & compilaueris; easq; de proximo, tuis proprijs expensis,
 in lucē edere & imprimi facere intendas. Pro parte tua nobis fuit humiliter sup-
 plicatum, vt tibi, quod lectura huiusmodi absq; tuo consensu imprimi non possint,
 vt tuarum vigilarum effectū lateris, concedere de benignitate Apostolica digna-
 remur. Nos, volētes te specialis gratia fauore prosequi; huiusmodi supplicationibus
 inclinati, tibi quod ad septennium a die quo tu lectiones prædictas imprimi feceris,
 computandum; nullus alius per vniuersum orbem Christianum constitutus, lectiones
 ipsas, vel earum aliquā partem imprimere aut imprimi facere: vel impressas
 in sua domo aut alibi habere & tenere, nec illas vendere, seu mutuo aut ex dono,
 vel alias donare possit; authoritate Apostolica, tenore præsentium, de speciali gra-
 tia indulgemus. Distritius inhibentes in virtute sanctę obedientię, & sub excom-
 municationis pœna, eo ipso si contra factum fuerit incurrēda, omnibus & singu-
 lis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis existentibus, & quauis
 etiam Apostolica authoritate aut facultate fungentibus, per vniuersum orbem
 constitutis; ne lectiones huiusmodi vel earum aliquam partem, absque tuo expresso
 consensu & licentia septennio prædicto duntaxat durante, imprimere seu imprimi
 facere, aut vendere seu donare præsumant. Non obstant. constitutionib. & ordi-
 nationib. Apostolicis, ac quarumcunque Prouinciarum, & locorum statutis &
 consuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate
 alia roboratis: nec non priuilegijs, indultis et litteris Apostolicis quibuscunq; Pro-
 uincijs, & illarum personis ac vniuersitatibus & collegijs. etiam per nos, & Sedem
 Apostolicam sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibuscunq; clausulis &
 decretis, etiam derogatorijs uel derogatorijs, uel alias quomodolibet concessis, con-
 firmatis & etiam iteratis uicibus innouatis. Quibus omnibus, etiam si de illis, eor-
 umque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de uerbo ad
 uerbum; non autem per clausulas generales id importantes, mentio seu quauis alia
 expressio habenda, aut exquisita forma ad hoc seruanda foret: tenores huius-
 modi, ac si de uerbo ad uerbum inferrentur, præsentibus pro expressis, & de uerbo

ad uerbum insertis habētes; illis alias in suo robore permanens, hac vice duntaxat, specialiter & expresse derogamus: ceterisque contrariis quibuscunq; Dat. Ro. apud Sanct. Pet. sub annulo piscatoris. Die viij. Ian. M. D. XLIII. Pontificatus nostri Anno nono. L. de Torres. Et deinde. Cum, sicut nobis nuper exponi fecisti: tu, qui (sicut asseris) rogeris a multis, ut opera tua tam prius edita, quā nondū edita, quę super iure Pontificio, & super pertinentibus ad declarationē illius habes cōposita, typis excudi faceres; idque facere proponas (uita comite, & Deo iuuante) impensis tuis, & te presente, quo correctiora, auctiora, & pientiora prodeant. Nobis humiliter supplicari fecisti, ut in pramissis oportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur: Nos te amplioris gratia fauore prosequi uolentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, Apostolica auctoritate tenore presentium, Declaramus intentionem Nostram, esse ut dicti Pauli Prædecessoris litterę, quę de lecturis loquuntur, habeant etiam locum in alijs Commentarijs, libris, & tractatibus, quę tu edideris super eis quę pertinent ad præfati iuris Pontificij declarationē. Non obstantibus omnibus supradictis, quę idem Paulus prædecessor in dictis præinsertis litteris uoluit non obflare. Dat. Ro. apud Sanct. Pet. sub annulo piscatoris. Die xvij. Maij. M. D. LXXI. Pontificatus nostri Anno Sexto. P. Tarnus B. De Castro. Nos eundem Martinum specialibus fauoribus & gratijs prosequi uolentes, statuimus: prædictoq; Martino concedimus Motu simili, & ex certa nostra scientia litteras sęcl. rec. Pauli III. & Pij V. prædecessorum nostrorum præinsertas, locum habere, & se extendi in his quę de lecturis & alijs loquuntur in quibuscunq; Commentarijs & tractatibus quę idem Martinus ediderit super prædicti iuris Pontificij declaratione & interpretatione, & præsertim super MANVALI CONFESSARIORVM ab eo prius lingua Hispanica edito, nunc recognito, aucto, Latinitateq; donato, nō obstantibus omnibus, quę prædicti prædecessores uoluerunt nō obflare: presentijq; nostri Motus proprij solam signaturam sufficere, & ubiq; fidem facere in iudicio & extra, regula contrarię non obstan uolumus & mandamus. Et insuper quia difficile foret presentē nostrum Motum proprium ad quęcunque loca deferri: uolumus, & apostolica auctoritate decernimus, ipsius transumptis, uel exemplis, etiam in eisdem libris, lecturis, Commentarijs, Manuali, & alijs operibus huiusmodi impressis plenam & eandem prorsus fidem ubiq; in iudicio & extra adhiberi, quę presenti originali adhiberetur.

Placet V.

Datum Romę, apud Sanctum Petrum Non.
Nouemb. Anno. I.

AD SAPIENTISSIMAS,

easdemque fortissimas Virgines, & Marty-
res Christi gloriosissimas,

DIVAM LUCIAM SYRACVSANAM,

& Diuam Catharinam Alexandrinam.

V i octogesimum primum peregrinationis meæ laboriosæ agens annum (qui à nato vestro & omnium Domino est 1574.) ante paucos dies ausus fui; pauper munusculum de paupere vena, ditissimæ, eidemque Diuûm omnium Reginæ præpotentissimæ, virgini matri Mariæ,

offerre: Nunc clauso eo die huius mensis 13. uobis, eius cum primis signiferis, audeo, licet verecundus, dedicare hoc aliud humiliter sed & literarium, de eadem humili officina, in vnius vestrûm festo inceptum, & in alterius finitum: Vobis, inquam, natalibus clarissimis ortis, quarum tu quidem antiquior Lucia Syracusis, es soboles generosa parentum, & Syracusæ celeberrima gloria gentis: Tu uerò Catharina Costis, Regia progenies Alexandrinæ Regiæ decus rarissimum, & ingens: Vobis nutritis superbas inter opes, in delitiis, in murice & auro Natis, quarum utraque maritales perueniens ad annos, Exuit exemplò studium leuis omne iuuentæ, pro inuen-
toque

toque Euangelico thesauro, omnia, opes, voluptates, & splendida coniugia vendidit, & dedit, dumque gestit fragilem domare corporis sexum, domuit cruentum corpore seclum, Altera Paschasio, altera Maxentio triumphato: gessit victricia bella tyranno: Vobis igitur multis nominibus sublimibus, audeo humilem hanc opellam offerre, simul obnixè supplicare, vt vestro patrocinio eadem Cœlorum Regina, ea quæ ipsam rogavi, impetrare dignetur, nempe, vt professione, ætateque mea præmonente, terrena oblitus, memor nouissimorum, in dies magis ac magis cœlestia meminerim: Deinde tu quidem Lucia; vt mihi olim in hanc miserâ lucem prodeunti Lucina fuisti, nonnullamq; mentis, & amplam corporis lucem hætenus procurasti, ita maiorem mentis, & nonnullam corporis, dum vita manebit, duraturam procures: Tu vero Catharina studiis Academicisque Prælata piis, Nauarrorum in præliis incundis symbolum & patrona singularis, vt, quæ hætenus huic Nauarro clienti tuo in literarum studiis plus quàm pro meritis fauisti, in finem vsque faueas, quò te imitatus, falsis falsorumque Authore triumphatis, vera

victor referat ad verum *Διδρυγον* Christum sponsum vtriusque vestrûm æternum, qui vt vos amplissimis suorum regnorum sedibus donauit, ita me vestris, vestræque, omniumq; Diuorû Regina precibus et meritis, angulo quopiam illorum donet.

Amen.

Romæ die 20. Decemb. anno 1574.

Christiano eidemque candido lectori .

ER tuam in Deū proximumq,
charitatem , perque istius animi
tui candorem, etiam atque etiam
obsecro te Christiane idemque
candido lector, ne te offendat pra-
missa, qua opellam hanc tantis
Diuis dicamus, nuncupatio, bo-
nique consulas, quod, quemadmodum paulo ante tres,
in tres Canones de Voto paupertatis et Religione, com-
mentarios prae potentissimae omnium Diuorum, Diua-
rumque Regina Mariae matri dicauimus: Ita nunc
Commentarium hunc praecellentibus Diuis Luciae &
Catharinae cum primis eius signiferis dicemus . Tum,
quod recentiores quosdam egregie pios & eruditos, &
valde senes imitati, hoc facimus, eo animo, ut, sicut
eorum exemplum meam mentem ad caelestia desideria
non parum erexit, Ita & nostra illorum imitatio,
animum tuum iam eisdem affectum magis afficiat:
& quod eadem causa nempè senectus, & ob eam iam
imminens è vita mortali exitus, & magna opis ad ra-
tionem de tam longa vita reddendam necessitas (qua
me ad illos tanta Regina dicādos allegerūt) ad dicen-
dum.

dum hunc clarissimis eius antesignanis induxerunt:
Tum, quod maximè optem esse tibi vel tantilla occa-
sio, ut tantarum heroum, suæque Regina, de tuo nun-
quam labatur pectore vultus, qui nostro iam ab ado-
lescentia heroico suarum vitarum Egregij poeta Man-
tuani carmine, infixus (quæ benignitas fuit Christi
earum Ducis benignissimi) non semel magna fuit
animi recreatio, consolatio, & aduersus inimici com-
munis insidias fortitudo & munimen: Tum, quod
expediat, ut in hac fictili ætate, alijs Diuorum inuo-
cationem temerariè & impudenter delirando minue-
re conantibus, alij contra prudenter & reuerenter li-
rando eam augere conemur: Tum denique, ut mo-
nimenta earum, quæ in Hesperia Occidua cæperam,
& conceperam, quæque vereorne in hac Orientis, præ-
ter spem tamdiu remoratus, morte praueniente, per-
ficere queam, dictis saltem, aliqua ex parte pensẽ:
ad gloriam D. N. Ihesu Christi, qui nos semper, vi-
uentes & morientes, in sua, quæ maximum donorum
eius est, gratia gratum faciente, perseuerare do-
net. Amen. Roma, Die 20. Decemb. ann. 1574.

DE DATIS ET PROMISSIS
pro iustitia vel gratia obtinendis
in Extrauagan.

AB IP SO, S. D. N. GREGOR. XIII.
qua innouatur Extrauagans Bonif. VIII.
ea de re olim ædita.

*Ad sapientissimas easdemq, fortissimas Diuas Vir-
gines & Martyres, Luciam Syracusanam,
& Catharinam Alexandrinam.*

Authore Martino ab Azpilcueta
Doctore Nauarro.

S U M M A R I U M.

*Sancta Catharina studioforū patrona clarissima nu. i.
Bulle Innouationis extrauag. Bonif. viii. tenor nu. i.*

INTERROGATVS à multis multa, super ex-
trauag. quæ incipit. Ab ipso, S. D. N. Grego-
rii XIII. ædita octaua huius mensis Nouem-
bris 1574. qua innouauit extrauag. bo. me.
Bonif. viii. (Quæ est prima impressarum tit. de sent.
excom.) Constitui in eam comminisci vberius &, ni fallor
R utilius,

utilius, quàm Illustrissimus quondam idemque eruditissimus Cardinalis Io. Mon. commentus fuit in prædictam extrauag. Bonif. innouatam, quò securius & plenius satisfacerem ea interrogantibus, simul Confessarios (quos tanquam ministros Ecclesiæ Christianæ cum primis utiles & necessarios ueneror) adiuuarem in IESU CHRISTO D. N. cuius diuinam opem imploro; sperans eam precibus & meritis Virginis & martyris Beatissimæ eiusdemq. fortissimæ, ac sapientissimæ, literarumque studiosorum patronæ clarissimæ (cui dies hic sacer est) Catharinæ, ferendam; subiiciens omnia quæcunque dixero, eiusdem S. D. N. (quæ summa est) censuræ, imò et cuiuscunque alius, quod sanius fuerit, iudicio, Bulla Innouationis prædictæ quæ sequitur, lectori prius ob oculos proposita, cuius hic est tenor.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

A B IPSO Pontificatus nostri principio quam maximè possumus enititur atque contendimus; vt domus & curia nostra à sordibus expurgetur. Cui rei salubri consilio incumbēs fœl. record. Bonifacius Papa VIII. excommunicauit et anathematizauit omnes Clericos, Religiosos, et Laicos vtriusque sexus, siue familiares Curia, siue vndecunque alios, qui aliquod pactum facerent; seu quid paruum uel magnum promitterent; uel promissionem reciperent; aut ex pacto uel promissione occulta uel manifesta, siue sub uerbis generalibus et plenè non expressis, siue specialibus et apertè expressis facta, quicquam darent aut reciperent pro iustitia, siue gratia, siue pro se, siue pro alio, in causis uel iudiciis, seu aliàs per literas apostolicas, et quibuscunque aliis modis apud sedem apostolicam obtinenda: et eā sententiam ad promittentes et acceptantes, dantesque et recipientes duxit extendendam. Illos etiam qui sibi intra triduum non renunciarent eum, quem in culpa esse scirēt, uel alicui per quem ad se fideliter referretur, simili uoluit sententiæ subiacere. Ac decreuit, ut nullus hanc incurrens excommunicationis sententiam, absque speciali mandato suo absolutionis beneficium valeret obtinere nisi in mortis articulo constitutus: Sed nec quisquam admitteretur ad absolutionis gratiam, nisi prius erogatum esset

4 De datis & prom. pro Iust. &c.

pauperibus quantum ille dedisset, uel etiam recepisset. Iustitiæ uerò, siue gratiæ expeditiones sic obtentæ nullius profus essent roboris uel momenti: & scienter illis utentes simili sententia innodauit: ac reseruans sibi absolutiorem eorum cum prædictis ad pœnas similes in omnibus obligauit. Sed hoc scelus ita hodie in mores inductum est, ut plerique cupiditate improbi quæstus potentiorum suffragationibus adnixa huiusmodi negotiorum expeditiones hac illac conquirentes turpissimè nundinentur. Alii alios, quos gratia præstare arbitrantur, donis pollicitationibusque ambiant. Quidam etiam se talium operam atque industriam pretio & muneribus quæsisse affingant. Quæ cum pessima sint; & Curia prædictæ existimationem grauissimè offendât; in eos qui talia agunt animaduertendum fore arbitrati, Constitutionem prædictâ cum suis censuris & pœnis omnibus innouamus: easdemque omnes extendimus ad audentes quaecunque horum facinororum quæ adscripsimus, dantesque illis & aliis supradictis auxilium, consilium, uel fauorem. Quinetiam eos omnes omni beneficio, & officio ecclesiastico & sæculari, siue temporali siue perpetuo, ipso iure priuamus, ac priuatos esse declaramus: & præterea infamiæ subiectos perpetuo ac inhabiles ad illa & alia esse uolumus. A quibus etiam, prout quæque res erit, tales pœnæ exigantur, quæ cæteris sint exemplo. Illis tamen qui rem adhuc incognitam, complicesque, ac fautores, & socios retexerint; impunitas concedatur. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo septuagesimo quarto. Nonis Nouembris, Pontificatus nostri, Anno Tertio.

S U M M A R I V M.

Excommunicantur omnes, qui aliquam istarum 16. actionum agunt pro iustitia uel gratia obtinenda apud Sedem Apostolicam, & scientes, & non reuelantes intra triduum eas, et utentes per eas obtentis, Absolutione Papa reservata, & omnia per eas obtenta sunt inualida, et perdunt ipso iure sua beneficia & officia, & infames, ac inhabiles ad ea & qualibet alia sunt. num. 2.

Extrauagans Bonif. hic innouata à quo fuit olim reuocata. num. 2.

Primum igitur præsuppono quòd extrauag. Bonif. ^{viii.} per hanc innouata, est prima tit. de senten. excommunicationis inter extrauag. communes, citata à Io. And. in c. Nemo de simon. & ornata glos. prædicti Io. Mon. qui ait eam inuentam in prouinciali Cancellariæ, publicatam fuisse à Bonif. ^{viii.} in Audientia, cum quidam eius scriptor diceretur in eam incidisse.

Secundo, quòd illa fuit reuocata per Clem. V. Authore palud. in 4. dist. 18. q. 3. col. pen. & Angel. uerbo excommunicatio quinto cas. 25. Syluest. uerbo excommunicatio 7. cas. 46. & Caiet. post cas. 81.

His præsuppositis, diuido illam in tres partes principales, quarum prima, continet aptum & breue exordiū. Secunda ibi (cui) refert prædictam extrauag. Bonif. ^{viii.} Postrema uerò ibi (quæ cum &c.) eam innouat, extendit, & nouis pœnis roborat. Secunda uerò pars diuiditur in quinque

que secundum Io. Mon. ubi suprà. Prima, excommunicat contentos in ea. Secunda ibi (& eam) extendit uno modo. Tertia ibi (illos) alio modo. Quarta ibi (ac decreuit) reseruat sibi absolutionem. Quinta ibi (sed nec quisquam) iubet accepta restitui.

Et habet in summa: Excommunicationem incurrere eos, qui pro iustitia uel gratia obtinenda apud sedem Apostolicam, promittunt, dant, uel accipiunt aliquid, imò & scientes non reuelantes intra triduum, quin etiam utentes sic obtentis, & auxilium, consilium, uel fauorem in id præstantes, nec ab alio quàm à Papa posse absolui, & omnia obtenta esse inualida, et omnes perdere ipso iure sua beneficia et officia, et infames, ac inhabiles ad ea et quælibet alia fieri.

S U M M A R I U M.

Extrauagans hæc, est quadantenus magis propriè constitutio, quàm regula Cancellariæ. num. 3.

Ordinem ergo literæ secutus.

Primo Noto ex illis uerbis inscriptionis [Ad perpetuam rei memoriã] esse uerum id quod dixit prædictus Io. Mon. de prædicta extrau. super uerbo (Anathematizamus) scilicet illam, et consequenter hanc, esse ueram constitutionem, quod colligitur tum ex prædicto uerbo (perpetuam) quod est signum constitutionis, ut innuunt Panor. et Præpos. in c. Non debet de consang. Tum efficacius, ex illis uerbis secundæ partis [constitutionem prædictam] esse inquam constitutionem et non qualem qualem, sed perpetuam, et ita differentem à constitutionibus,

bus, quæ appellantur regulæ Cancellariæ, quæ solùm durant tempore quo earum Author uiuit, ut glossator antiquus earum colligit ex illis uerbis proœmii earum [suo tempore duraturas] pag. 6. et Domin. in c. Duobus, de Rescript. lib. sexto, et alii alibi.

S U M M A R I U M.

Causa cur Curia aliquot florescant, est cura Regentium, se suosque purgantium. num. 4.

Greg. xiiij. dignissimus, qui primis Pontificibus Maximis à Gregor. Primo, annumeretur. num. 4.

Cardinalium Collegium presens, omnium, quæ à multis sæculis se præcesserunt, nouis purgatissimum, & pietate, prudentia, iustitia, temperantia, & omnigena eruditione ornatissimum. num. 4.

Urbs, aliarum orbis urbiũ nunc reformatissima. nu. 4.

Exempla regentum & maiorum, recti & minores imitantur. num. 4.

II. Not. ex illis uerbis [enititur etc.] causam cur multæ principum, tam Ecclesiasticorum, quàm secularium, Curia, vrbes, et regna florescant. Innuit enim hæc extrauag. esse eorum in sese, & illis à prauis moribus purgandis, studium & diligentiam, sicut lex 3. ff. de off. præf. significat causam purgandi prouinciam malis hominibus, esse curam & diligentiam præsidis eas ab illis purgandi. Quò factum est (quia ei rei magnoperè incubuerunt ut audio, bo. me. Paulus Quartus, & Pius Quartus, & me cernente scilicet record. Pius Quintus, & nunc incumbit S. D. N. Greg.

Greg. XIII. dignus qui primis omnium, qui sacrosanctā sedem Apostolicam à Greg. primo in hunc usq; diem re-
xere, annumeretur, adiuuante in id eum strenuè Illustrissim-
o sacrosanctoque suorum Cardinalium Collegio, om-
nium, quæ à multis sæculis se præcesserunt, collegiorum
neuis purgatissimo, pietate, prudentia, iustitia, temperan-
tia, & omnigena eruditione ornatissimo) vt urbs, quæ ante
illos non satis benè audiebat, nunc omnium, quas mihi li-
cuit uidere in Hispania, Gallia, & Italia, reformatissima
cernatur; Tam uerum est illud Claudiani, relatum à glos-
in c. Magnæ de uoto: Totus componitur orbis Regis ad
exemplum, nec enim sic flectere sensus Humanos, edicta
ualent, ut uita regentum, & illud d.c. Magnæ: Quod fit à
prælati, facîle trahitur in exemplum à subditis, & illud Ec-
cles. c. x. Secundum Rectorem ciuitatis, uiuit populus
qui habitat in ea.

S U M M A R I V M.

*Actiões omnes ab hac extrauag. punitæ sunt prohi-
bita iure ipsa antiquiore. num. 5.*

*Denunciationis omisio, de qua hic, non est propriè
actio sed non actio. num. 5.*

*Vti inualidis etiam ante hac malum, sed non erant an-
tea tot inualida ac nunc. num. 5.*

*Promissio non omnis generalis, est hic uetita. num. 4.
& qua. num. 18.*

*Actiões hic punitas antehac & ubique gentium fuis-
se & est malas significat hac extrauag. quod tacitè*

& uti-

In Extrauag. Ab ipso, Greg. XIII. 9

Et utiliter monet Confessarios; solas autem apud Sed. Apostolicam post eam factas, pœnis eius puni- nit. num. 6.

Extrauagans hac non includit illa quæ erant iure antiquiore licita. num. 6.

Causa finali dispositionis cessante, cessat illa. num. 6.

Constitutio interpretans uel roborans aliam, terminis illius concluditur. num. 6.

Lex non includit id, ad quod mens & ratio authoris eius non se extendit. num. 6.

Intentio & finis Authoris ex præmio colligitur. nu. 6.

5 **III. Not.** in verbo (sordes) quod omnia acta per sordes quæ puniuntur in hac extrauag. uidentur esse prohibita, quia mala, idest prohibita iure naturæ vel diuino, uel humano antiquiore ista, & non solum mala, quia prohibita iure humano huius extrauag. tantum. Quod si est uerum, ubique gentium & terrarum, ubi ius naturale uel id antiquius ista uiget, cauenda sunt, & in utroque foro punienda, aliis saltem pœnis quam hic statutis: Ius enim naturale & diuinum omnes & ubique ligat. c. Quo iure sub fin. 8. dist. & c. Non licet Imperatori, io. dist. & Ius humanum antiquius ista, ubi illud uiget, cum tamen prohibita iure humano huius Extrauag. tantum, non essent punienda, nec cauenda, nisi fierent apud sedem Apostolicam. Quod autem sint mala & prohibita iure naturali; vel diuino, grauius sentit, licet non probet prædictus Io. Mon. in d. extrauag. in glos. (clericos) Pro quo facit primo, quod sordes prædictæ per hanc extrauagantem censentur

sentur de se uitandæ, & quæ de se uitari debent uidentur naturaliter mala, sicut quæ de se fieri debent, bona: iuxta illud Psalm. 33. Declina à malo & fac bonum, declaratum per Thom. 2. secundæ q. 79. artic. primo, & quod sunt contraria munditiei, quæ de se est bona, ergo ipsæ de se sunt malæ arg. cap. Sciendum 8. q. 1. præsertim quod prædictæ sordes non sunt corporales, de quibus illud Plauti in Pœn. Pleni oculi sordium, sed spirituales, de quibus illud Apocalyp. cap. ult. Qui in sordibus est, sordescat adhuc, à quibus ut de se malis Psalm. 50. petit mundari, ibi (à peccato meo munda me.)

Secundo, quod per sordes in hac materia significatur auaritia uel pretium, quod per eas illiberaliter quæritur, ut colligitur ex c. primo de re iud. lib. 6. ibi (sordes idest pretium) secundum Archid. & ex l. 3. §. Nunc uidendum iunc. glos. simili. ff. de suspic. tut. et ex l. Si benè collocatæ adiunctis quæ illi annotat. Budæus. ff. de usur. & ex c. Sunt nonnulli l. q. 1. et auaritiam ante omnem legem humanam esse malam & prohibitam, probat illud Apost. secundæ ad Thimoth. 6. Radix omnium malorum est cupiditas, relatum in c. Quia radix de pœn. dist. secunda & in §. primo Authen. ut Iud. sine quoquo suffr. coll. sexta.

Tertio, quod omnia quæ hic prohibentur, uidentur esse emptiones et uenditiones iustitiæ & gratiæ, quæ iure naturali uel diuino uetantur emi uel uendi, iuxta illud Matthæi 10. Gratis accepistis, gratis date, relatum in c. Gratia prima q. 1. & probatum in c. Qui studet & c. Reperiuntur et c. Sunt nonnulli, et per totam quæstionem ead. cau. et quæst.

Quarto, quod omnia ferè hic uetita directè uel indire-

Atè reducuntur ad dationem uel acceptionem munerum, principum et Iudicum, quæ iure naturali uetatur. Prohibetur enim per illud Exod. 23. Non accipies munera, quæ et excœcant prudentes, et subuertunt uerba sapientum, et mutant uerba iustorum, et Esaias c. primo, increpat quòd omnes diligunt munera, et contra c. 33. Laudat eum, qui excutit manus suas ab omni munere, quod refertur in d. c. Sunt nonnulli 1. q. 1. et c. Etsi quæstiones de sim. Quin et terribilius ait Iob. c. 15. Ignis deuorabit tabernacula eorū, qui libenter munera accipiunt. Quæ omnia continent præceptum morale, et non Ceremoniale nec Iudiciale, et ideo non expirarunt à passo Christo, sicut illa, 6. dist. 8. fin. et tradit Thom. 1. q. 103. artic. 3. adiunct. q. 104. artic. 3. et q. 94. artic. quinto.

Contra quod notabile tamen facit primo, quòd denunciatio intra triduum nouè hic præcipitur, et ideo ommissio eius non erat mala et punienda ante hanc extrauag.

Secundo, quòd usus rei obtentæ per sordes, modò obtentio ipso iure fuisset ualida, non erat ante hanc extrauag. illicitus, nunc autem uidetur esse talis.

Tertio, quòd ante hanc extrauag. non erat illicita promissio gratitudinis Iure naturæ debitæ, uerbis uel scriptis facta generalibus, sine ullo naturalis obligationis augmento, ut probabitur notab. 11.

Quarto, quòd promittere uel dare pro recta iustitia facienda, non uidetur contra ullum Ius naturale uel diuinum, quia nulli talis iuris præcepto est contrarium.

Quinto, quòd eruditissimus Innoc. Tertius, in illo suo c. Cum ab omni de uit. & honest. cler. non dixit dationē huiusmodi munerum, neque receptionem esse per se ma-

lam, sed habere mali speciem.

Sexto, quòd consuetudine induci posse uidetur, ut den-
tur sportulæ, propinæ, uel munera Iudicibus, nã licet glof.
putata sing. in Clem. statutum de elect. quam commendat
& sequitur Ludouic. Roman. sing. 183. teneat non ualere
consuetudinem, ut Iudices accipiant sportulas, uerius ta-
men uidetur, quòd tenet Speculat. de Salar. §. primo uerfi.
si uerò ordinarius, & satis probat Corseti in sing. uerbo
Sportulæ, Imò & id seruat stylus Curie, quo probatur solu-
tio propinarum, siue sportularum, quæ pro sententiâ lata
soluuntur, quod iure Cæsareo licitum erat Auth. de Iudic.
§. si quis, Collat. 6. imò & antiquiore lege Græcorum, & pro-
fundè de more tradit eruditissimus Alciatus in 3. lib. di-
spunc. c. 17. & Xeniorum ad Natale Dñi mittendorum, quæ tñ
si esset contra Ius naturale uel diuinum, non posset ualere:
c. Mala & c. Frustra & c. Quo iure 8. dist.

Septimo, quòd promissio uel datio rei parua, non erat
antehac illicita, saltem mortiferè, ut probabitur infra no-
tab. 10. & tamen hic punitur. ergo &c.

Ad primum respondeo, quòd ommissio prædiciæ denun-
ciationis non est de actis per sordes, de quibus agit notabi-
le, nec de directè hic prohibitis, sed tantum indirectè, qua-
tenus denunciatio præcipitur, & ita nil obstat.

Ad secundum respondeo, concedendo assumptum in
eo, negando tamen per hanc extrauag. uetari illud, quia
per illam solum uetatur usus eorum, quæ sunt ipso iure
nulla, quorum usus etiam antea uetabatur, ut etiam argu-
mentum significat: licet differentia inter Ius antiquum & no-
tum sit, quòd secundum hoc, usus omnium obtentorum per sor-
des apud sedem Apostolicam, est malus, quia omnia talia sunt
ipso

iure nulla, & secundū illud usus omniū sic obtentorū, non erat malus, quia nō omnia sic obtenta erāt inualida; ut dispensationes, et aliæ gratiæ impetratæ per huiusmodi fordes, quæ nō cōtinerent simoniā, uel aliam, quæ annullaret causam, neque surreptionē, quia nullibi annullantur, quæ tamen per hanc extrauag. nunc annullantur, et concedimus per hanc extrauag. induci nullitatē multorū, quæ ante illam erant ubicunq; facta, ualida, et post hanc facta apud Sed. Apostolicā, erunt ipso iure nulla, licet negemus usum eorū, quæ inualida et nulla sunt, non fuisse ante hanc illicitū, sicut est, et erit posthac in Curia et ubique.

Ad tertium respondeo, concedendo quidem promissionem gratitudinis, de qua in eo, non fuisse ante hanc extrauag. uetitam, negando tamen eam hic puniri, ut probabitur in d. notab. 11. num. 18.

Ad quartum respondeo primo, negando assumptum; quia dare pro iustitia etiam recta, est contra præceptum septimum de non furando, quod per supradicta est ius naturale uel diuinum, quia secundum August. in c. Pœnale 14. q. 5. Omnis illicita acquisitio rei eo uetatur, & iure naturæ uidetur illicitū emere, & uendēre iustitiam c. Non licet & c. Qui recte 11. q. 3. & d. c. Cum ab omni, quia non est res uænalis c. Videntes prima q. 3.

Secundo, quod id uetatur in l. 2. ff. de condic. ob turp. cau. & sic iure antiquiori ista extrauaganti.

Ad quintū rñdeo, cōcedendo q̄ datio muneris suo genere, siue ex suo obiecto, nō est mala, sic tñ mala, intētiōne malè dantis, & fragilitate recipientis; quatenus ob eam fluctitur ab eo, quod est rectū, uel amore indē nato cecēdit, uel impeditur à uidēdo illud, ut innuit in illo præallegato

Isaia: Munera excœcant, & quòd hic solum punitur promissio quatenus est, & præsumitur talis.

Secundo, quòd etiam iure naturali & diuino uetamur dare scandalum proximo, Matthæi 18. cap. secundo de noui operis nunciatione, & ita, esto liceat in se prædicta munera datio, quando tamen habet speciem mali iure naturali, diuino, & humano, regulariter prohibetur: ut habet d.c. Cum ab omni, & alia iura præcitata.

Ad sextum respondeo, quòd illud procedit in propina, siue munere dato post latam sententiam, in salarium, uel partem salarii Iudicis, quod per hanc extrauag. non prohibetur: ut dicemus infra not. 21.

Ad septimum, concedendo assumptum, & negando per hanc extrauag. puniri dationem & promissionem, quæ ob paruitatem rei non est mortifera, ut probabitur in d. not. 10. etiamsi esset mortalis ex circumstantia finis, & malæ intentionis tantùm, si modò, res est tam parua, quòd attenda conditione personarum, temporum, & locorum, nec moueat, nec soleat mouere notabiliter, ut in d. not. 10. dicitur.

- Ex quibus infertur, quòd hæc extrauag. non solum fuit necessaria et utilis, quatenus intendit directè Authore eius purgare Curiam peccatis in ea contentis, et existimationis offensione, sed etiam qua parte indirectè admonet ferè omnia illa esse ubique gentium & terrarum peccata, addendo enim pœnas adeò graues contra facientes ea in Curia, eo quòd sunt iure naturali & antiquiori humano illicita, excitat obiter Confessarios & pœnitentes ad considerandum ferè omnia illa ubique terrarum et gentium esse mala, et requirere contritionem et confessionem, et ali-
quando

quando restitutionem, licet non à censuris absolutionem, nisi apud sedem Apostolicam perpetrentur.

I I. Infertur ad illam quæstionem plus satis quotidiana & magni momenti: An peccent, & quantum, qui etiam ali bi quã apud Sed. Apostolicam Regibus, Principibus, Magnatibus, & aliis primæ uel inferioris notæ uiris, uel forminis, assistentes, & gratè inseruientes à secretis, uel aliis ministeriis magnis uel paruis, & alii amicitia & gratia apud eos multum valentes, accipiunt magna munera interdum conuenta & promissa, interdum absque conuentione, ante uel post iustitiam, uel gratiam obtentam, nonnunquam fu mos tantum uendentes, quorum aliqui hac arte mercaturam quæstuosissimam exercentes, euadunt ditissimi, hæreditatesque amplissimas, & primogenia suis hæredibus relinquunt insignia, & an teneantur hac arte quæsitâ restituere? & an item qui ea dant uel promittunt, peccent? & quãtum? & an teneantur restituere damna inde aliis secuta? quã oportuniùs diffiniemus sub finem Cõmentarii. nu. 42.

Tertiò, quòd qui ante hanc extrauag. huiusmodi fordes admiserunt apud sedem Apostolicam, peccarunt mortaliter, & tenentur pœnitere & confiteri, & aliquando restituere, licet non incurrerint pœnas huius extrauag. quæ quia licet quoad prohibitionem contineat Ius antiquum, quoad pœnas tamen continet nouum, & ideò licet quoad illa extendatur ad præterita, quoad has tamen minimè, eò quòd l. noua quatenùs est noua non extenditur ad præterita, cap. 2. & fin. cum annot. eis præsertim per Felyn. de constitut.

Quarto, quòd hæc extrauagans puniens actiones contentas in ea, est regulanda secundum antiqua iura naturalia,

lia, diuina, uel humana, quibus antea illæ prohibebantur, et intelligenda, restringenda, et extendenda ad terminos illorum, et consequenter restringenda ad ea tantum, quæ per illa sunt prohibita et illicita, et non extendenda ad illa, quæ non sunt per illa prohibita, neque illicita: Tum, quia causa finalis huius extrauag. uidetur fuisse obseruantia illorum, cui obseruantia non est locus, quoad illa, quæ in eis non includuntur, ergo in eis non erit locus huic, quia cessante causa finali, cessat dispositio c. Cum cessante de appell. l. Adigere. §. quauis. ff. de iur. patron. cum eis annot. Tum, quia constitutio, quæ fit ad interpretandam aliã, & eadem ratione, quæ fit ad roborandam eam, intelligenda est secundum eam, & concludenda terminis eius. Auth. Constitutio quæ innouat. §. unde uers. in illis coll. 3. & clarescit glos. quã putat sing. Card. ibi oppos. tertia in Clem. statutum in uerbo consuetudine de elec. addens quod easdem limitationes et extensiones, quas recipit interpretata, debet recipere interpretans, & eum sequitur Felyn. in c. primo de Iureiur. num. 5. Nam & referens se ad aliquid, intelligitur secundum illud l. In testamento. ff. de cond. et demonst. et constat hanc extrauag. factam esse ad conseruandum et roborandum illa, ut intelligitur ex duobus proœmiis [ad innouandum et addendum] in ea cõtentis: Tum quia lex non includit illud, ad quod mens et ratio Authoris eius non se extendit l. Cum pater. §. dulcissimis ff. de legat. secundo & tradit Panor. in c. Suggestum & c. Meminimus de appell. in c. final. de Rescrip. Felyn. in c. Tua de Iureiur. et mens et ratio saltem coniecta Authoris huius extrauag. est uitare antea prohibita, eo modo, quo antea prohibebantur. Quod clarè indicat uers. Sed hoc

hoc scelus huius extrauag. in quo ponitur additionis pœnarū proœmium, quatenus significat eas adiici ad exterminandum ea, quæ antea erant scelera, & increbuerunt, ibi (sed hoc scelus ita hodie in mores inductum &c.) & ibi (cupiditate improbi quæstus & c. nundinentur) & ibi (Quidam etiã talium operam & industriã pretio quæsisse affingant, & ibi (Quæ cū pessima sint) & ibi (in eos qui tale aliquid agunt animaduertendum arbitrati, Quæ omnia posita in dicto proœmio (unde finis & intentio Authoris colligitur, l. fin. ff. de hæred. instit. c. Quia propter de elect.) palàm significant Authorem eius addere pœnas prædictas contra eos solos & omnes qui fecerint contenta in ea, quæ illicita erant & mala etiam ante hanc extrauag.

Quinto infertur, Quod non omnis muneris datio, & receptio hic prohibetur, sed sola muneris notabilis, & facta ante iustitiã vel gratiã malo, uel scâdalofo animo, uero vel præsumpto, ut etiã infra notab. 10. 11. & 21. dicetur. Notabilis inquam, ita, q̃ datio vel promissio eius sit uel præsumatur mortifera, & quòd moueat, uel mouere soleat notabiliter animum recipientis, ut in d. not. 10. & 11. probabitur.

S U M M A R I U M.

Excommunicatio huius extrauag. est maior, & unde id clarè colligitur. num. 7.

Excommunicatio ex vi uerbi, & propriè maiorem & minorem includit. num. 7.

Species sub genere propriè includuntur. num. 7.

Excõicatio absolute prolata, interdum pro minori, Anathema uero semper pro maiori accipitur. n. 7.

18 De datis & prom. pro Iust. &c.

Excommunicatio & Anathema differunt num. 7. non ut disparata, sed ut genus & species. num. 8.

Anathema quare ratione dictio Græca simul & Hebræa. num. 7. & duo significat & est species excommunicationis, quia est maior & nunquam minor, & omnis excommunicatio maior est Anathema. nu. 8.

Excommunicatio est genus ad Anathema et minorem excommunicationem. num. 8.

Cardinales & Episcopi incurrunt tres pœnas huius extrauag. non autem 4. reliquas. nu. 9.

Cardinales non ligantur, regula Cancellaria odiosa, licet lex generalis sic. num. 9.

Cardinales sunt patriti scripti in Diademate Principis, & pars corporis eius. num. 9.

Lex generalis ligat omnes species, etiam si maior ratio militet in una. num. 9.

7 **III. Not.** quòd super uerbo (excommunicauit) cadit illud idem dubium quod in prædicta extrauag. prima de sent. excom. super uerbo (excommunicamus) prædictus Io. Mon. mouet, scilicet: An per has extrauag. feratur maior uel minor excommunicatio? Cuius mente amplexa, uerbis autem eius minus clavis, & nimis confusis omissis, Ad probandum, quòd de minori tantum sunt intelligendæ, facit: quòd lex pœnalis in dubio debet intelligi de pœna minori, argumento c. In pœnis de reg. iur. lib. 6. cum ei per gloss. annotat. et ita cum uerbum (excommunicare) simpliciter prolatum, possit intelligi de maiori et minori c. Pia de except. lib. sexto, et hæc extrauag.

trauag. excōmunicent simpliciter sine ulla maioris uel minoris mentione, uideri possunt intelligendæ de minori: Contrarium tamen et benè ille decedit per c. Pœn. de sent. excom. quòd habet, excommunicationē simpliciter prolatam à Iudice, intelligendam esse de maiori, et ad oppositum argumentum respondet, quòd uerbum (excommunicatio) ex ui uerbi intelligitur de maiori per d. c. Penult. Cui addo primum, quòd prædictum c. Pen. de sent. excom. non probat efficaciter suum propositum, uidelicet quòd uerbum (excommunicatio) simpliciter prolatum significat maiorem tantum excommunicationem, et non minorem, nā loquitur de excōmunicatione simpliciter lata à Iudice. Extrauagans autē nostra de lata à iure, quo passim excommunicatio minor simpliciter appellatur excommunicatio c. Cum excommunicato c. Ad mensam c. Si quis frater ii. q. 3. et c. Nuper cum multis aliis, de sent. excom.

Secundo, quòd non satisfacit argumento in contrariū per se insinuato, & à nobis supra explicato ex reg. In pœnis de reg. iur. lib. 6. dicendo, quòd uerbum (excommunicatio) ui uerbi solam maiorem comprehendit: Tum quia vis originaria et etymon uerbi (excommunicare) significat expertem communionis facere, et etiam minor facit quem expertem communionis sacramentorum c. Si celebrat de cler. excom. ministr. et d. c. Pen. de sent. excom. Tum, quòd excommunicatio uidetur esse genus ad maiorem, et minorem per d. c. Pia, iunct. gloss. in uerb. speciem, de except. lib. sexto, et quælibet species propriè continetur sub genere iuxta dictum Bald. ab omnibus receptum in l. 2. C. de iur. aur. annul.

Addo tertio, quòd etiam non uidetur satisfacere d. ar-

gumento lo. maior, dum in 4. sent. dist. 18. q. 1. col. prima sentit, quòd uerbum (excommunicatio) non est genus, sed Analogum ad maiorem & minorem, & Analogum per se sumptum stat pro famosiori significato, ut homo pro homine uiuo & non picto, & dominiũ pro directo & non utili l. prima. §. Qui in perpetuum. ff. si ager vectig. vel emph. pet. quam ad hoc citat Aret. in l. prima. ff. de testam. col. 3. & alii alibi, non inquam satisfacit, quia non reddit rationem, quare sit Analogum, & non genus, cum ponere quẽ extra communionem sacramentorum, verẽ sit ponere quẽ extra aliquã communionem, licet non ponat extra omnẽ, nam neq; maior ponit extra omnem, cum in multis possit ei communicari c. Quoniam multos II. q. 3. cum glos. & c. Si uere, & c. Cum uoluntate de sent. excom.

Addo quarto, quòd neque solutiones Panor. in c. pen. satisfacere oĩno vñr, licet tertia aliquatenus tolerari possit.

Addo quinto, quòd consonantius iuri possit responderi, quòd uerba intelligenda sunt secundum materiam subiectam c. Intelligentia de uerb. sign. & l. Si vno §. primo. ff. locat. & secundum mentem disponentis c. fin. de prob. & c. Cum in illis eod. tit. lib. sexto, & ex materia harũ extrauag. et ex mente earum Authorum, palam colligitur, eos de maiori sensisse, quã eadem ratio videtur esse vera decidendi prædicti c. penult. Cum enim Iudices nunquam in foro exteriori sola minori excommunicatione excommunicent, nec vnquam maiori, sine peccato mortali, vero vel præsumpto, iuxta c. Nemo & c. Nullus II. q. 3. licet iura frequenter excommunicent minori, pro peccato ueniali, merito præsumendum est Iudicem, quoties excomunicat simpliciter, de excomunicatione maiore uelle intelligere.

Addo

Addo sexto, quòd licet prædictum dubium Io. Mon. & supradicta quæ ad illud sunt responsa, sint necessaria & utilia quoad alia proposita, non tamen quoad has extrauag. in quibus non habetur simpliciter [excommunicamus & excōmunicauit] sed etiam additur [Anathematizamus & Anathematizauit] & licet verbū [excōmunicamus, & excōmunicauit] simpliciter prolatū à iure, sæpe accipiat per minori tñ, Anathematizatio tñ & Anathematizare semp in quacunque parte iuris de maiore excōmunicatione intelligit, vt pbat c. Cum nō ab homine, de iudic. cū multis aliis, quæ ibi post Io. And. Pan. & alios allegat Dec. n. 13. qd nō uidetur cōsiderasse Io. Mon. cū per illud proculdubio pbetur prædictā extrauag. cōtinere maiore excōicationē.

Addo septimo, quòd iure dici potest uerbum illud [excommunicamus] Bonifacii, & uerbum [excommunicauit] Gregorii, intelligenda de minori excommunicatione, quia quando Canon habet illa duo uerba [excōmunico & Anathematizo] prius intelligitur de minori, posterius de maiori, iuxta glos. in d. c. Cum non ab homine uerb. [excommunicationis] et multa alia ibi allata per Dec. ubi supra, et merito, quia debet euitari superfluitas c. Si Romanorum xix. dist. & c. Solitæ de maior. iunct. glos. in uerb. [tanquā] & consequenter q. prædictæ extrauag. per uerba [excōicamus & excōicauit] intelligātur de minori, per uerba autē [Anathematizamus & Anathematizauit] etiā de maiori.

V. Not. ex uerbo [Anathematizauit] iuncto uerbo [excommunicauit] q. aliud est excōicatio, aliud Anathematizatio: Tum, quia copula (et) quæ ponitur inter prædicta uerba, significat esse diuersa per eā copulata, iuxta gl. not. in rubric. de iur. & fact. ignor. & in cap. Querelam de sim.

Tum

Tum, quia d. c. Cum non ab homine de Iudic. clericum pro incorrigibili iudicandum, prius iubet excommunicari, & postea Anathematis mucrone feriri: Tum, quia c. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. & omnia capitula bullæ Cœnæ, per copulam [et] coniungunt illa uerba [excommunicamus & Anathematizamus] & hæc est una omnium sententia, licet in deriuatione & compositione uerbi [Anathema,] & in definitione, siue quiditate eius, diuersi diuersa doceant, qua in re Reuerendissimus Episcopus Segobien- sis, Illustrissimi Regis nostri consilii præses, scripsit profundius quam ulli alii, & quam nos, (quos Salmanticæ de illis in d. c. Cum non ab homine tractantes olim audiuerat) prima parte. §. 8. num. 6. repetit. c. Alma, de sent. excom. lib. sexto. Cui & omnibus aliis addo primo, me illi assentiri quatenus ait Anathema esse dictionem Græcam, quia id exerte testatur magnus ille noster Patriarcha Augustinus in c. 41. Super lib. num. & etiam Thom. quem ipse nō citat in c. 9. ad Roman. & c. primo, ad Galath. nec tamen dissentire, ut ille, eruditissimo Alciato, qui in d. c. Cum non ab homine num. 106. affirmat, illam esse Hebræam, quia id etiam exerte testatur Hieron. super epist. prima ad Galat. per ille uerba: [Anathema proprie Iudæorum est,] quorum duorum irrefragabilis authoritas conciliari posse nobis uidetur: Tum, quod non inconuenit ut una & eadem dictio sit duabus linguis diuersis communis, siue quòd altera eam acceperit ab altera, ut multas accipit à Græca latina, siue quia cum nomina significant ad placitum, primis authoribus illarum placuit, ut una et eadem uox apud ambas idem significaret: Tum, quòd Augustinus non negat eam esse Hebræam, nec Hieron. eam esse Græcam, & ur-
genti

genti, quòd Hieron. ait eam esse propriè Iudæorum, responderi potest, cum sentire, illam origine, siue inuentione esse Hebræam, cui non repugnat eam esse usu Græcā: & opponenti illa uerba Augustini [Origo huius uerbi in Græco est ab iis rebus, quæ uotæ sursum ponebantur in templis] responderi potest: non esse intelligenda de origine & inuentione dictionis, sed de origine usus eius apud Græcos: Ab Hebræa enim lingua, quæ omnes alias præcessit, potuit hanc Græca mutuari, non contra à Græca Hebræa.

Addo secundo, uideri somnium id quod dicit Io. Mon. uir alioqui uigilantissimus, in d. extrauag. in glos. uerbo [Anamatizamus] scilicet Anathema dici ab (ana) quod est sursum & (thema) quadam figura quasi rotunda, habente telum quasi ex transuerso, quæ consueuit poni in frontibus damnatorum, nulla enim ratione iusta, nec auctoritate nititur.

Addo tertio, quod quiditatem et substantiam Anathematis utilius ad praxin omnibus aliis expressit Thom. in c. primo ad Galath. in hæc uerba [Anathema] componitur ab (ana) quod est sursum, & (thesis) positio, quasi sursum positio, et est ortum ex quadam antiqua consuetudine: Antiqui enim quando pugnabant & capiebant aliquā prædam ab hostibus, quam nolebant conuertere in usum proprium, suspendebant illam in templis, uel in aliquo loco publico ciuitatis, quasi separatam à communi hominum usu, & omne tale sic suspensum nominabant Græci Anathema, & ex hoc inoleuit consuetudo, quod omne illud, quòd excludebatur ab usu cominuni, diceretur Anathematizatum, unde dicitur Iosue 6. de Hiericho, & omni-

bus,

bus, quæ in ea sunt, quòd Iosue mox Anathematizauit ea, et ideo etiam hoc in Ecclesia inoleuit, vt illi, qui excluduntur à communi societate Ecclesiæ, et à participatione Sacramentorū Ecclesiæ, dicātur Anathematizati. hæc ille.

Addo quarto, quòd verbū [Anathema] Canonū peritis duo significat. Alterum, est actus faciēdi siue separandi Christianum à Christianorum cōmunionē, vt probatur efficaciter per c. Nemo 1. xi. q. 3. ibi, [Anathema est mortis æternæ damnatio,] et in c. Engeltrudā 3. q. 4. ibi [Anathemate, quòd separat à corpore Christi percussum esse] et in c. ad Apostolicæ. de re iud. lib. sexto ibi, [Anathematis vinculo damnatum,] & per d. c. Cum non ab homine, et omnia iura, quæ feriunt, vel iubent feriri quem Anathemate. Alterum quòd significat, est Christianus ipse sic separatus, quòd efficaciter probatur per sedecim capitula Concil. Gangren. posita in dist. 30. qua parte habet, ut qui illud, aut illud fecerit, sit Anathema, in qua significatione etiam accipitur Ios. 6. ad Rom. 9. ad Galath. primo, & alibi sæpe.

Addo quinto, quòd absolutius, quàm cōiter dicatur, dici potest & debet, quòd excommunicatio differt ab Anathemate accepto secundum prædictam significationem qua significat actum faciendi Anathema, siue separandi Christianum à cōmunionē. Primo quidem, quod excommunicatio est genus ad maiorem & minorem, & ideo sæpe accipitur pro minori tantum, vt prædictum est, Anathema vero non est genus ad eas, quia nusquam significat minorem tantum.

Secūdo, q. ex cōicatio etiā est genus ad Anathema, siquidem omne Anathema est excōicatio, sed non contra omnis

nis excommunicatio est Anathema, nam ut supra dictum est excommunicatio minor est excommunicatio, cum tamen non sit Anathema, quippe, cum omne Anathema sit excommunicatio maior.

Addo sexto, Quòd incautè uidetur sentire Io. Mon. in d. Extrauag. & glos. prædicta d.c. Ad Apostolicæ, & communis, Quod excommunicatio maior simpliciter prolata sine alia solennitate extrinseca, non dicitur Anathema: Tum quia definitio Anathematis supra significata per Thom. & alia præcitata, conuenit illi, Ergo illa est Anathema: Quia cui conuenit definitio, debet conuenire & definitum, l. prima. ff. de dol. & l. i. ff. de testamen. cum annot. ei per Bart. & alios: Tum quia id irrefragabiliter probant d. cap. Engeltrudam 3. q. 4. & d. cap. Nemo x1. q. 3. Tum quia etiam id euincunt hæc Extrauag. & illa Bonifacii inserta ipsi, & cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. in quibus Pontt. Maxx. Anathematizant, non utendo solennitate cap. Debent x1. q. 3. Nec etiam candelarum incensione, & extinctione, aut in terram proiectione, & pedum conculcatione, nec alia solennitate extrinseca, quàm suarum legum simplici ædictione, & promulgatione.

Addo septimo, Quòd incautius sentit prædictus Io. Mon. & prædicta glos. d. cap. Ad Apostolicæ, quibus communis cohibet, Quòd tum demum excommunicatio maior dicitur Anathema, cum profertur cum solennitate d. cap. Debent: Tum quia id nullo Iure probatur: Tum quia ex eo sequeretur, Quòd nec istæ extrauag. nec illa cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. nec excommunicationes Bullæ Ccenæ, quæ ab illa appellantur

Anathemata, & raro vlla alia diceretur Anathemata, nam nulla aut certe rara excommunicatio nostra ætate fertur cum solennitate illiusc. Debent, cuius verba sunt: [Debent xii. Sacerdotes episcopum circumstare, et lucernas ardentes in manibus tenere, quas in conclusione Anathematis, vel excommunicationis proicere debent in terram, et conculcare pedibus, deinde epistola per parochias mittatur continens excommunicatorum nomina & causam excommunicationis.]

Addo octauo, ex his colligi, quod diuersitas inter excommunicationem & Anathema, siue Anathematizationem, de qua in præmisso not. quarto, non est illa, quæ est inter species contrarias, sed illa, quæ est inter genus & speciem.

9. [VI. Not. ex illis uerbis (omnes clericos &c.) quod hæc extrauag. est generalis quoad omnes personas Ecclesiasticas, et laicas, mares & foeminas, plebeias et nobiles, dignitate præditas, et non præditas: et consequenter esse uerum id, quod ex eis elicit Io. Mon. uidelicet hæc extrauag. comprehendere etiam Episcopos, quia & ipsi sunt uere clerici c. Cleros 21. dist. & c. Perlectis 25. dist. Nec obstat c. Quia periculosum de sent. excom. lib. 6. quod habet per Canonem generaliter imponentem suspensionem non includi Episcopos, nisi exprimantur, quia id ibi speciali ratione constitutum fuit quoad suspensionem, secus enim est quoad excoicationem, quoad quam, et alias pœnas sub Canone generaliter eas infligente includuntur, iux. glos. d. c. Quia periculosum recept. per omnes ibi, et ubique, An autem includantur Cardinales? maioris dubii est, nam pro parte negante facit primo, c. primum de scismat. lib. sexto, quatenus

quatenus exprimit Cardinales, ut pœna illius generaliter et uniuersaliter imposita omnibus personis, ligaret etiam illos, significans non inclusum iri eos, si non fuissent expressi, & id tenet ibi Io. Mon. author prædictæ glos. prædictæ extrauag. quæ Io. And. Domin. & Perusin. sequuntur.

Secundo, per ea quæ pro sui dicti ratione subdit ibidē, idē Io. Mon. in hæc uerba: [Cardinales uere sunt patricii scripti in Diademate principis Instit. quib. mod. ius pat. pot. sol. §. filius. et pars corporis principis sunt eidem in Consistorio assistentes 6. q. 1. §. uerum uers. si quis cum militibus, et C. ad leg. Iul. maiest. l. Quisquis, et ipsi dicuntur fratres principis præ cæteris prærogatiua gaudentes, supra hoc lib. de off. deleg. c. Officii, et eximendo à Iurisdictione cuiuslibet ordinarii, non uidetur eximere à potestate legati de latere missi, ergo minus uidetur partem corporis sui per sententiam generalem excludere per excommunicationem à se latam.] Hæc ille.

Tertio, quod frequentior sententia est eorum qui tenent Cardinales non ligari regulis Cancellariæ, ut latè tradit Anchâr. conf. 295. incip. pro clariori num. 6. quem sequuntur Felyn. in c. In eos de hæret. et Gomez. qui alios citat in reg. Cancellariæ de Idiomate q. 3. & in proœmio q. 4. Sed partem affirmantem, quod includantur tenet idem Io. Mon. in prædicta glos. licet contrarium imponat ei Andreas Barbat. in tract. de præst. Card. q. 7. num. 2. Pro quo facit in primis, quod hæc excommunicatio fertur in omnes clericos & laicos, & constat Cardinales esse Clericos uel laicos cap. Duo sunt 12. q. 1. Imo & simpliciter appellari clericos probat c. Constantinus 96. dist.

Secundo, quod omnia prohibita in hac extrauag. non

q. 1. E 2 uiden-

uidentur (ut supra dictum est not. tertio) esse mala quia prohibita, sed prohibita, quia mala, hoc est prohibita lege naturali, vel diuina, quæ Cardinales perinde ligant, ac alios, ligant etiam etiam Papam c. Sunt quidam 25. q. 1. Omnia enim subiciuntur legi æternæ, ut monstrat Thom. 1. 2. q. 93. art. fin. pro quo facit textus c. Quæ contra sub fin. 8. dist. & c. Non licet 10. dist.

Tertio facit, quod Canonū statuta oēs ligāt c. primo de constitut. et lex generalis, & pœnalis omnes species nō exceptas comprehendit, etiam si maior ratio suadeat comprehensionem unius quàm alius l. prima. §. quod autē. ff. de al. ius. quam in hoc citat Dec. in consil. 3. num. 2. & alibi sæpe, & probat etiam c. Soluæ de maior. Vnde appellatione monialis etiam in materia pœnali uenit Abbatisa c. Quoniā de sim. & appellatione clerici Cardinales c. 2. de cler. non resid. quod non imponit pœnam Cardinali non residenti, & ponitur sub rubric. loquente generaliter de cler. non resid. At prædicta extrauag. non solum generaliter, sed & uniuersaliter disponit per illa uerba [omnes clericos &c.]

Quarto, q. secundū mentē omniū, Cardinales ligantur per illos Canones generales c. In noīe Dñi 23. dist. c. Si quis pecunia 79 dist. c. Si quis suadente 17. q. 4. & c. Oīs de pœnit. & remis. & c. Ecclēis de pœn. lib. sexto, & Clem. si quis suadente de pœnis, in quibus tñ non exprimuntur Cardinales.

Quinto, q. cōior resolutio uidetur illa, quā colligit Gomez. in procem. reg. Cancell. q. 4. uidelicet, q. Cardinales comprehenduntur sub lege generali Papæ fauorabili, & etiam pœnali prohibente illa, quæ de se sunt mala, qualia sunt prohibita per prædictum Canonē, Si quis suadente, & alios similes supra citatos, licet sub regulis Cancell. odiosis, dispo-

disponentibus de hiis quæ per se nō sunt mala, non cōprehendātur, ex stylo & cōsuetudine Curia potius, quā iure.

Sexto, q̄ receptior uidetur opinio Panor. in c. Ecclesia 1. de elect. dicentis eos cōprehendi sub generali lege c. De multa de præben. quod probatur per extrauag. Execrabilis de præb. quatenus excipit eos expresse significans alias cōprehensum iri, in quod ipsum faciunt oīa iura generalia, odiosa & pœnalia, in quibus exprimūtur Cardinales, q̄ ea ratione fieri uidetur, q̄ alioqui sub illis non includerentur, de quibus est c. primum de scismat. lib. 6. c. primum de refor. Concil. Trid. sess. 25. & extrauag. Circa, & extrauag. Decorii Pii V. & extrauag. S. D. N. Greg. XIII. Deo sacris, quas citauimus addendo eis quasdam annotatiunculas in Comment. c. Statuimus 19. q. 3. num. 54.

Quibus pro utraque parte huius Antinomiae citatis, arbitror dicenda tria. Primum, nō posse defendi utrunque dictum Io. Mon. scilicet quod prædicta extrauag. includat Cardinales, q̄ ait in glos. eius, & q̄ prædictū cap. primum de scismat. nō comprehendisset eos, nisi de Cardinalibus expressisset. Imo probabilius cōtra posset dici, illā extrauag. nō cōprehendere illos, & prædictū c. Cōprehensurum fuisse, etiā si nō fuissent expressi: Tum quia prædicta extrauag. uidetur exorbitatior, & quadantenus minoris authoritatis, quia extra Corpus Iuris posita, & sine fratrum cōsensu & consilio facta: Tum quod nulla ratio reddi potest, cur Cardinales comprehendantur sub cap. Si quis suadente 17. q. 4. & sub aliis supra cum eo citatis, in quibus etiam non exprimuntur, & non sub d. cap. primo, licet non exprimerentur, cum tamen prædicta ratio reddi possit quare non comprehenderentur sub illa extrauag.

Alterum

Alterum, quòd maior adhuc ratio reddi potest cur Cardinales non includantur in hac extrauag. quam in illa Bonif. videlicet quòd illa solam excommunicationis et nullitatis obtentorum pœnam imponit, hæc autem etiam priuationis beneficiorum & officiorum etiam secularium, infamiae, et inhabilitatis, et non vtcunque, sed ipso iure, et quòd valde absurdum et insolens videretur, quòd tanti Ecclesiae principes ipso iure priuaretur tanto Cardinalatus principatu, fierent infames, et inhabiles ad omnia beneficia et officia, propter solam vnâ actionem ijs extrauag. vetitam, et nihil absurdum, et insolens consequeretur, eò quòd inciderent in excommunicationem illius extrauag. et in pœnam intrinsecam nullitatis obtentorum, cum ordinariè incidant in excommunicationem Canonis si quis suadente et prædicti c. primi, & aliorum Canonum generaliter excommunicantium supra citat. secundum omnes, qua ratione forte idem dici posset de Episcopis, quorum depositio soli sanctae sedi Apostolicae reseruata est c. Nullius et cap. duodecim §. q. 4. & c. 5. de reform. consil. Trid. sess. 24.

Tertium, quòd probabile uidetur, dicere: Cardinales quidem ut alios ligari per hanc extrauag. S. D. N. quatenus prohibita in ea sunt contra ius naturale uel diuinum, aut aliud Conciliare, uel Papale, quo ipsi ligantur, & etiam quo ad pœnam intrinsecam nullitatis obtentorum, & etiâ quoad pœnam excommunicationis inflictam per eam, quæ est pœna rationabilis, & quasi ordinaria in huiusmodi materiis, & cōsequenter quoad pœnam arbitrariâ ordinariâ extra ordinem inferendâ, & restitutione rei sic iniuste acceptæ, quæ uere non est pœna, non tamen quoad prædi-

prædictas pœnas rigidas, priuationis iplo iure beneficio-
rũ, officiorũ, & inhabilitatis ad ea, quæ uidetur extraordi-
nariè, rigorose addita, nō solũ ad castigandũ delinquẽtem
iuxta mensurã delicti, quod fieri præcipitur Deut. c. 16. et c.
Non adferamus 24. q. 1. sed potius ad terrendũ, et arcendũ
alios, eo quòd multis grassantibus opus sit exemplo l. Ca-
pitalium. §. famosus. ff. de pœn. attẽto quod hæc Extrauag.
valde similis est regulis Cancell. nisi qua parte est perpe-
tua et illæ temporales, vt in primo not. dictũ est, eo quod
hæc vñ facta non habita collatione cum Collegio Cardi-
nalianum, et quòd solum respiciat acta apud sedem Apосто-
licam, et ita sicut regulæ Cancellariæ odiosæ, de stylo et
consuetudine non ligant Cardinales, ita nec ista debeat
eos quoad hunc rigorem ligare, Salua S. D. N. et cuiusque
alius iustiorẽ sententia.

S U M M A R I U M.

*Actiones has faciẽs per aliũ, incurrit has pœnas. n. 10.
Consulere quis dicitur. num. 10.*

- 10 VII. Not. ibi (undecunque alios etc.) quòd hæc ex-
trauag. est generalis et uniuersalis quoad
loca originis, domicilii, et habitationis personarum pro-
hibita in ea facientium, et consequenter non solum inclu-
duntur orti in urbe et oriundi ab ea, sed etiam inhabitan-
tes eam, et reliquam Italiam, Hispaniam, Galliam, et quæ-
uis alia regna: Qui enim undecunque dicit nullum locum
excludit, c. undecunque 56. dist. arg. cap. Solitæ sub fin. de
maior. et obed. c. Si Romanorum 19. dist. et l. 3. ff. de off.
Præf. Quod certum quidem est quoad eos, qui personali-

ter cōstituti apud Sed. Apost. faciunt per se in eis prohibita: Quid autem de ijs, qui faciunt illa per alios, præsertim absentes, et quid de ijs qui approbant ea per alios facta nomine suo? Et pro parte quidem negante facit primo conclusio posita et probata in Manual. Confess. cap. 27. num. 51. Videlicet, quòd mandans facere aliquid, non dicitur uere facere illud, et ideo regulariter pœna imposita contra facientem non habet locum in mandante uel consulente, nisi contrarium exprimatur. Quod argumentū licet urgeat quoad Extrauag. innouatam. Contra hanc tamen innouantem parum urget, quoniam hæc extendit illam ad omnes consulentes, auxiliantes, et fauentes, quorum de numero sunt, qui rogant et mandant, et pecunia iuuant ad faciendū prædictas actiones, nam ut in d. Man. c. 27. n. 52. diximus: Consulere dicitur quicumque monet, persuadet, aut precatur, ut illud faciat: Secundum Bart. in l. non solū §. mandato ff. de Iniur. Imò et qui instruit, aut proponit utilitatem inde secuturam secundum Innoc. recept. in c. Ad audientiam de homicid. Quare arbitror eos etiam includi.

S U M M A R I U M.

Actiones ob quas incurruntur pœna huius extrauag. sunt hæc 16. & una omisio. num. 11.

Præcepta decem legis ueteris, sunt Iura naturalia, & durant, licet Ceremonialia & Iudicialia expirarent. num. 11.

Actiones prædictæ non secuto effectu hic puniuntur. num. 11.

Conatus ad delictum non secuto illo, punitur, sed non pœna illud facientis, nisi cum illa etiam contra conantem imponitur. num. 12.

Excommunicatio nulla nec irregularitas uel alia pœna ipso Iure imposita pro aliquo facto, incurritur a conante facere illud, nisi faciat, uel etiam pro ipso conatu imponatur. num. 12:

Consulens uel mandans aliquid mali, non incurrit pœnam contra illud statutam, nisi secuto illo, uel nisi principaliter prohibeatur consulere uel mandare sicut facere. num. 12.

Appellans à Papa ad futurum Concilium, excommunicatur Bulla Cœne, & id consulens excommunicatione Papali, sed non Bulla Cœne, & ratio eius. num. 12.

VIII. Not. ex illis uerbis [Qui aliquod pactum] & sequentibus, sedecim actiones & unâ omissionem, ob quarum quamlibet incurruntur pœnæ per hanc extrauag. statuta. Quarû secundum ordinem literar. Prima, est Pactio.

Secunda, Promissio.

Tertia, Promissionis acceptatio.

Quarta, Datio rei promissæ uel in pactum deductæ.

Quinta, Receptio rei promissæ uel in pactum deductæ.

Sexta, Promissio facta tertio, in utilitatem impetraturi.

Septima, Acceptatio talis promissionis.

Octaua, Datio pro Iustitia &c. sine pmissione & pactione.

Nona, Receptio ob eandem causam sine pacto & pmissione.

34 De datis & prom. pro Iust. &c.

10. Omissio denunciationis huiusmodi criminis sciti, intra triduum.
11. Vti sic adeptis.
12. Nundinatio sordida expeditionum.
13. Ambitio sordida obtentionum.
14. Fictio mendax pactionis pretii.
15. Auxiliari.
16. Consulere.
17. Fauere.

De quibus dicemus: Ex quibus uerbis colligantur, et quo Iure, et quatenus prohibeantur. In quod clarius faciendū, præsuppono primo: Quod omnia præcepta Decalogi continent ius morale Diuinum veteris legis, et consequenter naturale, ut pbat Thomas prima, secundæ q. 100. art. primo, et tertio, et 2. 2. q. 122. art. primo, et ante illū Gratian. in §. fin. 6. dist. quatenus habet ideo præcepta moralia veteris legis non expirasse a passo Christo, quia sunt naturalia, quæ cœperunt ab exordio rationalis creaturæ, ut ipse ait 5. dist. in princ. & permanebunt in perpetuum, & ita quicquid est contra prædicta decem præcepta, uel contra principia vniuersalia unde illa inferuntur, uel contra necessario cōsequentia eorum per rationem naturalem sapientium, sunt contra Ius morale diuinum et naturale: Alia uero quæ non sunt contra prædicta 10. præcepta sunt contra legem humanam, licet aliqua ratione naturali nitantur, ut pulchre declarat Thom. prima, secundæ q. 95. art. 2.

Secundo, Præsuppono, illationem quartam superius notab. tertio factam & probatam, uidelicet. Quod punita per hanc extrauag. sunt intelligenda puniri quatenus per Iura

Iura naturalia, diuina, uel humana antiqua sunt prohibita, & non quatenus iuxta illa sunt licita per adducta ibidem.

Tertio, Quod ad incurrendas huius extrauag. pœnas, sufficit pactio, uel promissio, uel acceptatio promissionis, licet non consequatur implementum, nec ulla datio, nec acceptio, quia ad uerificationem disiunctiuæ, sufficit alteram partem uerificari l. si hæredi plures. ff. de condit. institut. & §. si plures Institut. de hæred. institut. & in cap. In alternatiuis de reg. Iur. in sexto, & extrauag. hæc solum alternatiue requirit Pactum, uel promissionem, uel dationem, uel receptionem ex aliquo illorum, & ita sufficit unū illorum interuenire ut sit locus pœnæ, & cōsequenter promissionem sine datione, & pactum sine receptione. Cui consequens est à fortiori non requiri obtentionem iustitiæ uel gratiæ, sed sufficere ut aliquod prædictorū fiat, ad obtinendam eam. Primo, quod non habet contextus, ut qui per prædictos modos obtinuerit iustitiam uel gratiam, incidat in eas; sed qui prædictis modis ad ea obtinenda usus fuerit, incidat in eas: & ita sufficit fecisse id ad illum finē, licet ille non consequatur.

Secundo, Quod, ut proxime dictum est, sufficit pactū uel promissio de dando, licet non detur.

Tertio, facit l. Quisquis C. ad leg. Iul. maiest. translata in cap. Quisquis de pœnit. dist. prima, quatenus habet: incuntem fœdus contra Imperatorem, uel de nece suorum Senatorum cogitantem, incidere pœnas criminis læsæ maiestatis.

Quarto, Quod conatus' corrumpendi Iudicem puni-
tur etiam si non sequatur corruptio secundū Bald. in Auth. Nouo iure C. de pœn. iud. qui male iud. per tex. l. Impera-

tor Seuerus ibi [tentauit] ff. de iur. iis.

Quinto, faciunt illa multa, quæ congerit Gratian. de pœnit. dist. prima, ad probandum, quod uotum, siue desiderium, propositum, & attentatio pro facto reputantur cap. Dixi. cap. Magna. cap. Si quis non dicam rapere. c. Quisquis §. si quis cum telo.

Sexto; Quod conatus ad delinquendum licet non sequatur effectus, est puniendus, per prædicta & alia per quæ hoc redigit in regulam Felyn. in illo aureo tractat. Quando conatus &c.

12 Contra hoc tamen facit primo l. Cogitationis pœnam nemo meretur ff. de pœn. & alia, quæ citat Gratian. ubi supra: scilicet l. Sollicitatores. ff. de uar. & extraord. crim. qua minus punitur sollicitans nuptias alienas, quam corumpens, & l. Vulgaris ff. de furt. quæ probat uolentem multa furari, & pauca furantem, de solis illis teneri, & l. prima §. hæc uerba ff. Quod quisque iur. quæ habet attentantem impetrare ius iniquum contra aduersarium, non teneri ad utendum illo, nisi impetrauerit.

Secundo, facit l. Si præses et l. De interpretatione ff. de pœn. & cap. In pœnis de reg. iur. lib. 6. quatenus habent, pœnas esse molliendas, & leges pœnales restringendas.

Tertio, Quod connitens & tentans delinquere, non debet puniri pœna legis pro illo delicto imposita, si pœnitentia ductus, non perfecit cum posset perficere il. Qui falsam ff. ad l. Cornel. de fals. quam in hoc citat glos. in l. Qui ea mente ff. de furt.

Quarto, Quod conatus ad aliquid, eo non facto, non punitur; quando id factum nemini nocet, secundum Anan.

Anan. in cap. primo num. 4. de crim. falsi. dicentem, passim Aduocatos uti doctrina illa, quæ colligitur ex l. Damusiunc. glos. C. de falsi. Quod nunquam quis incidit in pœnam falsi propter falsum, si falsum nulli præiudicet, pro quo facit cap. Ego N. ibi [ad damnum eius] iunc. gloss. de Iurciur. & in casu huius extrauag. iustitia obtenta, uel gratia, sine præiudicio alterius impetrata, nulli nocet, ergo conatus ad illas impetrandas non est puniendus.

Quinto, Quod conatus non sufficit ad incurrendam pœnam ipso iure impositam, extra crimina atrocissima, per ea quæ late tradit Felyn. in dicto Tractat. An conatus &c. n. 6. & in nostro proposito agitur de pœnis ipso iure incurrendis.

Sexto, Quod nec pœna excommunicationis de qua hic agitur, nec alia censuræ ipso iure impositæ, incurruntur ob conatum non secuto effectu, quæ est communis sententia collecta ex glos. c. Si uero &c. In audientia & adnot. eis de sent. excom. sicut nec irregularitas, iux. glos. cap. Si aliquis de homicid. & tradit. à nobis in Manual. Confess. cap. 27. num. 193. & 20. et in casu proposito agitur de incurrenda excommunicatione.

13. Ad hæc omnia respondetur, concedendo quod pœna imposita facienti aliquod delictum, in dubio non ligat eum qui tentat et conatur facere illud, nisi secuto eo; et consequenter, quod si pœna huius Extrauaganti imponeretur obtinenti male iustitiam uel gratiam, non comprehenderet pacifcentem et promittentem dare ob iustitiam uel gratiam obtinendam, nisi ea obtenta: Sed negando, quod hæc imponatur male obtinenti illam, quia imo
- impo-

imponitur facienti aliquid ex sedecim supra collectis ad obtinendum illam, & ita non agitur hic de extendenda pœna imposita facienti ad conantem facere, & non facientem; sed de pœna imposita ipsi conanti & attentanti id facere, quo casu, qui conatur, illam incurrit: iux. l. si quis non dicam rapere C. de Episcop. et cler. et d. l. Quisquis C. ad leg. Iul. maiest.

Quod confirmatur primo, per illa quæ in dicto Manual. ubi supra posuimus in hæc uerba: [Adde quod refert An disponens loquatur principaliter de faciente, et secundario de mandante, & consulente, aut principaliter de omnibus, quia priori casu non incurrit excommunicationem, consulens, aut mandans, antequam fiat opus: Vnde mandans cuiuspiam etiam centies percutere, clericum, non excommunicatur, donec percussio sequatur, et nunquam, si ea nunquam sequatur: argumento notatorum in d. cap. Mulieres de senten. excommun. In posteriore uero sic, nam qui mandat interficere aliquem per assassinos, statim, etiam non secuta morte, est excommunicatus cap. primo de homicid. lib. sexto, quia æque principaliter excommunicat mandantem, ac occidentem: et Religiosus, qui concionatur animo retrahendi Auditores à solutione decimarum, est excommunicatus, quamuis Auditores non retrahantur: Clement. Cupientes §. primo de pœn.] Cum igitur pœna huius Extrauag. non imponatur principaliter obtinenti iustitiam, uel gratiam, & accessorie facienti aliquam præfatarum actionum, imo nulla omnino pœna imponatur obtinenti, uel facienti iustitiam uel gratiam, si non agat aliquam præfatarum sedecim actionum, nam frequenter contingit in Papa, & multis Illustrissimis Cardinalibus,

libus, et alijs sinceris Iudicibus, qui frequenter ignari penitus talium actionum, faciunt gratiam uel iustitiam, inducitur ad id per actiones præfatas sibi ignotas, quarum malitia non pendeat ab eorum obtentione, uel concessione, et ideo siue sequatur illa, siue non, sunt peccata, quæ debent puniri, et iuste per hanc Extrauagantem puniuntur.

Secundo, Per ea quæ diximus in d. cap. 27. num. 58. scilicet quod licet per Bullam Cœnæ S. D. N. non sit excommunicatus consulens alicui, ut appellet ad futurum Concilium, nisi secuta appellatione, est tamen excommunicatus. per Extrauagantes Pii Secundi, et Iulij Secundi, quas citat Sylæus. in uerb. Excommunicatio in fin. quia S. D. N. principaliter excommunicat appellantes et accessorie consulentes: Extrauag. uero prædicta principaliter excommunicat etiam consulentes, quarum uerba huc pertinentia sunt hæc: [Quicumque decreuerint consuluerint, seu deliberauerint, seu aliorum dicta approbauerint, consilium aut uotū dederint, ut ad futurū vniuersale Concilium à nobis uel successoribus nostris Romanis Pontificibus contra prædictā cōstitutionē appellare liceat possit uel debeat.

S U M M A R I V M.

Pactio pro Iustitia uel gratia obtinenda quatuor de causis fit, et quam ob causam facta, hic puniatur; et est contra ius naturale, uel humanum antiquius isto. num. 13.

Pactio pro Decreto arbitrario Iudicis; puniatur hic. num. 14.

Pactio pro Iustitia uel gratia facta cum Papa, interdum

40 De datis & prom. pro Iust. &c.

*dum mala ut simonia, sed semper immunis à pœ-
na sicut illa. num. 14.*

*Pactiones cum Monarchis pro gratijs faciendis An
semper licite? num. 15.*

Ludovicus Infans Portugaliae laudatus. num. 15.

*Pactio pro auferenda uel differenda Iustitia, includi-
tur sub pacto de obtinenda illa. num. 16.*

Iusta cur dicitur sententia Iudicis iniusta. num. 16.

IX. Not. quod prima prædictarum 16. actionum, sci-
licet pactio, colligitur ex illo uerbo [pa-
ctum] quæ est pactio de dando aliquid magnum uel par-
uum pro Iustitia siue gratia, pro se siue pro alio, in causis
uel iudicijs, seu alias per literas Apostolicas, et quibuscun-
que alijs modis apud sedem Apostolicam obtinenda. Ad
cognoscendum autem An iure naturali, uel diuino, aut
humano antiquiore ista Extrauag. prohibeatur, aduertend-
um est, quod illa potest fieri quatuor de causis. Prima, ad
corrumpendû Iudicem. Secunda, causa cõseruandi eum in
recto. Tertia, causa cõsequendi quod cupit, non cõsideran-
do an sit rectum nec ne. Quarta, causa redimendi molestiã
super iure iam quæsito. Si fiat prima de causa in criminali-
bus, ex parte daturi est cõtra ius naturale, quia nititur infer-
re per se uel per aliû nocumentû iniustum personæ proxi-
mi, quod vetat illud præceptû Quintû Decalogi Exod. xx.
Non occides, iuxta declarationem eius positam à nobis
post Thom. et alios in Manual. Confess. c. xv. num. i. si au-
tem id faciat animo flectendi ad iniuste absolueudû, peccat
contra viii. præceptum, Non dices falsum testimonium
Exod. xx. contra quod peccat omnis qui dicit mendacium
per-

perniciosum, vel procurat vt alius id dicat, iuxta declarationem à nobis post alios positā in d. Man. cap. 18. n. 1. Iudex enim pronuncians quempiam esse absoluendum, qui vere condemnandus est mentitur perniciosè, saltem contra Rempub. cuius interest vt crimina puniantur l. Ita vulneratus ff. ad l. Aquil. c. Vt famæ de sent. excom. et etiā contra priuatū accusatoris vel denunciatoris, quando ex eo proueniret pœna talionis, vel damnum præmiij alias quærendi, vel expensarum, laborum, vel aliquid aliud. Si verò id faciat animo corrumpendi Iudicem, siue flectendi eum à recto, in Ciuilibus, peccat contra 7. præceptum. Non facies furtum Exod. xx. Contra quod peccat omnis, qui per se uel alium infert uel inferri procurat damnum proximo suo in rebus externis, iuxta declarationem à nobis post alios positam in d. Man. c. 17. num. 2. Et qui Iudicē nititur per pactiōem dandi à recto flectere in Ciuilibus, siue ad male absoluendum, siue ad male condemnandum, procurat inferre damnum proximo, auctori uel reo, vt palam est. Cum igitur hæc tria præcepta Decalogi, contineant ius naturale per primum præsuppositum, notab. 8. cōsequitur, eum qui dat aliquid Iudici ob primam causam id est ad corrumpendum eū, siue in criminalibus, siue in Ciuilibus, transgredi ius naturale. Pactio vero facta ob causam secundam, scilicet vt Iudex rectam iustitiā faciat, vel citius quam aliās faceret, sine alius præiudicio, non est verè prohibita regulariter iure naturæ, quoad forum interius, nec quoad forum exterius, si de tali animi sinceritate in eo constaret, quoniam id non est contra aliquod præceptum Decalogi, neque contra principia, neque contra consequentia eorum necessaria, quæ tria, complectuntur

omnia iura naturalia, per d. primum præsuppositum, est autem præsumptiue contra ius naturale & humanum, nõ solum istius extrauag. sed etiam contra antiquius, positum in l. 2. §. sed si dedi ff. de cond. ob. turp. causam, eò quòd præsumitur facere id causa corrumpendi, vt probatur ibidem in verbo [corrumpere videtur] adiuncta illa Theoria Bart. recept. in l. si is qui pro emptore ff. de vsucap. n. 5. scilicet, quòd verbum (videtur) significat fictionem, vel præsumptionem, et quia legi fundatæ in præsumptione cui veritas est contraria, non est locus in foro interiori, iuxta c. Humanæ 22. q. 5. & not. in c. Is qui, & c. Tua de sponsalib. Consequitur, non esse locum illi Iuri antiquo in foro interiori, in pactione hac de secunda causa facta, & cōsequenter nec iuri huius Extrauag. per secundum præsuppositū, et latius per illationem 4. notab. 3. n. 5. Dixi [regulariter] quia secus esset de pactione dādi aliquid pro iustitia facienda in spiritualibus, pro quibus acquirendis, etiam si aliquo iure debita sint, nullum pretiū dari, nec vlla pactio quæ pretio æquipolleat, fieri potest: c. Quā pio 1. q. 2. c. fin. de pact. & facta, est cōtra ius naturale cōtentū in prædicto 7. præcepto, quatenus prohibet omnem iniustā vsurpationē, secundum Augustinū in c. Poenale 14. q. 5. qua ratione appellatur fur & raptor, qui per simoniam aliquid quærit c. Ordinationes 1. q. 1. Vnde glos. mem. in c. Videntes 1. q. 3. dixit esse simoniam, dare aliquid Iudici pro iustitia facienda circa spiritualia, intellige, quærenda, nam super iure quæsito aliquando dari posse mox dicetur. Pactio autem facta ex tertia causa, scilicet: Ad persuadendū Iudici quod cupit, non considerando, an sit iustū nec ne, est prohibita iure naturali, quia non solum est contra ius naturale,

le velle quem accipere id quod scit esse alienum, sed etiam velle absolute accipere pro suo, quod dubitat an sit tale, absque recto iudice vel consultore, contra regulam de eligendo tutius in dubiis: iuxta c. Iuuenis de sponsal. & c. Si quis autem de poenit. dist. 7. ubi nos late hoc tradimus, & qui pasciscitur dare iudici aliquid, vt certam pro eo in re dubia ferat sententiam, non considerando an sit iustum nec ne quod cupit, æquipollenter vult absolute habere pro suo, illud de quo dubitat an sit suum, & sub Iudice lis est. Pactio vero facta ob quartā causam, videlicet: Ad redimēdam vexationem, quam patitur super iure iam quæsito, verè non est contra ius naturale, quia non est contra vllum præceptum Decalogi, nec principia, nec necessariò consequentia eorum, ad quæ reducuntur omnia Iura naturalia per præsuppositum primum notat. 8. neque vere contra aliud humanum antiquum, Tum arg. c. Dilectus 1. de sim. Tum quia conseruatio sui & suorum iure naturali est licita l. vt vim ff. de iust. & iur. & l. 1. & tot. tit. de furt. adiunc. cap. Olim & toto tit. de restit. spol. & c. Dilecto de sent. excom. lib. 6. ex quibus ortum est illud Catonis: Rem tuam custodi, vnde singulariter dixit Panor. sup. citat. in 3. notab. in c. Cum ab omni de vit. & honest. Cler. n. 8. Quod qui dat aliquid Iudici, de cuius constantia in recto probabiliter dubitat, vt persitet in ea, non peccat etiam in foro exteriori, si id in eo constaret, quod tamen arbitror limitandum esse, vt procedat, quando bona fide & iusta ratione credit esse rectum, id in quo illam constantiam procurat, alias secus, quia in dubiis tutior pars eligēda est per supra dicta. Per cuius Panor. dicta significatur, prædictam pactionem præsumendam esse contrariam iuri antiquo hu-

mano, de quo in d.l.2. de cond. ob turp. cau. imo & contra ius naturale per prædicta, si nō cōstaret de recta dantis intentione, & consequenter dicendū est, eum qui facit pactiōnē prædictā ob prædictā quartā causam, verē in foro Conscientiæ, non incurrere pœnas huius extrauag. præsumpti uē tamē sic in foro exteriori, nisi probabiliter de illo in eo cōstaret: & cōsequenter inferri posset ratio excusandi saltem in foro conscientiæ, à pœnis huius extrauag. eos, qui paciscuntur, vel promittunt dare aliqua Iudicibus, vt decernāt aliqua, quorū iustitia & rectitudo ipsis est cōperta, quia hæc Extrauag. lata ad obseruantia Iuris naturalis & antiqui, nō vendicat sibi locū in eis, quæ non includuntur in illis, per allata supra in secūdo præsupposito, p. prædicta i. notab. 3.

Addo prædictis primo, q. hæc oīa dicta de pactiōne dādi aliquid Iudici p. iustitia faciēda, etiā vēdicāt sibi locū in pactiōne dādi aliquid alicui tertio, qui eā sibi fieri p. curet.

Addo secundo, q. eadē omnia, quæ dicta sunt de pactiōne dādi aliquid iudici, vel tertio, habeāt etiā locū in pactiōne dādi aliquid pro gratia inferiori Papa, potenti eam facere, vel tertio, vt eam procuret: & cōsequēter in paciscēte dare aliquid Summo pœnitentiario, vrbis Vicario, aut alii potēti facere aliquā gratiā apud sedē Apostolicā pro ea faciēda, vel alicui tertio, vt sibi vel alii eā ab illis procuret.

- 14 Ex quibus omnibus intētur primo, q. paciscēs aliquid dare Iudici, vt faciat aliquod arbitrariū, ad quod eum non obligat iustitia, iuxta l. non quicquid ff. de iudic. quale est aliquādo dare uel non dare dilationem, & dare maiore uel minore, differre uel anticipare sententiā diffinitiuā, uel interlocutoriā, deferre vel nō deferre appellationi, & deferēdo dare Apostolos citius vel tardius, intra mensem ad hoc

statutum

statutum in c. Ab eo de appell. lib. sexto, & Reuerentiales vel refutatorios, mittere vel non mittere in Carcerem, extrahere vel non extrahere ex illo, prorogare vel non prorogare fatalia, vel terminos iam constitutos, & id genus alia, incurrere has pœnas; Quia licet forte negari possit, id dari pro iustitia facienda, quia est arbitrariũ, non tamen negari potest, quin detur saltem pro iustitia vel gratia facienda ab inferiore Papa, quod est ualde quotidianum.

Secundo, Quod non abs re repetiuimus suprà uerba illa [inferiore Papa] quia qui cum ipso pacisceretur, vel aliquam aliã actionem hãc damnatam faceret, peccaret quidẽ, qua parte illa esset contra ius naturale, vel diuinũ, cui etiã Papa subest, sed non quatenus esset cõtra ius solũ humanũ, sed siue peccaret, siue nõ, minime incurreret pœnas huius extrauag. per ea quæ de committente simoniam cũ eo, diximus in Man. cap. 23. n. 108. in hæc uerba: [De committente simoniã cum Papa dico primo, secũdum Thom. communier recept. 2. 2. q. 100. art. 1. Papã posse committere simoniam prohibitam, quia simonia est, hoc est prohibitam iure diuino., quia ei subest c. Sunt quidam 25. q. 1. Non autem simoniam quia prohibita est, idest prohibitam tantum iure humano, de quibus supra num. 110. quia non subest ei saltem quoad uim coactiuã l. princeps ff. de leg. cap. Proposuit de concess. præb.

Secundo, quod eadem ratione non potest efficere, quod actus, qui iure diuino est simoniacus, non sit talis.

Tertio, quod Papa nullã pœnam iure humano, statutã cõtra simoniacos, etiã qui sunt tales, iure diuino, incurrit, & q. potest facere, ne alius eã incurrat, quia oĩs talis inducta est iure cui nõ subest ipse, & põt alios eximere p prædicta.

Quarto,

Quarto, Quod authoritas eius eximit à pœnis simoniacis, omnes qui cum eo, vel cum cōsensu eius faciunt actū, qui alias esset simoniacus, esto quod expresse eos non liberet, non facta differentia inter prædictas simonias, quia quoad pœnas, eadem ratio militat in vtraque, & ideo quicquid dicat Pan. in §. Qui vero c. Extirpandæ de præb. sub fi. & Felyn. cum limitans in c. De cætero sub fin. de re iud. Veritas habet, quod non eximit à culpa, sed tantum à pœna simoniæ iure tantum humano prohibitæ: Tum per prædicta. Tum per l. Quidam ff. de re iud. l. Idem Ulpianus ff. de excusat. tut. et eorum, quæ de certa scientia principis verius et communius dicuntur ab iis, quos latè citat Felyn. in c. Cum inter de except. Tum per stylum Curia, qui hoc seruat, vt satis testatur Cass. decis. 1. de simo. qui facit ius c. Quam graui de crim. fals.] hæc ibi.

III. infertur, quòd proxime dicta procedunt in pacifcente cum ipso Papa, seu de cōsensu vel beneplacito eius, cum inferiori, secus tamen est de illo, qui pacifcitur cum alio inferiori eo, sine consensu & beneplacito eius, etiam si gratiam vel iustitiam obtinēdam ipsa sua sanctitas facere deberet: Tum quia Papa non purgat sordes, quas ignorat interuenire, arg. c. Postulasti c. Super literis cum eis annotat. de rescript. Tum quia bona pars causæ huius Extrauag. (vt fertur) fuerunt pactio, datio, & promissio dandi aliqua maxima aliquibus, qui per se vel per alios plurimū apud ipsum valebant, ad obtinenda maxima dona gratiæ, vel iustitiæ, nescientes, vel nescire volentes id non licere, scio enim quosdam viros insignes, qui id à me scire voluerunt ante hanc extrauag. desiisse lucrari multa centena scuta.

IIII. Iustum locum se hic offerre ad disputandum. An sicut Papa circa spiritualia peccare potest, vt prædictum est, admittendo Simoniam iure naturali & diuino prohibitam, sic etiam alii Monarchæ circa temporalia peccare possint indulgendo suis subditis immunitates, impunitates, prærogatiuas, & dona prodiga, & id genus alia, in damnum suæ Reipub. & aliorum subditorum, quibus exhauriunt, vel faciunt ne repleant suum ærarium bellis iustis, facinoribusque præclaris gerendis utile & necessarium, ne sua Regna vltra ordinaria tributa, extraordinariis & insolentibus indictionibus, & superindictionibus opprimerentur? Sed necessitas quantocyus respondendi dubiis circa hanc Extrauagantem propositis, ab eo me auertit: quamuis nonnihil colligi possit e nostro Manual. Confess. c. 25. à num. 1. in II. vbi post Thom. in lib. de Regim. Princip. de peccatis Regum agitur. Solum dicam meminisse me aliquando interrogatum, ab illo multis nominibus de nomine Christiano benemerito, Serenissimoque Infante Portugaliæ Ludouico, respondere rem sua pietate Christiana dignam facturum, si suum animum in omnes iuuandos Regie propensum, cohiberet à petendis à fratre suo Rege nulli pietate secundo, gratiis, pro sibi se commendantibus etiam benemeritis, ne se Rex pietissimus per opera liberalitatis alioqui sancta, sed voluntaria, facultate opera iustitiæ necessaria in ære alieno soluendo exercendi, priuaret. Quem notissimum est postea, vno anno antequam vita defungeretur, magno summatum exemplo, bonam suam (quæ maximi pretii erat) suppellectilis partem, quò sua debita exolueret vendidisse, et familiam, quæ sibi erat amplissima, in ordinem redeuisse, & merito quidem, quia Iustitiæ

stitiæ perinde liberalitas cedere debet, ac cedit Latonia Phœbo l. Mulier bona ff. de fur. dot. cap. Non est putanda prima q. prima c. Forte & c. Denique 14. q. 5.

- 16 V. Possè cuipiam uideri verum, illud Iohan. Mon. in d. Extrauag. in gloss. verb. [sub generalibus] hanc Extrauag. non includere eum, qui aliquam istarum actionum faceret pro auferenda vel differenda Iustitiâ, quia illa includit eos tantum, qui eas faciunt pro Iustitia obtinenda, & is non uidetur dare pro illa obtinenda, sed pro differenda vel auferenda quod est longe diuersum, & a diuersis non fit illatio, l. Papinianus exuli ff. de minor. & cap. Ad audientiam de Decim. maximè in pœnalibus, cap. Pœnæ de pœnit. dist. prima, & l. si de Interpretatione ff. de pœn. Sed nobis contrarium videtur verius: Tum quod non est verisimile, Pontif. Maxx. & æquissimos, voluisse minus punire illos, qui dant uel promittunt pro sententia iniusta, qualis est, qua iniuste aufertur vel differtur uera iustitia, quâ eos, qui dant pro sententia iusta consequenda, pro qua tamen, saltem interdum incurruntur, ut prædictum est: & mens est potius attendenda quam verba, c. Marchion 1. q. 1. l. Cum pater §. dulcissimis de leg. secundo. Tum, quod obtinere, vt differatur vel auferatur iustitia vnius, est obtinere iustitiam saltem in aliquo pro altero, vt palam est: Tum, quia non solum sententia æqua, appellatur ius vel iustitia, sed etiam iniqua; l. Ius pluribus modis dicitur ff. de Iustit. & Iur. ibi: [Prætor quoque Ius reddere dicitur, etiam cum iniquè decernit, relatione scilicet facta, non ad id, quod Prætor ita fecit, sed quod Prætorem facere conuenit,] Quod etiam expressit Thom. 2. 2. q. 57. art. 1. ad primum, & facit l. Res Iudicata pro veritate habetur. ff. de Reg. Iur.
- Tum

Tum denique, quod verbum [Iustitia] in hac Extrauagante positum, non accipitur pro iustitia, vt est virtus, secundum eundem Thom. q. seq. 58. art. 3. neque pro eius obiecto, quod est iustum, seu Ius, secundum eundem in d. q. 57. art. 1. sed pro Iudicio, quod est actus iustitiæ, quo Iudex reddit Ius, de quo per eundem ibidem q. 60. art. 1. & ita pro sententia diffinitiuâ, vel interlocutoria, qua Iudex decernit aliquid esse iustum, siue benè siue malè, quia illa est iusta, vel præsumitur talis, donec iustè reuocetur, secundum omnes in Rubric. de Appellat. per quod, argumentum prædicti Io. Mon. palam soluitur.

VI. Quod solum, & semper ob huiusmodi pactiones incurruntur hæ pœnæ, quando illæ sunt illicitæ, et peccata mortifera, per ea quæ in notab. xi. de promissione dicemus.

Hæc de pactione, quæ est actio prima hic punitarum, per quæ constat ex quo verbo colligatur, quo iure prohibeatur, et quomodo sit intelligenda, quod dicere promissimus, quæ eadem seruiant ad declarandas alias.

S U M M A R I U M.

Peccatum nescit mortiferum, facit paruitas in omni materia. num. 17.

Pactio licita non meretur has pœnas, nec illicita uenialiter tantum, nec mortifera ob solam intentionem tantum, si facta sit de re adeo parua, quæ non solet mouere notabiliter recipientem. num. 17.

Simonia mortifera potest esse secundum intentionem,

H datio

datio rei minima, licet non presumatur talis. n. 17.

Intellectus cap. etsi quaestiones de Simon. num. 17.

17 **X. Not.** ibi (paruum uel magnum) quod poenae huius extrauag. incurruntur etiam per paruae rei promissionem, dationem, acceptionem, & receptionem. Quod confirmatur per cap. fin. 14. q. 6. & cap. De appellationibus de appellat & per alia, per quae concludit ibi regulariter Decius: Eandem rationem habendam esse de modicis, quae de magnis, praesertim cum ponuntur sub conditione, vel pro forma saltem substantiali, iuxta c. primum de Baptism. vel addendo uerbum [aliquid] per gloss. sing. in Clem. prima verbo [aliqua parte] de for. compet. quam ipse non citat, & in hac Extrauag. ponuntur sub conditione, & cum adiectione verbi [quod] pro [aliquid] ibi [siue quid] Contra quod facit tamen Primio, quod paruitas rei in omni materia excusat a mortali peccato, & a restitutione, secundum Thom. 1. 2. q. 88. art. 5. & 6. & 2. 2. q. 59. art. 4. & q. 66. art. sexto, traditur in Manual. Confess. cap. n. 4, ubi Typographi uitio citatur Thom. 2. secundae q. 3. art. 5; pro q. 66. art. 6. & q. 58. art. 3. pro q. 59. art. 4. pro quo uidetur tex. in cap. Vnum §. fin. 25. dist. & quod in notab. 3. & 9. conclusum est supra, non incurrere quem has poenas pro actione, quae iure antiquiori hac Extrauag. non sit peccatum mortiferum.

Secundo, facit cap. Etsi quaestiones de Simon. quatenus probat modicam rem non Inducere Simoniam, & alia Iura, quae habent, de modicis non esse curandum, ut l. Scio ff. de restitut. in integr. c. Reuera de Consecr. dist. 2. & citat. per gloss. ibi & Dec. post alios ubi supra, Concludens hoc esse

esse verum, saltem in extraordinariis, & in quibus non militat eadem ratio in paruis, quæ in magnis; Et constat hæc Extrauag. continere pœnas extraordinarias, & in materia eius non militare eandem rationem in paruis, quæ in magnis: Ratio enim eius & causa finalis, est impeditio uel euitatio corruptionis Iudicũ, uel Authorum gratiarum, qui non ita corrumpuntur per parua, ac per magna, ut habet d.c. Et si quæstiones, & ne sententiæ & gratiæ fiant Vænales, quales per parua non fiunt, quia non recipiuntur in premium, esto recipiantur in alicuius amicitia uel gratitudinis signum.

Tertio, Quod Author eius fecit hanc sanctionem adeo pœnalem, contra ea quæ ipse appellat pessima & scelera ibi [hoc scelus] & ibi [pessima] & parua rei datio uel receptio, esto interdum sit mala uenialiter, tamen uon est pessima, nec scelus, imo aliquando est bona, ut habet prædictum c. Et si quæstiones.

Quarto, Quod maior excommunicatio & Anathematizatio, quæ hic fertur nõ debet ferri nisi pro peccato mortali c. Nemo & c. Nullus ii. q. 3.

Per quæ omnia arbitror non comprehendì in hac Extrauag. dationem rei parua, quæ ante hanc extrauag. non erat mala mortifere, per primum huius partis fundamentum, & hunc textum intelligendum de re parua, sed non adeo ut eius datio, uel receptio, non esset ante hanc Extrauag. mortifera. Nec videtur sufficere quod sit mortifera secundum solam intentionem, nisi etiam sit secundum rem, ita ut ea sit tanta, quæ notabiliter moueat, vel probabiliter præsumatur motura & flexura a recto recipientem: Nam datio minimæ rei, quæ creditur non motura Iudicẽ,

52 De datis & prom. pro iust. &c.

uel Authorem gratiæ à recto, non meretur has pœnas: Quia in ea cessat causa finalis huius Extrauag. arg. d. c. Et si quæstiones, & tamen si fiat pro pretio gratiæ vel iustitiæ, animo eam emendi uel uendendi, etiam ante hanc Extrauag. erat ex parte intentionis mortifera, sicut datio & receptio etiam minimæ rei, pro pretio cuiusque rei spiritualis: per definitionem Simoniacæ positam a gloss. 1. q. 1. in summa, & declaratam à nobis post alios in Manual. Confessar. c. 23. num. 100. in cuius fine hoc ex ea inferitur: Non obstante d. c. Et si quæstiones, quia illud solum habet, rei modicę dationem non esse interpretandam, seu præsumendam in foro exteriori ex parte rei Simoniacæ. Quid autem dicatur adeo magnum uel paruum, ut eius pæctio has pœnas mereatur: iudicio boni viri est definiendū, arg. l. primæ ff. de iur. delib. ad quod bene arbitrandū, facit multum d. c. Et si quæstiones, quatenus habet, illud Esaiæ 33. rel. in c. Sunt nonnulli 1. q. 1. [Beatus qui excutit manus suas ab omni munere] intelligendum de tali, quod accipientis animum allicere, vel peruertere solet. Nec puto sufficere in hac materia magnitudinem illam, quæ sufficeret ut sit mortale, quæ quanta ad id debeat esse, dixi fuimus diffinire altius aliis, in Comment. d. cap. fin. 14. q. 6. & in Manual. Confess. cap. 17. num. 3. tales enim personæ, & tali loco & tempore, possent esse dans & recipiens, ut datio unius equi non diceretur rei tam magnæ, quantam hæ pœnæ requirunt: per d. cap. Et si quæstiones, sufficeret tamen ad constituendum furtum eius mortale, per ibi dicta.

S U M M A R I V M.

Promissio de dando pro iustitia etc. regulanda, ut pæctio:

Etio: Et ita nec licita, nec illicita uenialiter tantum, neq; mortifera secundum intentionem tantum, meretur has pœnas. num. 18.

Promissio generalis gratitudinis Antidoralis, nō addēs ullā obligationē ciuile, non meretur has pœnas. n. 18.

Obligatio ad Antidora, lege natura inest beneficiario erga beneficientem. num. 18.

Promissio gratitudinis eo tantū modo, quo inest, expressa, et ita hīs uerbis facta, nō includitur hic. n. 19.

Lex debet esse possibilis moraliter, Et conformis consuetudini, pijs Et eruditis probata. num. 19.

Promissio ad complacētā, non obligat, cū exēplis. n. 20.

Promissio vel pactio dandi tacita sufficit, sed non sola intentio promittendi vel paciscendi, non facta promissione vel pactione, expressa uel tacita. num. 20.

18 XI. Not. Secundam prædictarū actionū hic punitarū, quæ est promissio prædictæ pactioni conformis, uidelicet, de dando aliquid magnū vel parū, pro iustitia, siue gratia, siue pro se, siue pro alio &c. obtinenda. Circa quā dico primo, Quod colligitur ex uerbo [promitterent] secundo, quod fieri potest ob easdem 4. causas, ob quas prædictam, scilicet pactionem fieri contingit, & quod eisdem casibus est prohibita iure naturali uel humano huius extrauag. uel humano etiam antiquiore, quibus prædicta pactio: tertio, quod est regulanda eodē modo quo illa.

Ex quo sequitur primo, qđ Extrau. hæc nō habet locū in promissione, q̄ nō est prohibita, neq; peccatū iure nāli, vel diuino, uel iure aliquo humano antiquiore, p secūdū præsuppositum

litum notab.8. & quartam illationem notab.3. imo nec mea sententia, in promissione, quæ tantum venialiter esset illicita, propter paruum excessum promissionis licita, neque in mortifera secundum intentionem tantum: iuxta dicta supra notab.10. maxime iuxta illud, quod excommunicatio maior, quæ per hanc Extrauag. fertur, non est ferenda nisi pro peccato mortali: cap. Nemo & cap. Nullus 11. q.3. præsertim aliis tam grauibz poenis comitata, & causa finalis Authoris cessare videtur in mortifera secundum intentionem tantum.

Secundo, quod non est ei locus in promissione gratitudinis iure naturæ debitæ, uerbis uel scriptis generalibus, modo eodem quo inest, expressa, sine vlllo augmento saltem notabili, quo obligatio Antidoralis trāseat in Ciuile, quia illa antea nō erat illicita, quoniā expressio eius, q̄ tacite inest, eo tantum modo quo inest, non facit illicitam rem alioqui licitam; tex. & glos. in c. Significasti de elect. & c. Ad audientiam in secundo cum glossa ubi id Felyn. cōfirmat, de Rescript. & l.3. ff. de leg. primo, ubi post alios Iason. At tacite & naturaliter, siue iure naturali gratitudinis, intelligitur obligatus beneficiarius ad antidora, & ad habendā, agendam, & oportuno loco & tempore referendam gratiam, iuxta illam legem naturalem: Benefacienti benefaciendum est. l. si non sortem §. libertus iunct. glos. verb. [naturaliter] ff. de cond. ind. l. sed etsi §. cōsultuit ff. de petit. hæred. c. Cum in officiis de testam. tradit Thom. ab omnibus recept. post Senecam 2. secundæ q. 106. art. 3. Ergo expressio illius obligationis ad antidora tacite inhærentis, nō præiudicabat antea, & ita non erat illicita iure naturali, vel diuino, & consequenter ante hanc Extrauag. licebat, nec
per

per eam est facta illicita; quia hæc extrauag. non efficit illicitas promissiones, quæ antea licebant, sed punit eas, quæ etiam antea iure naturali, diuino, vel humano antiquiore erant illicitæ, & manebant impunitæ; cò quòd cum non deducerentur in iudicium, non puniebantur per iudices, & ipso iure nullæ pœnæ incurrebantur: nam (vt supra in prin. not. 8. & latius in fin. not. 3. diximus) hæc ædita est ad inducendam vel conseruandam obseruantiam legum se antiquiorum, & est regulanda secundum terminos earum.

- 19 Non obstat hæc Extrauag. quatenus punit promissionem factam verbis generalibus, & plene non expressis: Quia intelligenda est tantum de talibus verbis generalibus, quibus illa obligatio antidoralis, aliter quam inest, cum aliquo Ciuilis obligationis augmento exprimitur. Ex quo subinfertur, non incursum has pœnas, qui offerret gratiam his verbis [non ero tibi ingratus] licet contra sentiat prædictus Io. Mon. in d. glos. verb. [sub generalibus] imo neque qui diceret, [erò tibi adeo gratus, ac virtutis studiosus vel virtuosus debet esse benefacienti iure naturali, nō me obligando tamen ad plus quam illud me obligat.]

Tertio, quòd etiam nunc licitum est orare Papam, vt illam, aut illam gratiam facere dignetur, & Cardinales, & alios ei acceptos, vt illam, aut illam gratiam dignentur sibi vel alicui alii impetrare, rogare item Iudicem, vt hanc vel illam sententiam iustam pro se aut alio proferat, & q. illum, vel illum quoad suam iustitiam commendatum habeat, vel quòd non grauet eum, offerendo gratitudinem his vel similibus verbis, [ero vel is, pro quo rogo, erit T. S. uel T. D. vel tibi gratus, vel reddemus vicem, gratias

gratias habebō & agam, & loco, & tempore oportuno referam, uel ille referet, uel erimus tantæ gratitudinis, quod non pœnitebit te huiusmodi gratiam fecisse.] Tum, quia id, attento iure naturali, diuino, & humano, scripto, & non scripto, usque ad hanc Extrauag. licitum, imo honestum, & Vrbānum, siue Curiale erat: & (ut prædiximus) hæc Extrauag. non intendit facere de licitis illicita, sed de illicitis impunitis, punita. Tum, quia impossibile morale est, a precibus, submisso, modesto, Vrbano, & efficaci animo faciendis, eiusmodi oblationes & promissiones generales separare, & lex debet esse moraliter possibilis: cap. Erit autem lex 4. dist. quod declarat præ aliis Thom. 2. secundæ q. 95. art. 3. Tum, quia dicere non esse hoc licitum, esset claudere ianuam omnium ordinum hominū precibus, ad omnes omnium ordinum Iudices & Principes, imo & minores faciendis, quod est absurdum, & ita non dicendum: l. Nam quod absurdum ff. de op. lib. c. Dudum de præb. lib. sexto. Nam & Hælizæus Sunamiti preces ad Regem faciendas promisit. Reg. 4. cap. 4. Tum, quia apud omnes summates, & infimates, & mediocres, tam in Curia quam ubique gentium & terrarum, sunt in usu quotidiano ab omnibus piis & doctis approbato, & ita licitæ: c. Quo iure 8. dist. & c. Quisquis 41. dist. & lex non debet fieri contraria tali cōsuetudini, secundum Isidorum in d. c. Erit autem, declaratum per Thom. ubi supra, & consequenter à fortiori, facta generaliter, est intelligenda in dubio, secundum eiusmodi consuetudinem: arg. c. Cum dilectus de consuet. & l. Minimè ff. de legib.

10. Quarto, quod licet etiam nunc pro iustitia uel gratia facere promissionem ad solam complacentiam ex urbanitate

tate generalibus verbis, sine animo se ad aliquid speciale ciuilitè obligandi, quia per id nihil adiicit obligationi antidotali, nam talia uerba generalia nihilo plus obligant, quam si non proferrentur, c. Cum uenissent de instit. quatenus singulariter probat, nil obligasse quendam Archidiaconum Archiepiscopo suo dicentem, quòd de omnibus redditibus sui Archidiaconatus, posset disponere, prout uellet, ex quo notant ibi Io. And. Card. & Panor. quòd uerba generalia, dicta ad complacendum alteri, non obligant: In quod putatur textus ille singularis à multis, & in hiis à Panor. ibid. à Felyn. in c. Cum iuramento de homicid. à Iason. in l. Ita stipulatus col. 3. ff. de verb. oblig. In quod etiam facit lex ult. ff. de testam. quatenus probat secundum Barr. uerba iactantiae non obligare, faciunt etiam l. si cui ff. de seruitut. & l. antiquitas C. de usufruc. quatenus probant uerba ciuilitè & Curialiter esse intelligenda, & non rusticè aut rigorosè, facit etiam glos. sing. iunct. tex. in l. 2. C. in quibus causis col. cens. lib. 11. quæ habet, passim amicos amicis dicere uerba illa generalia: [Tuus sum, & in omnibus tuum me esse recognosco,] & propter ea non obligari plus, quàm illis non expressis obligarentur: Nam & respondens stipulanti aliquid; promitto illud, & quicquid uolueris amplius de bonis meis, ad nil aliud obligatur, quàm ad expressum, ut post Alex. tradit ubi supra Iason.

Quinto denique, quod solum & semper incurrit quis pœnas huius extrauag. ob promissionem factam pro iustitia uel gratia obtinenda, quando illa est illicita mortaliter, non solum secundum intentionem tantum, sed etiam secundum rem promissam, Iure naturali uel humano antiquiore ista: Et consequenter non incurrentur ob promissionem

sionem licitam qua multi Religiosi, & pauperiores promittunt, suas ad Deum, & sanctos preces, pro his quos super eis rogant, neque ob obligationem restrictam ad obligationem antidoralem, qua quis promittit se gratum fore, ut decet esse pro qualitate sua, ut Regem si Rex, nobilem si nobilis, ciuem si ciuis, Religiosum si Religiosus. Neque etiam ob promissionem quæ esset ueniale tantum peccatū ob paruitatem rei promissæ, vel ob paruum augmentum adiectum obligationi antidorali: vel mortiferum secundū intentionem tantum, eo quod res tam parua non solet notabiliter mouere recipientem, ad faciendum aliter quam debeat, id quod rogatur: Quoniā tales promissiones sunt uenialia peccata tantum, uel non mouētia notabiliter recipientem. Habent autem locum non solum in promissione expressa, sed etiam tacita, quia etiam tacitæ promissiones & conventiones fiunt: l. Labeo, & l. Item quia ff. de pact. vnde præfatus Iohan. Monach. dixit in dicta glossa verb. (generalibus) incurrere illum, qui verbo non promittit, sed facto deponit dandum Iudici, vel rogat, non solitus rogare nisi munitus, quia, ut ait Gregor. citatus ab eo: facta loquuntur, arg. cap. Cæuete 2. 2. q. 5. & plus exprimitur facto quam verbo: l. Si tamen §. primo ff. de edil. edict. & plus est appellare facto quam verbo c. Dilecti de appellat. Vnde nuper respondimus incurrisse Simoniam qui Vicario generali dedit 20. Scuta, animo alliciendi eum ad conferendum sibi beneficium maius de duobus, quorum alterum sibi per concursum debebatur, dicens se illa dare ut collationem acceleraret, & illē. contulit sibi maius, si modo Vicarius ob id eum alteri concurrenti prætulisset; Nā illud factum tacitè id loquebatur, & dare quicquid tem-

porale

porale pro adeptione beneficii, etiam alias debiti, Sumonia est: iuxta text. iunct. glos. singulari in verbo [iustitiam] c. Videntes prima q. 3. Non tamen sufficeret, vt etiā uterque id mente gereret, vt idem ibidem ait, quia hæc lex tam pœnalis & dura, non est extendenda argum. cap. Pœnæ de Pœnit. distinct. prima. Quod licet verum sit quo ad promittentem, non est tamen quoad dantem intentione principali corrupta, vt dicitur infra notab. 21. num. 29.

S U M M A R I V M.

Promissionis acceptatio licita, uel illicita uenialiter tantum, non meretur has pœnas, nisi fiat in finem se uel alium notabiliter corrumpendi. num. 21.

Actus nullus est simul bonus & malus etiam diuersa ratione, licet quis possit recte de eodem diuersa ratione bene dolere & gaudere. num. 21.

Datio omnis ex promissione uel pactione illicita, etiam post obtentam iustitiam uel gratiam, meretur has pœnas. num. 22.

Receptio facta ex promissione uel pactione, perinde nocet, ac datio ex illis. num. 22.

Actio nulla quæ principaliter non sit pro obtinenda iustitia uel gratia, hic punitur, & ita eximitur datio salarij uel honorarij dati Assessori, Aduocato, Notario, Procuratori, & similibus. num. 23.

Datum pro iniusta sententia uel gratia dicitur datum pro iustitia uel gratia. num. 23.

Actiones promittendi, dandi, &c. factæ pro alijs, ita

nocent, ac facta pro seipsis. num. 24.

Promissioni de dando et dationi, an aequetur in hoc promissio de faciendo, & eius impletio? num. 24.

Carolus V. cum filio suo Philippo Secundo, et Iohannes Tertius Rex Lusitaniae, de abstinētia a iustitia impedimentis laudati, & imitatione digni. num. 24.

Preces pro pretio raro fieri, et ita rarius quam quidam putant Simoniam & has pœnas inducere, quod Confessarijs notandum. num. 24.

Stipulatio, & obligatio dandi & faciendi alias impares, in hoc pares. num. 25.

XII. Not. tertiam actionem hic punitarum, quæ est acceptatio promissionis. De qua primum dico, eam colligi ex illis uerbis [promissionem reciperent.]

Secundo, quod ad cognoscendum quando est bona, quando mala iure naturali, diuino, uel humano antiquiore ista Extrauag. est considerandum, quod potest fieri ob easdē 4. causas, ob quas diximus supra notab. 9. n. 13. pactio- nem fieri posse, & ob quas causas illa est iudicāda mala uel bona, ob easdem est etiam hæc iudicanda, sicut de promissione dictum est not. præced.

Tertio, quod est intelligenda de acceptance illicita, & mortifere mala, qualis est acceptatio promissionis illicitæ, & mortiferæ, quatenus est talis, & etiā acceptatio promissionis tantum uenialiter malæ, & etiā licitæ, ad finem tamen mortiferū, sese uel aliū mortifere corrumpendi: Vnde arbitror nō incurfurū has pœnas ludicē, qui promitten-
ti se

ti se gratum fore, vel daturū tot scuta, vel talem equum, vel talem pannum, vel aliquid aliud notabilis pretii, responderet: Ego accepto tuam promissionē, quatenus est generalis et licita, sed quatenus est specialis & illicita, renuo illam. Et contra puto incursum eas Iudicem, qui acceptaret promissionē solū generaliter & licite factā, ad finē corrumpendi suum animū, & deuiādi à recto, ob spem obtinendi ex illa aliquod bonum notabile: Quia contextus huius Extrauag. punit acceptationē promissionis malam, & nō bonam, per illat. 4. not. 3. & per præsuppositum secundum notab. 8. Et potest esse bona acceptatio promissionis iniusta, qua parte est iusta, & potest esse mala acceptatio promissionis bonæ, in malum finem, licet enim eadem actio non potest esse bona, & mala simul, secundum Thom. receptum communiter in 2. sent. dist. 40. q. 1. art. 4. & relatum à nobis in Manuali præludio 7. n. 22. potest tamen eadem actio iuste placere vni, qua parte est bona, & simul eidem displicere, qua parte est mala: vt Passio Christi, qua parte fuit actio Iudæorum, valde nobis displicet, qua vero parte fuit satisfactio pro peccatis nostris, applicata per sacramenta, plurimum placet, iuxta illud relat. à glos. in c. de consecr. Eccl. vel alr. lib. sexto. [Actio displicuit, passio grata fuit,] & mors iusti placet, quatenus est medium transitus eius ad gloriam, & displicet quatenus eius nos consuetudine priuat, & alia exempla quotidiana tradita à nobis in Comment. cap. Cum minister 3. q. 5. num. 37. & seq.

Quarto, q̄ sicut per pactionē, & promissionē mortiferē illicitas, incurruntur hæ poenæ, nō secuta traditione rei promissæ, vel pactæ, ita etiam incurruntur per acceptationem
malam

62 De datis & prom. pro iust. &c.

malam promissionis, etiamsi non accipiatur promissum, per dicta supra notab. 8. num. 11.

Ex quo inferitur, magnopere cauere debere Iudices, ne ullam promissionem generalem, quorumvis, summatis vel infimatis acceptent, in finem deuiandi à recto, ut eis placeant, spe alicuius rei notabilis eis ob id obueniendæ, quæ autem sit talis dictum est supra not. x.

22 XIII. nota quartam actionem hic punitam, quæ est datio alicuius rei ex pacto, vel ex promissione, etiam generalibus verbis facta, præcedente, pro obtinenda iustitia vel gratia &c. Circa quam dico primum, eam colligi ex illis verbis [aut ex pacto &c. vsque ad verbum darent.]

Secundo, quòd est intelligenda tantum de datione procedente ex pactione, vel promissione mala, non venialiter tantum, sed etiam mortifere. si fiat post obtentam iustitiã, vel gratiam, nam antea facta nocebit, etiamsi fiat, ex promissione generali licita, quia etiam facta sine vlla promissione præcedente, noceret, quia esset actio 8. de qua notab.

21. Quæ autem promissiones sint licitæ vel illicitæ dictum est supra notab. 9. & 11.

Tertio, quòd datio, de qua in hac clausula, restringitur ad dationem factã ad implendam pactionem vel promissionem præcedentem, & ita non includit dationem factam alia de causa: Quia lex pœnalis nō est extendenda de vno ad aliud: cap. Pœnæ de pœnit. dist. prima, de alia verò infra dicetur. notab. 21.

XIII. nota quintam actionem hic punitam, quæ est receptio virtute pactionis, vel promissionis præcedentis. De qua dico primo, quòd colligitur ex eisdem verbis ex quibus quarta, adiuncto verbo [reciperent] quòd illa sequitur.

Secundo,

- Secundo, quòd est intelligenda, & restringenda sicut præcedens, & ita quòd non includit receptionem absolute, uel alia de causa facta, de qua mox dicitur. d. notab. 21.
- 23 XV. nota ibi [pro iustitia uel gratia] quòd nulla actio prædictarum 16. est digna pœnis huius Extrauag. nisi fiat pro iustitia uel gratia obtinenda. Ex quo sequitur, quòd si fiat saltem principaliter pro alia causa, non meretur illas, quæ est germana ratio, cur per dationem, uel receptionem salarii, debiti Notario, uel Aduocato, non incurruntur prædictæ pœnæ, ut dicitur infra notab. 21. & eadem ratio ne est idem dicendum de datione salarii Assessoris, de quo in c. Statutum §. Assessorem de Rescrip. lib. sexto, & de salario, seu recompensa operarum, debita testi, quæ licita est, secundum Panor. Imol. & Felyn. in cap. primo, de testib. quòd verat ei dari aliud pretium, Idem de datione iurium debitorum Nuncio, Iudici, uel aliis personis, quia non dantur hæc principaliter pro iustitia obtinenda, nec tanquam pro medijs ad illam obtinendam, sed tanquam lege, consuetudine, uel stylo debita: Intelligitur autem dari pro iustitia, non solum, quòd datur pro sententia iusta, quæ uera iustitia fit, sed etiam, imo magis quòd datur pro sententia iniusta, uel etiam nulla, quæ sit præsumpta tantum, & non uera iustitia: & quòd datur pro iustitia auferenda, uel differenda, per ea quæ dicta sunt contra Io. Mon. not. 9. Corol. quinto: Pro gratia item intelligitur dari, etiam id quòd daretur Iudici, ut faciat aliquid arbitrium, quod potest, sed non tenetur facere, iuxta l. non quicquid ff. de iudic. ut dictum est in d. notab. 9. Coroll. primo.
- 24 XVI. nota ibi [pro se, uel pro alio] quòd datio, uel receptio alicuius rei, pro gratia, uel iustitia faciēda alii quàm danti

danti vel recipienti, est æque mala, ac datio vel receptio vt danti fiat, et consequenter vbique terrarum et gentium mala, et facta apud sed. Apostolicam, digna pœnis huius extrauag.

Ex quo infertur, sepè grauèq; peccari præsertim à maioribus et ditioribus, aliis splendide conuiuantibus cū Iudicibus, aliis Xenia et donaria insolita eis mittentibus; aliis hæc et illa, et interdum maria et montes eisdem promittentibus, aliis hæc et illa facientibus, aliis etiam contrahentibus cū eis, vel procurantibus cum eis vel suis affinitates, aliis obnixis precibus, quæ magno pretio æquipollent, eos flagitantibus, quò, suis cognatis, amicis, vel clientibus coram eis litigantibus, iustè vel iniustè faueant, non curantibus, An ob id corrumpantur nec ne, imò id, quatenus id suo proposito conuenit, cupientibus: A quo vitio fide dignissimo testimonio accepimus, Carolum illum V. multis nominibus magnū (quem filius eius Philippus Secundus Rex noster Catholicissimus in eo imitatur) tantū abstinuisse vt epistolas etiam à familiaribus suis ad Iudices suarum causarum petitas et flagitatas pernegaret, etiam non continentes aliud, quam vt rectam iustitiam eis facerent, ea causa reddita, quòd Iudex per huiusmodi epistolā sibi scriptā, concepturus esset gratū fore maiestati suæ, vt victor euaderet is, pro quo scribebat, Quod ipsum scio solitum fuisse facere, propagatorem illum Christianæ fidei amplissimum, Ioannem Tertium Christianissimæ Lusitanæ Regem, cum primis omnium quos habuit Hispania Pientissimum, quamquam vter eorum alteri fuerit exemplo, nescio. Quos vtinam omnes purpurati patres, Monarcharum legati, cæterique primores et ditiores vrbes
semper

semper imitarentur, considerantes nonnunquam preces pro pretio & dari, & accipi, iuxta mentem glos. Innoc. & Anton. in cap. Tuam de ætat. & qualit. & iuxta late tradita per Ripam & citatos ab illo in cap. cum M. not. 23. de constit. quæ tamen quoad aliqua, sunt dolanda & declaranda per resolutionem, quam nos post Thom. Innoc. & Caietan. tradimus in Manual. Confess. cap. 23. num. 101. viua ratione asserentes nunquã preces, quatenus sunt tales, æquipollere pretio, neque, quicquid illi dicant, inducere Simoniam, nisi cum fiunt vel accipiuntur (quod rarò sit) pro pretio, vt ibi declaratur: Quæ Confessarios admonéo, ne legendo prædictum Franciscum à Ripa, & alios ab ipso citatos, omnibus pœnitentibus, qui precantur pro iustitia, vel gratia, ingerant scrupulos peccati præsertim mortalis contra hanc Extrauag. & leges Simonix; Non enim peccant saltem mortaliter, contra eam, neque simoniam admittunt, nisi ad summum cum id facientes, probabiliter præsumunt, vel (attentis circumstantiis personarum, locorum, & temporum) præsumere debent, Iudices vel alios ab eis rogatos, notabiliter ob eas à recto & iustitia necessariis deflexuros.

- 25 An autem sic mortaliter peccando deprecantes, & supradicta facientes apud Sed. Apostolicam, incurrant pœnas huius extrauag. pendere videtur ab illa quæstione. An promittentes facere, & facientes includantur in ea, sicut promittentes dare & dantes? Pro cuius parte negante facit, quòd alia est stipulatio dandi, alia faciendi, l. 2. ff. de verb. oblig. & non omnes leges, quæ habent locum in una, habent locum in altera. Nam obligatus ad dandum regulariter cogitur præcisè ad illud, & non liberatur soluendo

interesse, obligatus autem ad faciendum imò ad tradendū non item, quia succedit obligatio ad interesse, ut notat. per Bart. in l. stipulationes non. diuiduntur oppo. 10. de verb. oblig. & in l. vnic. C. de sent. quæ pro eo quòd interest &c. & vtroque, & alibi sæpè per omnes; per illas leges, & l. vbi autem §. fin. ff. de verb. oblig. et l. si quis ab alio sub fin. ff. de re ind. & alia multa, sed contrarium videtur verius: Tum quia contextus eius generaliter disponit de pacifcente & promittente, & de promissionem acceptante, et de paruo et magno promisso vel dato, & de dante, & recipiente aliquid: Et negari non potest eum qui promittit facere domum vel statuam, ire Romam, Toletum, Lutetiam, uel Antuerpiam, scribere librum, operas suas mensuras vel annuas, et alia similia, promittere aliquid non solū paruum, sed & magnum, Tum, quòd licet quoad aliqua differant obligatio dandi et faciendi, vt argumentum oppositum probat, non tamen quoad hoc, quòd altera contineat rem æstimabilem, altera non, quia vtraque interdum continet rem etiam æstimabilem, ut promissio dandi vel faciendi domum, et interdum inæstimabilem, ut promissio precandi Deum, uel curandi, ut alii precantur, aut diligendi et curandi vt ab alijs diligatur: Tum quia ratio, et causa finalis vitandi corruptionem Iudicū et Authorum gratiæ, et vitandi emptionem et uenditionem eorum, quæ non sunt vanaalia, militat in vtraque, ut palam est. Arbitror autem hoc limitandum esse, ne procedat in promissionibus, quas promittentes etiam particularibus, illarum rerum iuxta conditionem suam gratuitò facere solent, quales sunt promissiones deprecandi Deum, uel sanctos eius, diligendi, et laudandi eum ob beneficium sibi

bi conferendum, suscipiendi cum hospitio, cum per suum oppidum transiret, comitandi cum ad Palatium, et in promissionibus generalibus inseruiendi ei in eis, quæ sibi iusserit, et sollicitandi aliqua negociola in modum negociorû gestoris, et amici, et cognati sui, et denique faciendi alia quæcunque, quorum gestio communiter solet fieri gratuito, nec reputatur pro pretio, sed pro signo beneuolentiæ, charitatis, humanitatis, uel amicitia, & tali, quod non præsumitur corrupturum, vel notabiliter à constantia in recto deflexurum: Nam et supra notab. 10. idem diximus de datione rerum leuium, et eorum quæ gratuito dari solent, et quæ non præsumuntur motura notabiliter à prædicta in recto constantia.

S U M M A R I U M.

Gratia hic etiam signaturæ tantum, & uerbalis continetur. num. 25.

Apostolicam apud sedem factis quibusdam quadam specialia, apud quam ut dicantur contenta hic facta, duo requiruntur. num. 26.

Papa summus Christi Vicarius & Rex dupliciter suspicitur. num. 26.

Papa & Curia eius non semper in eodem loco. num. 26.

Datio post iustitiam & gratiam obtentam non nocet, nisi intentione principali ad aliam obtinendam dirigatur. num. 27.

Promissio & acceptatio tertij, non lucraturi sufficit. num. 27.

Datio et receptio post iustitiam, uel gratiam obtentam non sufficit nisi principaliter id fiat ad aliam obtinendam, etiam cum peccatur. num. 28.

D. Ioannes à Portugalia laudatus. num. 28.

Intellectus c. eos prima q. prima. num. 28.

Lex non distinguens quando distinguenda. num. 28.

Propinarum datio post sententiam, non punitur hic,

Et quid de soluenda ea prius facta, num. 29.

Dationes et receptiones pro iustitia Et gratia, non omnes, etiam illicitæ, nec ullæ licitæ puniuntur hic. n. 30.

Receptio uel conuentio Aduocati, Notarij Et c. pro salario, non nocet, sicut nec datio, nisi Et c.

num. 31.

XVII. Not. ibi [quibuscunque aliis modis], quòd non solum dans vel recipiens pro iustitia, vel gratia expedienda per literas Apostolicas, sed etiam per solam signaturam, imò & solo uerbo, uel uocis oraculo facienda, incurrit has pœnas, quòd est notandum quoad eos, qui absolutiones, dispensationes, indulgentias, uel alias gratias solo uerbo faciendas, mediatorum diligentia pecunia emptæ, consequuntur. Licet enim per literas Apostolicas alias solæ expeditæ intelligantur, ut in Extrauag. Iniunctæ de elect. & glos. in reg. Cancell. 69. Tamen hic illis uerbis [per literas Apostolicas] adduntur illa [et quibuscunque aliis modis] & qui totum dicit, nihil excludit c. Solitæ §. fin. de maior.

26 **XVIII.** nota ibi [apud Sed. Apostolicā] quòd non omnis, qui agit actiones in hac Extrauag. prohibitas, etiā mortaliter

taliter per eas peccando, incurrit poenas huius Extrauag. sed solus ille, qui eas apud sedem Apostolicam facit. Quis autē dicatur facere apud Sed. Apost. quæstionis est à prædicto Io. Mon. & ab aliis prætermisissæ. Pro cuius dissolutione dico primum, neminem quod sciam, eam hæctenus soluisse, tametsi in c. 2. de præb. lib. 6. tribuitur quiddam speciale beneficiis vacantibus apud sedem Apostolicam, & aliud in Clem. Auditor de Rescript. Auditori in Romana Cu. deputato, & aliud in Clem. prima de sequest. posses. sententiæ diffinitivæ super beneficio, apud sedem Apostolicam lata, & aliud in Bulla Coenæ venientibus ad sedem Apost. & recedentibus ab eadē, de eadem meminit c. Sedes Apostolica de rescript. c. Ad Apostolicam de Regular. & cap. Ad Apostolicam sedis de re iud. cod. lib. & de Apostolica Audientia c. Ad Apostolicam de Simon. & de liminibus Apostolorum Petri, & Pauli c. Ego N. de Iureriur. & de Cu. Apostolica c. Vbi periculum de elect. lib. sexto, & de Audientia litérarum Apostolicarum Clem. Ne Romani §. sane. vers. eo tamen adiecto de elect. et Innoc. et alii secuti eum dicant in d. c. Ego N. q. ubi est Papa, ibi est Roma (pro quo tamen dicto nullum esse textum dicit Roman. sing. 145) licet itē c. Præsenti de præb. lib. sexto, determinet, quid intelligatur per Sed. Apostolicam quoad beneficia vacantia apud eam, et alia a libi huc aliquo modo pertinentia.

Secundo, q. declaratio d. c. Præsenti non pōt applicari huic Extrauag. neque Clem. primæ, de sequest. poss. cū secundum illam dicuntur sæpē beneficia vacare apud Sed. Apostolicam, etiam si vacent extra Romam et Curiam Papæ, in locis remotis, per unam et alteram dietam ab illis, et multa uacantia intra Romam, et loca in quibus est

Papa uel Curia eius, non censentur uacare apud sedem Apostolicam, puta cum vacant per mortem incolarum, eorum, qui non sunt Curiales, et Author huius Extrauag. non videtur uoluisse includere facientes actiones prædictas in locis extra Curiam Papæ, et ubi non residet ipse, sitis.

Tertio, quòd resolui posse videtur, dicendo, quòd omnes illi et soli incidunt in has pœnas, qui faciunt actiones prædictas pro iustitia uel gratia obtinenda ab ipsomet Papa, uel eius summa sede, uel ab officiariis, aut delegatis eorum, quatenus sunt tales, uel subdelegatis eorum intra Curiam eius, uel ubi Papa residet. Dixi [quatenus est Papa et præest Sed. Apostolicæ] ad excludendum actiones factas apud eum tanquam Regem temporalem: Papa enim potest dupliciter considerari: Vno modo quatenus est summus Christi Vicarius in spiritualibus, et habet summam Iurisdictionem spiritualem, à Christo immediate datam et receptam iuxta c. Licet cum ei annotatis de elect. Quæ habitu et casualiter extenditur etiam ad temporalia, iuxta c. Nouit. de iudic. et latè à nobis ibi tradita, et c. Cum ad uerum, et c. Duo 96. dist. Altero modo quatenus est Rex, et Monarcha habens actu Iurisdictionem laicam, siue temporalem supremam, Urbis et certæ partis orbis, acceptam mediante donatione à Constantino, et aliis Impp. Regibus, et Monarchis, sedi Apostolicæ facta. Dixi etiam [quatenus sunt tales] ad excludendas actiones factas cum suis ministris, quatenus sunt temporales officarii, et delegati eius quatenus est Rex, et ad includendos eos, qui sunt ministri eius spirituales, quatenus est Papa, et præest Sed. Apostolicæ. Dixi [intra Curiam, uel ubi Papa residet] ad

ad includendas actiones prædictas factas intra Curiam, etiamsi Papa non esset in ea, et ad includendas factas ubi est Papa, etiamsi Curia non esset ibi, eo quòd non semper ubi est Papa, ibi est Curia, iuxta d. Clem. Ne Romani §. sane vers. eo tamen adiecto, ibi: [Si in certo loco causarum, et literarum Apostolicarum Audientia remanente, Papam alibi &c.] & per illum textum satis potest dici Sed. Apostolicam esse utrobique, et ubi est Curia, et ubi est Papa, et quòd Author intendit includere factas utrobique.

Secundo, dixi idem, ad excludendas actiones factas extra Curiam, et locum ubi est Papa, quæ etiamsi fiant, auctoritate eius spirituali, qualia sunt facta per legatos, nuncios, collectores, Inquisitores, & alios delegatos et Commissarios Apost. etiam spirituali auctoritate munitos, facta enim apud eos, non censentur fieri apud Sed. Apostolicam: Clem. enim prædicta prima de sequestr. posses. quæ tribuit quiddam speciale sententiæ latæ apud Sed. Apostolicam, non vendicat sibi locum in sententia lata Coram prædictis extra Curiam, & beneficia vacantia in manibus prædictorum legatorum, non censentur uacare apud sedem Apostolicam de quibus in d. c. 2. de præb. lib. sexto, & prædictæ actiones factæ apud illos extra præsentiam Papæ, & suam Curiam, minus temerariæ videntur, arg. c. Homo 40. dist.

Quæ resolutio fundatur primo, in eo, quòd ea quæ facta sunt apud Papam quatenus est rex, non dicuntur fieri apud eum, quatenus est Papa, et præst. Sed. Apostolicæ, Tum, quia sedes Apostolica, quæ iam inde à Christo antequam regnum temporale ei accederet instituta fuit, et permanet, et perpetuo permanebit cap. In nouo 21. dist. et c. Omnis 22. dist. Tum quia uerba formaliter sunt intelligenda

genda l. in delictis §. extraneus ff. ad l. Aquil. quæ habet quod non dicitur seruus fecisse sciente domino, qui fecit antequam fieret seruus eius, et testamentum non dicitur factum à milite quòd fuit factum ante militiam l. Titius ff. de milit. testam. Tum, quia ut Dialectici tradunt, non vidit Papani, qui non uidit eum qui est Papa, postquam factus est Papa. Tum, quòd qui appellat ab eo qui est Dux, et Rex, tanquam à Duce, non uidetur appellare à Rege, iuxta Bart. in l. si quādo C. de appell. et in l. prima §. si quis appellationis ff. de appell. sic igitur qui facit aliquid apud eum, qui præest Sed. Apostolicæ spirituali, et regno temporali, quatenus præest regno, videtur facere apud Regē, et præidentem regno temporali, et non apud Papani, et præidentem Sed. Apostolicæ, nec consequenter apud Sed. Apostolicam.

Secundo, prædicta resolutio fundatur in eo, quòd tanto magis peccant violantes Iurisdictionem spirituales quam uiolantes temporalem, quanto maior est illa, quæ æquiparatur Soli, ista, quæ æquiparatur Lunæ c. Solitæ de maior. et obed. et quanto sublimius est aurum plumbo c. duo 96. dist.

Ex quibus inferitur primo, quòd actiones huius Extrauag. factæ pro iustitia, vel gratia tēporali obtinenda apud Gubernatorem Urbis, uel Burgi, uel Iudices Capitoli, uel delegatos eorum, imo et apud ipsum Papam quatenus est Rex, malæ quidem, et peccata mortifera esse possunt, sicut et actiones similes factæ coram aliis Regibus, per dicta in notab. 3. et 9. per eas tamen non incurruntur poenæ huius Extrauag.

Secundo, quòd actiones similes factæ Auinionæ, Anconæ,

conæ, vel in aliis terris subiectis Papæ & Sed. Apostolicæ apud legatos & Iudices earum, quatenus sunt temporales, absente ab illis Papa, & Curia eius; duplici nomine à pœnis prædictis eximuntur, putà quòd non fiunt authoritate Papæ quatenus Papa est, & non fiunt intra Curiam vel vbi est Papa.

Tertio, quòd actiones prædictæ factæ coram Legatis, Nunciis, uel Collectoribus missis extra Curiam, uel delegatis Sed. Apostolicæ, uel spiritualibus delegatis, & subdelegatis eorum, non includuntur in hac Extrauag. quia non fiunt apud Sed. Apostolicam, nec vbi Papa est præfens, per prædicta.

Quarto, quòd includantur actiones factæ pro iustitia, uel gratia obtinenda apud Pœnitentiarium, vel Vicarium, Auditores Rotæ, Contradictarum, uel Cameræ, & alios quoscunque ministros Papæ, vel sedis Apostolicæ, Iurisdictione, auctoritate, potestate munitos, quatenus sunt tales, infra Curiam Papæ, uel in loco vbi est ipse, quia uidentur esse factæ apud Sed. Apostolicam.

XIX. nota in uerbo [obtinenda] quòd non incurruntur pœnæ huius Extrauag. per pactionem, promissionem, acceptationem, dationem, uel receptionem pro iustitia vel gratia iam obtenta, quòd mox in notab. 21. post Io. Mon. probabitur, nisi fortè eo animo tantum daretur vel promitteretur, ut ad aliam iustitiam vel gratiam faciendam alliceret, ut ibidem dicitur.

- 27 XX. nota sextam, et septimam actiones, quæ hic puniuntur, quæ sunt promissio et acceptatio. De quibus dico primo eas colligi ex vers. [et eam] ibi [promittentes et acceptantes.]

Secundo, quòd cogimur dicere illas differre à prioribus scilicet pactione, promissione, & acceptatione, quia uers. ille [& eam] qui continet illas, extendit textum loquentem de prioribus, ad illas duas, quòd non potest esse uerum, nisi hæ duæ differrent ab illis, nihil enim extenditur de seipso ad seipsum, ut palam est.

Tertio, quod ex mente prædicti Io. Mon. in d. Extrauag. prima de sent. excom. in uerb. (& hanc) ubi mouet hanc difficultatem, responderi potest quòd hic uers. loquitur de promissione facta tertio, ueluti Proxenetæ, & mediatori, & acceptatione facta ab eodẽ ueluti Proxenetæ & mediatore, in quo non est remansurum lucrum promissionis uel acceptationis, sed est transiturum ad alium: Tres uero priores scilicet pactio, promissio, et acceptatio eiusdem, de illis, quæ sunt inter daturum, & eum in quem venturum, & permansurum est lucrum.

Ex quo infertur, quòd non solum paciscens & promittens de dando alicui, in quo lucrum pactum, uel promissum est permansurum, incurrit has pœnas, sed & qui promittit tertio, per quem tanquam per Canalem, est transiturum illud ad alium, et non solum acceptans pactionem, uel promissionem in suum lucrum, & recipiens illud retinendum sibi, incurrit hanc pœnam, sed etiam tertius, cui fit promissio, uel à quo fit acceptatio in utilitatem alterius.

Quarto, quòd hæ duæ sunt intelligendæ, & restringendæ, ad promissiones, & acceptationes illicitas et mortiferas tantum, per supradicta in notab. decimo.

- 28 XXI. nota actiones octauam, & nonam hic punitarũ, quæ sunt datio, & receptio pro iustitia uel gratia. Circa quas dico primo, illas colligi ex prædicto uers. [& eam]
ibi

ibi [dantesque & recipientes.]

Secundo, quòd cogimur etiam dicere illas differre à datione & receptione, quæ sunt quarta, & quinta, cò quòd uers. prædictus habet, sententiam, quæ de illis loquitur, extendi ad has, et nihil de seipso ad seipsum extenditur, ut prædictum est.

Tertio, quòd quicquid inuoluat Io. Mon. in prædicta sua glos. differunt in hoc, quòd illæ loquuntur de datione & receptione, uirtute pactionis uel promissionis, hæ autè absolute de datione & receptione.

Ex quo sequitur, quòd quicumque dat uel recipit aliquid pro iustitiâ uel gratia &c. etiam nullo pacto, nulla promissione, nulla acceptatione præcedente, incurrit has pœnas.

Quarto, quòd hoc est intelligendum de datione & receptione illicita etiam mortifera, per dicta supra in notab. 9. & 10.

Quinto, quòd facilè cuipiam videri potest, non licere alicui dare, vel accipere pro iustitia uel gratia iam facta, etiam nulla præcedente promissione, nec pactione, nec acceptatione: Primo quidem, quia generaliter & indistinctè puniuntur hic dantes & recipientes, At non solū qui dant uel recipiunt ante iustitiam, uel gratiam factam, sunt dantes & recipientes, sed etiam qui post eam factam dant uel recipiunt: ergo indistinctè dicere debemus eos omnes incurrere, Nam ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus; ut ait glos. l. de prætio per illum textum & alios multos de publ. in rem act.

Secundo facit inductio, qua D. Ioannes à Portugalia, non solum regio sanguine Illustrissimus, & Episcopatu

Egitanen. amplissimo Reuerendissimus, sed etiam de conditione gentis Lusitanæ, acumine ingenii, & iudicii, & prudentia, uaria eruditione, piis sanctisque moribus ornata, clarissimus, multisque aliis nominibus mihi obseruantissimus, induxit, uerba illa huiusmet Extrauag. [Quidam etiam talium operam atque industriam pretio & muneribus quæsisse affingant] per quæ significatur: damnandos esse, qui pro iam quæsitâ pro alio gratia uel iustitia, accipiunt aliquid ab illo, & communiter non licere quicquam etiam pro iustitia uel gratia facta recipere.

Tertio, facit c. Eos in fin. l. q. i. quatenus habet non licere dare aliquid ordinanti, etiam post datum ordinem, Sed hiis non obstantibus contrarium credimus: Tum quia hoc tenet quoad dantem Io. Mon. in prædicta gloss. super uerb. [generalibus,] & eadem ratione tenuisset idem de recipiente, si de illo meminisset, arg. l. illud ff. Ad l. Aquil. Tum, quia licet iura per eum citata præter cap. Dilectus, secundum, de Simon. parum id suadeant, quia loquuntur in materiis, in quibus non vetatur datio, uel acceptio: Illud tamen satis urget, quia disponens in Simonie materia, in qua vetatur datio uel acceptio, habet: Monasterium posse à recepto in monachum, recipere id, quod ipse sine taxatione præcedenti, gratis obtulerit: præsupponens consequenter, quod etiam iuste dari potest: Tum efficacius, quia hæc pœnæ imponuntur danti & accipienti ad obtinendam iustitiam uel gratiam, & nos agimus de dante & accipiente post eam obtentam, qui longè alii sunt ab illis, & ideo lex pœnalis disponens de illis, non est ad hos extendenda, per prædictum cap. Pœnæ, cum aliis, de pœn. distin. prima.

Tum,

Tum, quia nec eadem, nec similis ratio militat in istis, nam dare uel accipere antea, tendit ad corrumpendum iudicem, uel gratiæ auctorem: dare autem postea non tendit ad illud, sed potius ad insinuandam animi gratitudinem: Aliqua item compensatio de honestate debetur ei, qui benefecit, quæ non debetur ante benefactum, iuxta legem illam naturalem, ut benefacienti beneficiamus l. Si non fortem §. libertus iunct. gloss. de cond. indeb. & ei, qui gratiâ fecit, non facturo, gratia, obligatione antidotali debetur: l. Sed etsi §. consuluit ff. de petit. hæred. & c. Cû in officiis de testam. cû traditis à Thom. post Senecã 2. 2. q. 106. art. 3. supra in aliud propositum citat. notab. xi.

Ad primum oppositorum respondeo, illud dictum gl. in oppositum citat. [ubi lex non distinguit, non esse distinguendum] limitandum, cum alia lex distinguit, ut ait eadem gloss. uel cum ratio ex illa uel aliis legibus desumpta id efficit, ut affirmat Bald. ibidem recept. Et in nostro casu non solum prædictum c. Dilectus 2. distinguit, sed etiam rationes prædictæ, distinguendum esse persuadent.

Ad secundum respondeo, quod uerba illa in eo induta, probant quidem malè facere illos, qui affingunt se operam & industriam aliorum, pretio & muneribus consecutos fuisse, inuò etiã insinuant, peius facere, qui ob illam causam factam, recipiunt, & pessimè qui ob eandem exigunt, non tamen probant malè facere eos, qui post gratiâ factâ, aliquid spontè & gratis in signum gratitudinis recipiunt.

Ad tertium, respondet Io. Mon. ubi supra, illud esse speciale ob criminis Simonie atrocitatē, sicuti & alia specialia, quæ ipse dinumerat, inueniuntur in ea, quæ non est idonea solutio: Tum, quia potest replicari, ibi non esse

Simoniam, per ea quæ nos diximus in Man. Conf. cap. 13. num. 101. vers. xi. Tum, quia etiam in hoc proposito esset simonia, si daretur vel acciperetur ad obtinendum aliquid spirituale. Quare respondeo primo, illud cap. Eos, agere de dato vel recepto, tanquam pretio eius. Decisio autem ista de dato et accepto ob gratitudinem et meram liberalitatem.

Secundo, quòd licet sit peccatum dare et accipere pro sententia et gratia (quæ sunt inuendibiles) facta, tanquam pro pretio illarum, tamen poena huius Extrauag. non includeret eum, qui id faceret, quoniam, ut prædictum est, imponitur, danti et accipienti pro obtinenda, et cum sit poenalis, non est extendenda ad dantem vel accipientem pro obtenta, propter diuersitatem casus et rationis, licet esset peccatum. Quod tamen videtur limitandum in eo, qui refert valde maiorem gratiam, quam leges gratitudinis requirunt, principaliter intendendo mouere Donatarium, ad faciendam aliam iustitiam vel gratiam spe retributionis similis faciendæ sibi, post aliam factam: Quia fraus et dolus nemini prodesse debet cap. Sedes Apostolica de Rescrip. & l. Itaque fullo ff. de furt. Dixi [principaliter] quia secus esset, si minus principaliter hoc intenderet, qualiter uidetur intendere is, qui iustitiam vel gratiam factam, longè copiosius vltra quàm debet per leges gratitudinis, refert, ea mente principaliter, ut augeat inter se dantem et accipientem amicitiam, sperans minus principaliter & secundariò ex ea sibi euenturam aliam iustitiam vel gratiam, argumento eius quod Thom. 2. secundè q. 100. art. 15. ab omnibus recept. & à nobis citatus in d. Manual. cap. 23. num. 100. ait: Eum qui dat aliqua Episco

po

po, aut beneficiorum collatori principaliter ad ineundam cū eo amicitiam, sperans tamen fore, vt ille postea motus ea, det aliquod beneficium, non incurrere simoniam.

- 29 Sexto, quòd ex hoc infertur una ratio, quare non incidunt in has pœnas, qui ea quæ uocant propinas (quæ sunt quædam stipendia & honoraria incerta) etiã indebitas, uel maiores quam debitas accipiunt, quia non dantur nec accipiuntur pro iustitia facienda, sed facta: Altera & aptior ratio, quòd non dantur pro iustitia facienda vel facta, sed pro quodam salario vel stipendio incerto.

An autem decenter soluantur in tota vrbe, et toto orbe, delegatis à Sed. Apostolica vel legatis eius, et quæ quantitas sit debita, et quæ maior debita, et an deceat eo maiorem dari, quò causa, super qualis tractatur, est maior, præsertim quando minor est difficilior decisu quàm maior? non est locus hic tractandi. Quid autem sit dicendū de deponentibus de more propinas ante sententias latis? dubitari potest, & dici primo. Quod propter consuetudinem, & stylum Curix non incurrunt eas, quando utraque pars, iubente Iudice, deponit rationabiles, et moderatas quantitates.

Secundo, quòd pars quæ eas deponit, antequam iubeatur à Iudice, notabiliter maiores debitis, quò Iudicem inclinet in partem suam, incidere videtur in illas.

Tertio, Quod Conuentiones inter Iudices, & partes, ut deponatur propina maior iusta, sunt illicitæ, licet de rigore Iuris hic non videantur cõprehendi, quia non dantur pro iustitia, sed pro propina, siue salario, seu stipendio licet iniusto, vt in simili mox dicemus de salario nimio, Notario, uel Aduocato præstito.

Quarto,

Quarto, Quod deponentem propinam multò maiorem iusta quam aduersarius deponit, ut Iudex magis moueatur ad ferendam sententiam pro se, non solum arbitramur malè facere, sed etiam incidere in has pœnas, quia tacitè videtur pacisci vel promittere aliquid pro iustitia facienda, nisi, quoad forum interius saltem, excusaretur ob opinionem probabilem de inconstantia Iudicis, in sua causæ rectitudine, quam probabiliter certam putat: per dicta supra notab. 9.

- 30 Septimo, Ex proximè dictis insertur, quòd licet nemo incurrat pœnas huius Extrauag. ob actiones in ea contentas, quæ ante illam non fuerunt illicitæ, (omissio enim denuciationis intra triduum, quæ antea non erat illicita, non est de actionibus sordidis, ut sup. dictum est) non tamen omnes qui agunt eas, quæ ante illam fuerunt illicitæ, incurrunt illas, nam datio et receptio pecuniæ vel muneris, in pretiũ iustitiæ vel gratiæ factæ in spiritualibus, etiã post illas obtentas, semper est illicita, per eam tamen pœnæ huius extrauag. non incurruntur, quòd per solutionem proximè datam ad c. Eos prima q. 1. comprobatur, et eadem ratione idem dicendum est de receptione pecuniæ in pretium sententiæ etiam latæ, etiã iustæ, circa temporalia, est enim illicita: l. vanales C. quando pro. non est neces. c. Qui rectè et c. Non licet xi. q. 3. et c. Pœnale 14. q. 5. quibus expresse probatur, non licere vendere sententiã etiam iustam, et eam vendentem annumerandũ esse vendentibus in tẽplo per Euangeliũ reprobatis, ait Greg. in c. Videntes prima q. 3. & tamen per eam non incurruntur hæc pœnæ. Idem maiori ratione dicendum est, de receptione pecuniæ in pretium sententiæ iniustæ, quæ duplici

plici nomine illicita est, eò quod uenditur quòd non est
venale, & quòd effectum malum dicit esse bonum, contra
illud Esaie c. quinto. [Væ qui dicitis bonum malum, & ma-
lum bonum,] relatum in c. Væ qui dicitis xi. q. 3. Idem de
datione & receptione pro gratia iam facta præsertim in-
iusta etiam in temporalibus, ab eo qui eam uendere, seu
commutare pro temporalibus non potest, quales sunt fe-
rè omnes inferiores Monarchis, quoad gratias de Iurisdic-
tione procedentes, & etiam ipsi Monarchæ quoad iniu-
stas, & iustas quoad aliquas, quæ tamen sint illæ, ea ratione
hic non tracto, qua notab. 8. omisi quiddam simile tracta-
re, remittendo lectorem quoad aliqua ad cap. 25. à n. 1. in
ii. nostri Manual. Confess. Licet enim omnes prædictæ da-
tiones & receptiones sint ubique terrarum, & gentium il-
licitæ, & quidem magis apud Sed. Apostolicam factæ, non
tamen per eas incurruntur pœnæ in hac Extrauag. statutæ,
Cum non dentur, nec recipiantur pro obtinendis, sed tan-
tum pro obtentis.

31. Octauo, Rectè dicere Io. Mon. in prædicta glos. quòd
nec Aduocatus, nec Procurator, nec tabellio petēs salaria,
& conueniens de eisdem, ligatur hac sanctione: per c. Nō
licet xi. q. 3. Cuius ratio vera, omiſſa sua parum apta, est:
Quia quòd datur Aduocato, uel Notario, non datur prin-
cipaliter pro obtinenda iustitia, pro qua nil dari uel pro-
mitti potest, per c. Non sanè 14. q. 5. & d. c. Non licet, quā
rationem sensit idem Io. Mon. determinando paulò post
utiliter, ferè in hæc uerba. [Sine parabola, idest promissio-
ne præcedente, potest dari aliquid promotori, idest Au-
thori iustitiæ uel gratiæ, completo negotio arg. ff. de orig.
iur. l. 2. §. fin. de donat. l. Aquilius. & de var. & extraor. co-

gnit. l. prima. §. perinde extra de Simon. c. Dilectus 2. in fin. l. q. i. c. Si quis Episcopum] hæc ille, Per quæ omnia iura licet nõ probetur efficaciter, vt diximus supra cod. not. illat. §. probatur tamen per d. c. Dilectus 2. & alia ibi adducta.

IX. Quod hanc rationem consequitur, Eum incurrere hæc poenas, saltẽ in foro interiori, qui daret Aduocato, uel Notario plus iusto salario, non tam pro salario, quàm ut ipse tanquam amicus Iudicis, & multum apud eum ualeñs amore uel precibus, flecteret eum ad ferendam sententiã pro ipso, siquidem ipse illud plus uerè principalius, dat pro iustitia, siue sententia consequenda, quam pro salario, licet nomine, vel specie salarii illud operire, siue palliare simulet, & constat, præsertim in foro interiori, magis esse attendendum, quòd uerè agitur, quàm quod simulatè: iuxta Rubr. C. plus valere quòd agitur quam quod simulatè concipitur. c. Ad audientiam de empt. & vend. Quod etiã eadem ratione est dicendum de Aduocato & Notario accipientibus, quòd eò magis memorandum uidetur, quo magis est quotidianum iuxta l. legau. ff. de liberat. legat.

S U M M A R I U M.

*Xeniorum datio Iudici, quæ ante hac erat illicita, puni-
tur hic, non autem quæ antea licebat, qualis
est dari solita in urbe ad Natale Domini, modo
animo recto, & ob meram liberalitatem, intra
quantitatem permissam fiat. num. 32.*

*Xeniorum etiam permissorum datio, non licet, si prin-
cipaliter fiat ad Iustitiam obtinendam, licet au-
tem, si principaliter ob merã liberalitatem et hone-
stam*

*Itam gratitudinem fiat, quamuis minus principali-
ter fiat ad iustitiam obtinendam. num. 32.*

*Donatio ob aliam causam, quam ob meram liberali-
tatem non est proprie donatio. num. 32.*

Liberalitas mera quæ dicitur. num. 32.

*Finis principalis actus uirtutis non potest esse bonum
temporale, sed bene minus principalis. num. 33.*

*Horas ad Canonicas iens principaliter ob lucrum pec-
cat. num. 33.*

*Xenia ita dari, uel non dari possunt gratiarum Autho-
ribus, & Protectoribus, ac Iudicibus. num. 33.*

Xenia qua nimia, arbitrio boni viri definiendum. n. 33.

32 **X.** non abs re interrogare quosdam. Quid dicendum
sit de datione & receptione Xeniorum & mu-
nerum, quæ circa festum Natalis Domini dantur Reue-
rendissimis in Vrbe Auditoribus, & aliis Iudicibus? Nam
pro parte negante quod non licet illa dare nec accipere,
facit primo, hæc Extrauag. quatenus punit dationem, &
receptionem rei etiam antea non pactæ uel promissæ.

Secundo, quod illicitum est dare uel accipere munera
pro Iustitia obtinenda uel facienda, per illud Esaia.

[Beatus qui excutit manus suas ab omni munere,] relatum
in cap. Sunt nonnulli l. q. 1. & c. Etsi quæstiones de Simon.
& alia in hoc citat. supra notab. tertio, & negari non po-
test, Xenia esse quædam munera.

Tertio, Quod illa Xenia eo fine dantur, ut ad minus
recipientes sint gratiores dantibus, & faueant eis in arbi-
trariis, & tandem ferant sententiam pro ipsis, & citius eam

M 2 ferant,

ferant, etiam si non habeant probabilem timorem de instantia Iudicium in recto, nec certum de sua Iustitia conceptum, quod esse illicitum diffinimus supra notab. 9.

Pro contraria tamen parte facit illud late probatum supra notab. tertio, Coroll. quarto, Quod pœnas huius Extrauag. non incurrit quis, ob actiones in ea contentas, quæ ante illam erant licitæ: At huiusmodi Xeniorum datio & receptio modesta, licita erat ante hanc Extrauag. ob consuetudinem publicam à Papa, toto clero & populo scitam, & approbatam, & nulli iuri naturali uel diuino contrariam, Imo & humanæ legi consonam, secundum quam licite possunt dari esculenta & poculenta, quæ paucis diebus consumantur, Iudicibus delegatis, quales sunt Reuerendissimi Auditores à Papa in Curia deputati, c. Statutū §. Insuper de Rescript. lib. 6.

Secundo, Quod prædicta consuetudo non est contraria iuri naturali uel diuino, & ita potest ualere etiam quoad Ordinarios argum. cap. fin. de Consuetud. modo non dentur principaliter ad Iustitiam uel gratiam faciendam: sed in signum gratitudinis pro studio & labore, quæ in cognoscendo de causa suscipiunt, per ea quæ de gratitudine supra eod. notab. num. 28. & latius in notab. 11. tradita sunt, & modo non dentur tam grandia, ut inspecta qualitate personarum, inducant periculum probabile flectendi animum Iudicis à recto, argum. tex. memor. in l. solent ff. de off. Procons. & aptius in cap. Eusi, quæstiones de Simon.

Tertio, Quod ad opposita responderi potest: Ad primū quidem, quod huic Extrauag. non est locus in actionibus quæ ante illam erant licitæ, ut sæpe prædictum est.

Ad secundum autem, quod in eo assumpta, procedunt in muneribus datis malo animo, corrumpendi Iudicem, uel quæ præ magnitudine solent corrumpere, ut exponit d. c. Et si quæstiones.

Ad tertium, quod procedit solum in hiis quæ principaliter dantur ad corrumpendum Iudicem, uel in pretium iustitiæ, non autem in hiis, quæ dantur principaliter in signum gratitudinis, licet minus principaliter respiciatur gratificatio iusta & honesta.

Ex quibus subinfertur primo, Incidere in utroque foro in pœnas huius Extrauag. illos; qui dant vel accipiunt, aliqua Xenia notabiliter maiora, vel plura, vel alia, quam iure scripto uel consuetudine honesta & præscripta, liceat: & consequenter si darentur alia quam esculenta & poculenta, uel hæc in maiori quantitate, quam paucis diebus consumi possit, attenta qualitate personæ, iux. prædictum §. Insuper & ei annot.

Secundo, Quod uidentur incidere in eas quo ad forum interius, dantes uel accipientes etiam iure uel consuetudine iusta permessa, qui principaliter dant uel accipiunt ea ad corrumpendum, uel tanquam pretium iustitiæ obtinendæ: Tum, quia id ubique gentium est et erat illicitum coram Deo, etiam ante hanc extrauag. cum per id effectum ematur et uendatur quod non est ueniale iux. prædicta capitula, Qui recte, et Non licet xi. q. 3. et cap. Non sane 14. q. 5. et cap. Vendentes. i. q. 3. et d. l. Vanales. Tum quia prædicta Iura non permittunt dare uel accipere illa, ob aliam causam quàm ob meram liberalitatē, ut expressit prædictus §. Insuper, et datio uel donatio ob aliam causam quam uirtutis, non datur uel accipitur ex mera liberalita.

te. Donatio enim ob aliam causam quam liberalitatem facta, non est donatio proprie, ut expresse ait I. C. in l. prima ff. de donat. determinans donationes ob alias causas factas, non esse proprie donationes. Non obstat quod glossa in d. §. Insuper uerbo (mera liberalitate) uisa sit aliquibus significare, quod omne quod non est exactum uel petatum, directè uel indirectè, dicitur datum ex mera liberalitate: Non enim hoc dicit, sed quod ad hoc ut aliquid censeatur merè liberaliter datum, requiritur ne sit exactum uel petatum, quod tam longe aliud est, quam est requiri aliquid à sufficere aliquid, quæ esse alia, probat gloss. sing. in c. Statutum in princ. uerb. (Canonicis) de Rescript. lib. sexto, dicens textum illum requirere quidem ut delegatus sit saltem Canonicus, non tamen sufficere, Ita glossa prædicta significans requiri ne sit exactum uel petatum, ut aliquid dicatur liberaliter datum, non significat id sufficere: Et consequenter datum uel acceptum principaliter pro iustitia obtinenda etiam sine ulla exactione, non est uerè coram Deo merè liberaliter datum.

Tertio, Quod non incurrunt eas, dantes uel accipientes ea quæ iure licet dare uel accipere ob meram liberalitatem, si dent uel accipiant ob eam principaliter, quamuis minus principalis respectus habeatur etiam ad breuiorè uel fauorabiliorem expeditionem: Tum, quia quod principaliter & non quod minus principaliter agitur, est attendendum. l. Si quis nec causam ff. de reb. cred. c. Quamuis pactum iunct. gloss. de pact. lib. sexto. Tum quia non peccat, qui mutuatur principaliter ob charitatem & amicitiam, licet minus principaliter speret gratitudinè, iux. gloss. accept. in c. Consuluit de usur. & tradita in Manual. Confess.

fest. cap. 17. num. 209. Nec qui uadit ad horas Canonicas principaliter ut placeat Deo, uel suo muneri satisfaciatur, licet minus principaliter id faciat ob distributiones quotidianas, iux. gloss. sing. in c. primo de cler. non resident. lib. 6. gloss. pen. & traditur in d. Manual. cap. 23. num. 100. Tum quia generaliter omnis actus uirtutis, directus principaliter in debitum finem, est bonus, licet minus principaliter dirigatur in aliquod temporale commodum, quamuis nullus actus uirtutis, directus principaliter in finem acquirendi bonum temporale, sit bonus; Per ea quæ nuper late tradidimus in Comment. c. Cum Minister 23. q. quinta a num. 30. post Adrian. ibi citatum & quæ addimus infra notabili 27. num. 37. ad simile propositum.

Non obstat dictio [mera] quæ significat puram, iuxta gloss. memorab. uerb. [mero] in princip. Instit. de diuif. stipul. quia pura dicitur liberalitas, quæ ob nullam aliam causam fit principaliter, quam ob illam, neque æquè principaliter ac ob illam, quamuis minus principaliter & secundario fiat ob aliam uel alias, puritas enim non excludit minus principalem respectum, sicut tunc & purè gratis dicitur mutuum, quod datur principaliter ob liberalitatem uel amicitiam, licet minus principaliter & secundario aliquid speretur, iuxta d. gloss. solenn. & recept. in d. c. Consuluit de usur. quæ habet, illud Euāgelii: [Mutuum dantes, & nihil sperantes] uerificari in eo, qui nihil sperat principaliter, licet minus principaliter et secundario faciant ad hoc illa multa, quæ de fine principali et minus principali ad praxin quotidianam utilia, scripsimus in d. c. Cum minister 23. q. 5. a num. 30.

Quarto, Quod hæc eadem omnia quæ dicta sunt de
 datione

datiōe et receptiōe Xeniorum, et munerum Iudicum, Iudicibus faciēda, dicēda sunt etiā de datiōe et receptiōe Xeniorum uel munerum, faciēda uel non faciēda Authoribus gratiarum et eas impetrantibus: Et consequenter Protectoribus Regum, Principum, Nationum, Prouinciarum, Ecclesiarum, Ordinum, Monasteriorum, et aliorum apud sedem Apostolicā sibi commendatos, sua cura, studio, uigilia et labore, protegentibus: De Xeniiis et muneribus, inquam, non solum per contractum uel quasi contractum debitis, quæ nomine salarii & stipendii iustificantur, ut dictum est supra eod. notab. num. 32. sed etiam de aliis quæ ultra illa dantur uel recipiuntur: Nam si principaliter id fiat in signū gratitudinis, amoris, & debitæ cuiusdam obseruantię, erunt licita, licet minus principaliter dentur ad mouendum & animandum ut citius & feruentius agant, aut impetrent, modo non fuerint nimia uel insolentia, quod pro uaria dantium & recipientium conditione, uariē est boni uiri arbitrio definiendum, arg. l. primæ ff. de Iur. delib. cap. de causis de off. deleg. Si uero contra principalius uel equē principaliter dantur uel recipiuntur pro gratia faciēda uel impetranda, quam uel ac pro gratitudine, uel fuerint boni uiri arbitrio nimia uel insolentia, erunt illicita.

S U M M A R I V M.

Denunciandi præceptum hoc intra triduum, nouum, solos presentes in Curia ligat, et eos salua correctione fraterna, a qua facta, incipit triduum. num. 34.

XXII. Nota ^{ibi [non renunciarent] causam}
^{decimam ob quam incurruntur}
 hæ censuræ, quam supra notab. 3. diximus, non esse de
 actis ante hac prohibitis, sed de non actis, siue omissis, quæ
 ante hac licebat omittere, et non facere; et consequenter
 nouum casum in quo iubetur denunciatio criminis intra
 triduum. Cui addo primo, quod soli existentes in Curia,
 sub eo includi uidetur: Tum quod sic restringit Syluester
 in uerbo Excommunicatio 7. cas. 43. Extrauag. 2. de Si-
 mon. quatenus iubet denunciationem excommunicatorum
 ob Simoniã, quantocyus fieri Papæ, uel cui id ille commi-
 serit: Tum per rationẽ eius in hæc uerba: scilicet [quod ali-
 ter irrationabilis fuisset cõstitutio, quæ uoluisset pauperes
 ab extremis terræ adire] Curiam, pro deferenda Simonia
 hæc ille, Tum quia tanto maior occurrit ratio restringen-
 di hanc Extrauagantem, quam illam, quanto maiores pœ-
 næ inferuntur in hac, quam in illa, et quanto breuius tem-
 pus præstituitur ad denunciandum in hac, quam in illa,
 quum in hac iubeatur denunciatio fieri intra triduum, in
 illa autem quantocyus fieri potest.

Secundo, Quod dubitari potest. An correctio frater-
 na debeat præcedere huiusmodi denunciationem? et uide-
 tur quod non, quia iubetur fieri intra triduum, intra quod
 rarò posset fieri cõmoda fraterna correctione præcedere,
 sed contrarium arbitror uerius, saltem si crimen est occul-
 tum. Tum propter illa uerba Thom. communiter recept.
 2. 2. q. 33. art. septimo. ad ultimũ scilicet [Prælato nõ est obe-
 diendũ cõtra Præceptũ Domini] Iuxta illud Actuũ septi-
 mo, [Obedere oportet Deo magis &c.] et ideo quãdo Præ-
 latus præcipit ut ei dicatur quod quis sciuerit esse corri-

N gendum

gendum, intelligendum est præceptum sane, saluo ordine fraternæ correctionis, siue præceptum fiat generaliter ad omnes, siue ad aliquem specialiter. Sed si Prælatus præciperet expressè contra hunc ordinem à Domino institutum, & ipse peccaret præcipiens, & subditus ei obediens, quia contra præceptum Domini, unde non est ei obediendum, quia Prælatus non est Iudex iudiciorum occultorū, sed solus Deus, unde non habet potestatem præcipiendi aliquid super occultis, nisi inquantum per aliqua indicia manifestantur, puta per infamiam, uel aliquas suspensiones, in quibus potest Prælatus præcipere, sicut & Iudex secularis, uel Ecclesiasticus potest exigere Iuramentum de veritate dicenda.] Hæc ille, Quæ ad litteram transcripta, sequitur Adrian. in quarto, de correct. frater §. Ostenso uers. tertium principale: Quibus omnes fere assentiuntur: & ad argumentum oppositum responderi potest, triduum incipere debere a fraterna correctione facta, & non secuta emendatione.

S U M M A R I U M.

Excommunicatio noua maior, reseruata Papa. n. 35.

Extrauag. hic innouata, olim reuocata fuit. num. 35.

Restitutio hic iussa, non tollitur partis remissione. num. 35.

Audens non dicitur hic omnis faciens, sed tantum præsumens. num. 35.

Præsumentem quæ lex punit, non includit bono animo facientem. num. 35.

Ordinatus bono & simplici animo ante iustam etatem,

tem, non suspenditur. num. 35.

*Pœna nullitatis huius Extrauag. in foro conscientie
subeunda. num. 35.*

35 **XXIII. Not.** ibi [nullus &c.] nouum casum in quo Excommunicatio reservata Pa-
pæ, ipso iure incurritur, quem nos posuimus in d. Manuai.
c. 27. num. 106. referendo prædictam Extrauag. primam
de sent. excom. super qua nihil aliud diximus, quàm quod,
ut supra num. 1. dictum est, Palud. Angel. Syluest. Adrian.
& Caiet. attestantur reuocatam fuisse per Clem. v. Cui ad-
di nunc oportet. Primo, eam esse innotatam per S. D. N.
Gregor. XIII. Secundo, quòd in utraque est adiectio, ne
absoluatur priusquam malè accepta, benè restituat pau-
peribus, Tertiò, Quod huic est consequens, non sufficere
partis, quæ dedit remissionem, uel donationem, quamuis
impotètia restituendi excusaret, sicut et ab aliis restituendis
iuxta tradita a nobis in d. Man. c. 17. n. 56. Quarto, Quod
hic est casus in quo turpiter datū, et turpiter acceptū debet
restitui pauperibus, quod facit ad limitationē & declara-
tionem eorum, quæ diximus in Man. cap. 17. n. 92. Quin-
to, Quod S. D. N. adiecit in hac Sex. actiones [de quibus
infra] cõtētis in illa, ob quas perinde incurrūtur pœnæ, ac
ob illas. Sexto, Quod in hac extēsiōe S. D. N. Greg. XIII.
quā Extrauag. Bonif. extendit ad faciētes aliquā prædicta-
rū sex actionum, ponderandū est uerbū [Audentes] quod
non includit facientes quolibet modo, sed tantum teme-
rario & præsumptuoso: Tum quod audacia ut pluri-
mum sumitur in malā partem pro nimia confidentia: iux-
tā illud Cic. Nec uires eis, nec audacia, nec tela defuere:

Tum per tex. sing. in Extrauag. Cum primum Pii V. contra blasphematores &c. in §. Nullus ibi [Audeat, siue præsumat] iuncta significatione propria illius coniunctionis [siue] quæ est disiungere verba & coniungere sensum, ut diximus in Comment. cap. Statuimus 19. q. 3. num. 62. post Panor. communiter receptum in cap. Inter cæteras de rescrip. & quod consequenter hæc extensio non includit illos, qui eas agunt bono animo & simplici, absque dolo & temeritate, quia lex puniens præsumentem facere aliquid, non includit tali modo facientem iuxta determinat. Cardinalis communiter recept. in Clem. prima q. 38. de priuil. qua nos sæpè usi sumus, & præsertim in relectione cap. Acceptam oppos. 8. de rest. spol. ad excusandos à pœna suspensionis ipso iure inflicta per Extrauag. Pii Secundi, præsumentibus ordinarii ordine sacro ante legitimam arætem, eos, qui bona fide præcepto superiorum, uel suasiõne aliorum, uel sua bona intentione simplici, sine dolo, ignorantes malè facere, ordinantur ante illam.

XXIII. Nota ibi [Iustitiæ uero, siue gratiæ] omnia obtentata per actiones hic punitas, esse ipso iure nulla, licet antehac multa essent ualida, ut dictum fuit supra notab. 3. num. 4. Quam pœnam etiam in foro conscientiæ seruandam probat notab. sequens.

XXV. Nota ibi [& scienter illis vrentes &c.] alium nouum casum, in quo ipso iure incurritur excommunicatio Papæ reservata, uidelicet actio utèdi impetratis per fordes, hic puniri iussas. Ex quo infertur, pœnam nullitatis indectam per hanc Extrauag. esse in foro cōscientiæ subeundam, quamuis in d. man. c. 23. num. 118. & latius in Com-

ment. cap. fraternitas xii. q. 2. & alibi sæpè probabiliorem
putauerimus opinionem eorum, qui afferunt gloss. d. cap.
Fraternitas, quæ habet, poenam non deberi in foro con-
scientiæ, habere locum regulariter etiam in poena ipso
iure incurfa, Non inquam id obstat, quia id limitandum
est, ut ibi dixi, quando constat de contraria intentione
legislatoris, hic enim utentes impetratis quæ ob pœ-
nam nullitatis ipso iure latam sunt nulla, excommuni-
cantur excommunicatione maiore, quæ præsupponit pecca-
tum mortale c. Nemo & c. Nullus ii. q. 3. quod non pecca-
ret si illa pœna nullitatis ipso iure incurfa, in foro con-
scientiæ non ligaret, ut palam est.

S U M M A R I V M.

*Actiones hic punitæ etiam antehac fuerunt illicitæ.
num. 36.*

*Sollicitationem iustitia gratiaque faciendæ qui qua-
rentes has pœnas incurrunt. num. 37.*

*Mercede sua dignus mercenarius, et stipendiarius
stipendio. num. 37.*

*Ambitio siue allectio præstantium gratia per munera
hic punitur, sed est restringenda ad munera inso-
lita &c. num. 38.*

*Actio qua fingitur datum quid intercedenti, est una
de hic punitis, etiam non secuta obtentione.
num. 39.*

*[Hoc] pronomen presentia oculi corporis uel mentis
demonstrat. num. 39.*

Tum per tex. sing. in Extrauag. Cum primum Pii V. contra blasphematores &c. in §. Nullus ibi [Audeat, siue præsumat] iuncta significatione propria illius coniunctionis [siue] quæ est disiungere verba & coniungere sensum, ut diximus in Comment. cap. Statuimus 19. q. 3. num. 62. post Panor. communiter receptum in cap. Inter cæteras de rescrip. & quod consequenter hæc extensio non includit illos, qui eas agunt bono animo & simplici, absque dolo & temeritate, quia lex puniens præsumentem facere aliquid, non includit tali modo facientem iuxta determinat. Cardinalis communiter recept. in Clens. prima q. 38. de priuil. qua nos sæpè usi sumus, & præsertim in relectione cap. Acceptam oppos. 8. de rest. spol. ad excusandos à pœna suspensionis ipso iure inflicta per Extrauag. Pii Secundi, præsumentibus ordinarii ordine sacro ante legitimam aratam, eos, qui bona fide præcepto superiorum, uel suasionem aliorum, uel sua bona intentione simplici, sine dolo, ignorantes malè facere, ordinantur ante illam.

XXIII. Nota ibi [Iustitiæ uero, siue gratiæ] omnia obtenta per actiones hic punitas, esse ipso iure nulla, licet antehac multa essent ualida, ut dictum fuit supra notab. 3. num. 4. Quam pœnam etiam in foro conscientiæ seruandam probat notab. sequens.

XXV. Nota ibi [& scienter illis vrentes &c.] alium nouum casum, in quo ipso iure incurritur excommunicatio Papæ reservata, uidelicet actio utèdi impetratis per fordes, hic puniri iussas. Ex quo infertur, pœnam nullitatis inductam per hanc Extrauag. esse in foro conscientiæ seruandam, quamuis in d. man. c. 23. num. 118. & latius in Com-

ment.

ment. cap. fraternitas xii. q. 2. & alibi sæpe probabiliorem
 putauerimus opinionem eorum, qui asserunt gloss. d. cap.
 Fraternitas, quæ habet, poenam non deberi in foro con-
 scientiæ, habere locum regulariter etiam in poena ipso
 iure incurfa, Non inquam id obstat, quia id limitandum
 est, ut ibi dixi, quando constat de contraria intentione
 legislatoris, hic enim utentes impetratis quæ ob pœ-
 nam nullitatis ipso iure latam sunt nulla, excommuni-
 cantur excommunicatione maiore, quæ præsupponit pecca-
 tum mortale c. Nemo & c. Nullus ii. q. 3. quod non pecca-
 ret si illa poena nullitatis ipso iure incurfa, in foro con-
 scientiæ non ligaret, ut palam est.

S U M M A R I V M.

*Actiones hic puniæ etiam antehac fuerunt illicitæ.
 num. 36.*

*Sollicitationem iustitiæ gratiæque faciendæ qui que-
 rentes has pœnas incurrunt. num. 37.*

*Mercede sua dignus mercenarius, et stipendiarius
 stipendio. num. 37.*

*Ambitio siue allectio prestantium gratia per munera
 hic punitur, sed est restringenda ad munera inso-
 lita &c. num. 38.*

*Actio quæ fingitur datum quid intercedenti, est una
 de hic punitis, etiam non secuta obtentione.
 num. 39.*

*[Hoc] pronomen præsentia oculis corporis uel mentis
 demonstrat. num. 39.*

Consilium, auxilium, & fauor principaliter uelita puniuntur non secuto effectu, secus si accessorie uententur. num. 40.

Consilium, auxilium, & fauor puniuntur secuto eo, in quod dantur, licet non sequatur obtentio. num. 40.

Pœna huius Extrauag. innouantis & innouata sunt octo, quarum tres primæ proculdubio ligant in foro conscientia, & ultima non, & quatuor reliquas non obligare in illo est probabile. num. 41.

Pœna etiam ipso iure imposita regulariter non ligat conscientiam. num. 41.

36 **XXVI. Not.** in uerb. [scelus] adiunct. uerb. [peffima] infra posito, quod actiones per hanc Extrauag. punita, erant scelera, & pessima peccata etiam ante hanc Extrauag. quatenus enim ait hoc scelus ante illā inoleuisse, palā præsupponit exercitium illarum ante illam scelus fuisse, & quatenus ait, illa esse pessima, quando hæc Extrauag. fiebat, præsupponit ea ante illam fuisse talia, non enim hæc antequam fieret et promulgaretur, poterat illa facere talia, cum lex non extendatur ad præterita, cap. secundo, & fin. de constit. In quod ipsum faciunt etiam sequentia uerba, quibus asseritur: [Existimationem Curia per ea offendi] & rursus [in eos qui talia agunt animaduertendum fore] quæ relata ad omnia præcedentia præsupponunt ea digna fuisse animaduersione, & punitione, antequam per hanc punirentur, per quæ omnia corroboratur notabile tertium, sicut & hoc per illud.

37 **XXVII. Nota ibi** [nundinentur] n. actionē hic punitarum

rum et consequenter, q. quærere quæ sibi bonus, vel mandatum impetrandi iustitiam vel gratiam, accepto, pacto, vel promisso sibi in id pretio, est graue peccatum, Quod tamẽ limitandum est; non vendicare sibi locum in pretio quod ei datur vel promittitur pro mercede, salario, vel honorario laboris, industriæ, et sollicitudinis ob id subeundorum, nã illud iustè datur et accipitur: Tum per illud Luca 10. [Dignus est mercenarius mercede sua] probat in c. primo 13. q. 1. Tum per illud eiusdem Luca cap. tertio: [Estote contenti stipendijs vestris] relatum in cap. Militare 23. q. prima. Tum quia id non datur pro iustitia vel gratia, sed pro labore, industria, et sollicitudine remunerandis, etiam si paulò plus iusto in signum gratitudinis detur: Si verò datur multũ exuperans, præsertim cum pro magnitudine gratiæ impetrandæ augetur, et pro paruitate minuitur, cũ tamen fortè maior labor debeat impendi pro parua quam pro magna, merito potest iudicari in foro exteriori potius datum in pretium gratiæ impetrandæ, quàm in remunerationem laboris, industriæ, & sollicitudinis. In foro autem interiori, ipse qui dat vel recipit esto Iudex, pro quò principalius det vel recipiat, & si principalius det uel recipiat pro iustitia, vel gratia obtinenda quàm pro labore, industria, & sollicitudine, incurreret istas poenàs, & si contra principalius pro illis quàm pro hac, non incurreret, quia attendendum est, quod principaliter agitur l. si quis nec causam ff. de reb. cred. cum multis ibi cumulatis per laso- nem et l. si non sint §. perueniamus ff. de aur. & arg. leg. & per dicta supra notab. 21. num. 32. et tradita à nobis in d. man. cap. 23. num. 100. & profundius aliis in c. Cum minister 23. q. quinta à num. 39. ubi tamen clare cõcludimus.

contra Bart. & aliquot alios, ibi citat. non omnem causam sine qua nō fieret actus, dici principalē. Ex quibus colligitur responsio danda cuidam misso vel venienti à Regno Indiæ maris Oceani [quod vocāt del Peru] dato sibi mādato vnā cum aliquot centenīs ducatis, ad impetrandum quasdam gratias Apostolicas.

- 38 XXVIII. Notā ibi [donis pollicitationibusque ambiūt] actionem ob quam incurruntur istæ poenæ, et consequenter esse graue peccatum, ambire, siue adire alliciendo donis et pollicitationibus, valentes gratia, apud illos, qui facturi sunt gratiam vel iustitiā, pro illa, medio illorum obtinēda; nec est hæc eadem quæ sexta, quam secuti Io. Mon. collegimus ex illis verbis [promittentes et acceptantes] quia illa est de promittente tertio quasi proxenetæ, apud quem lucrum promissum non est remansurū: hæc autem est de promittente vel dante tertio apud quem lucrum est remansurum, et ita longè differunt, vt palam est. hæc tamen restringenda est ad allectionem per munera illicita, & in eiusmodi rogationibus & flagitationibus inter probos insolita, per dicta supra in notab. 9. 11. & 21.

XXIX. Not. ibi (quidam &c. quæsisse affingant) actionem 12. de punitis hic, uidelicet fictionem quā mendaciter quis fingit se dedisse pretium uel munera pro opera præstanda uel præstita per ualentem gratia, apud iustitiæ uel gratiæ Authorem; Super qua sumus interrogati, An per eam incurrantur poenæ, etiā non secuta obtentione gratiæ? & uidetur respondendū affirmatiuè, per ea quæ supra not. 9. & 10. diximus eas incurri per pactionem & promissionem uel acceptationem, etiā non secuta datione, nec iustitiæ, uel gratiæ obtentione, hæc enim actio æquè prohibetur

betur ac illæ, & sicut illas includit Extrauag. Bonif. hic innouata, ita hanc includit hæc illam innouans, quatenus illam ad hanc extendit: Quod autem ad hanc extendat, colligitur primo ex eo, quod ea relata cum contentis in Extrauag. Bonifacii, & aliis duabus in duobus proximis notab. collectis, subdit ea esse pessima, quod intelligi debet de omnibus contentis in innouante & innouata, & quamuis alicui uideri potest, non referri ea ad contenta in innouata, quia sunt paululum remota, nemo tamen negare potest referri ad tres proximas per innouantem additas quarum una est hæc.

Secundo, quod præmissis quæ sunt pessima, & quod æstimationem Curia grauissimè offendant, ad id in eos, qui talia agunt animaduertendum fore, intelligendum per uerbum [Talia] ea omnia quæ prædixit, uel saltem ea, quæ proximè præcedunt arg. c. Secundo requiris de appell. & citatorum per glossas eius.

Tertio, quod adiungit innouationem extrauagantis Bonif. viii. & eius poenarum, extendendo eas, per illa uerba [easdemque omnes extendimus ad audentes qualescunque horum facinorū, quæ ascripsimus] in quibus pondera uerbum [extendimus] per quod apparet uelle se, ut habeat locum etiam in aliquot aliis, quam contentis in d. Extrauag. Bonif. & non sunt aliæ, quam proximè relatæ, quarum una est hæc, de qua hoc notabile, ergo etiam ea est una de actionibus in hac Extrauag. punitis: pondera etiam illa uerba [qualescunque horum facinorum] in quibus illa dictio demonstratiua [horum] aptius refertur ad tres proximās: Tum quia sunt præsentiores quia proximiores, & illud pronomen demonstratiuum respiciens præ-

sentia oculo corporis vel mentis iuxta textū, et ibi notat per Bar. & alios in l. hoc edicto, quæ est prima ff. de nou. op. nunc. aptius respicit præsentiora; Tum quia non sunt alia præsentia, nec absentia, quæ demonstrentur, et in quæ fiat extensio, nisi prædicta tria; de quorum tertio est hoc notabile. Pondera item uerbum [quæ adscriptimus] idest adicimus, quæ sola tria prædicta sunt, ergo etiam illa includuntur.

Quarto, per illa verba [illis et aliis supradictis] posita in vers. sequenti [Audentes] per quæ clare distinguendo illa, quæ ipsemet adicit ab aliis contentis in Extrauag. Bonif. pœnas eius extendit ad consulentes, auxiliantes, et fauentes ea facientibus.

XXX. Not. ibi (dantes &c. consilium, auxilium vel fauorem) tres alias actiones, quæ sunt 14. 15. 16. quas adicit S. D. N. Circa quas dubitari potest: An per eas solas non secuto effectu consilii, auxilii vel fauoris, incurrantur pœnæ huius Extrauag? Nam pro parte affirmante facit primo id, quod dictum est supra not. 8. videlicet: quod prædictæ pœnæ incurrantur per pactionem, promissionem, dationem et receptionem pro obtinenda iustitia vel gratia, licet non obtineatur.

Secundo, q. c. primū de homicid. lib. 6. cum ei annotatis habet: Mandantem occidere per assassinos perindè incurtere pœnas illius c. non secuto homicidio, ac secuto illo, et l. Quisquis C. ad leg. Iul. maiest. perindè punit incuntem fœdus contra principem, ac bellantem contra eum, et volentem occidere senatorem eius, ac occidente in illum.

Tertio, quod consulens alicui ut appellet à Papa ad futurum Concil. censetur excommunicatus etiam appellatione

tionē minimè secuta, per extrauag. Pii Secundi, & Iulii Secundi not. 8. citat. licet non per Bullam Cœnæ S. D. N. Greg. xiii. ut diximus in Manual. c. 27. num. 58.

Pro parte uerò negante, quæ uerior uidetur, facit efficaciter id, quod latè probamus in d. man. c. 27. num. 51. citato supra notab. 8. num. 12.

Ad opposita respondetur, ea procedere, quando pœna nōn accessoriè, sed principaliter imponitur contra consulentem, iuuantem, uel mandantem, non autem cum principaliter imponitur contra facientem, & accessoriè contra consulentem, auxiliantem, uel mandantem, Et cum hic non exprimatur, An principaliter, an accessoriè puniri iubeantur consulentes, iuuantes, et fauentes, nec alterū eorum necessariò ex eo inferatur, uidetur dicendum eos accessoriè, et non principaliter prohiberi et puniri, per regulam illam, quòd in dubio mollienda est constitutio pœnalis ad pœnam minorem, cap. pœnæ de pœn. dist. prima et l. si de interpretatione et l. si præsces ff. de pœn.

Aduertendum tamen, q̄ interdum datur consiliū, auxilium, uel fauor solum ad obtinendum gratiam uel iustitiā, et interdum ad paciscendum, uel promittendum, uel dādum, uel recipiendum &c. Et in priori casu non incurritur, nisi obtineatur, nec in posteriori, nisi pactio, promissio, datio uel receptio quæ consulitur, sequatur, non tamen oportet in hoc, quòd obtentio sequatur, quia non ponitur accessoriè ad obtentionem, sed solum ad pactiōnem, promissionem &c. Quòd valdè notandum est, & confirmat, declaratque posita in d. not. 8.

XXXI. Not. ibi [Quinetiam, usque ad fin.] quinque pœnas nouas, Quatuor quidem extraordinarias ipso iure

incurrendas, & quintam ordinariam, quas addit S. D. N. tribus impositis à Bonif. puta pœnæ excommunicationis ipso iure incurrendæ, & nullitatis obtentorum, & restitutionis malè acceptorū, quæ per se non est pœna, Quinque prædictarum novarum Prima est privatio à beneficio Ecclesiastico & seculari perpetuo uel temporali.

Secunda privatio similis ab officiis, Tertia incurfus infamiae, Quarta inhabilitas ad prædicta beneficia, & officia, Quinta, quæ ordinaria est, ut pro rei qualitate extra ordinem puniatur. Circa quas octo pœnas dubitari posset. An etiā in foro Conscientiæ habeant locum, Ita q̄ absq; alio superioris, vel Iudicis præcepto uel monitione teneatur quis sub pœna mortalis peccare eas pati?

Ad quod respondeo. primo affirmatiuè procul dubio, quoad tres pœnas Bonif. scilicet excommunicationis, restitutionis, & nullitatis obtentorum, Quoad excommunicationem quidem, & restitutionem, secundum sententiā omnium, tam eorum, qui opinantur non teneri, nos regulariter in foro Conscientiæ ad subeundas pœnas ipso iure incurras, quàm eorum, qui contrarium affirmant, eò q̄ excommunicatio secum fert executionem, & restitutio nō est omnino pœna. Quoad pœnam nullitatis autem, quia id ex ipse Authōis clarè collectū est supra not. xxv. Negatiuè autem procul dubio, quoad octauam, scilicet pœnā ordinariam, quæ extra ordinem à Iudice imponenda est, secundum sententiā omnium post glos. in d. c. Fraternitas 12. q. 2. & Thom. recep. 2. 2. q. 62. art. 3. dicentium neminem teneri subire pœnam in foro Conscientiæ à Iudice imponendam, donec imponatur.

Secundo, q̄ (licet dubitari possit) tamen probabiliter dici

ci potest aliis prædictis 4. extraordinariis pœnis non esse locum in prædicto foro, attento quòd adeo magnæ sunt, & quòd, ut supra dictum est, magis sunt additæ ad terrenum & in exemplum, quo multis grassantibus opus erat, iuxta l. Capitalium §. famosos ff. de pœn. quàm pro qualitate culpæ, & quod difficillimum est, quòd quis contra semetipsum, tam grandes pœnas exequatur, & quòd priuationes, de quibus hic, expressè extenduntur, ad beneficia & officia secularia, quoad quæ, certò puto non esse locum eis in foro Conscientiæ, & quòd (ut latius demonstro in Comment. cap. Fraternitas 12. q. 2.) frequentior (cui & ipse adherere soleo) habet indistinctè nullas pœnas etiam ipso iure incurfas, obligare in foro Conscientiæ delinquentem, ad eas contra se exequendas, nisi Author legis expressè uel tacitè id iubeat. Quod rarissimè faciendum est propter ibi adducta, præsertim propter cap. Erit autem lex 4. dist. declaratum per Thom. secundà 2. q. 93. art. tertio quatenus habet legem debere esse possibilem moraliter seruatu, qualis uix esset lex statuens, ut quis magnas pœnas contra se exequeretur.

S U M M A R I V M.

Datio & acceptio hic punita, etiam extra Sed. Apostolicam, non. licent pro spiritualibus; num. 42. nec pro inuendibilibus. num. 43. nec pro officijs malis, uel malè præsitis, uel præstandis; uel bonis, sed debitis modo mediocri, præsitis, uel præstandis. n. 46. nec pro bonis tanquam de iustitia debite, sed sic pro officiis

officijs non debitis, uel modo meliori, quàm debito, prastitis uel prastandis. num. 47.

Simoniacus mediator, collator, uel presentator tenetur restituere fructus malè perceptos à Simoniacò, in subsidium illius. num. 42.

Restituere tenetur dans causam damni etiam media tam, modò sit propinqua. num. 42.

Causam qualem damni dans restituere teneatur. n. 42.

Argumentum à contrario, Qui dicit de uno & c. Sic limitandum. num. 42.

Vendibilia non esse omnia, quæ non sunt spiritualia, in quibus est locus Simonie. num. 43.

Scientia & omnis uirtus intellectualis, est inuendibilis, quia inestimabilis. num. 43.

Doctor docens pecunia non uendit scientiam, sed laborem, & onus eam docendi? num. 43.

Virtus moralis & Theologa est simpliciter uirtus, & tam illa, quàm suus actus fortius inuendibilis, quàm intellectualis, quæ secundum quid, & cum adiectione intellectualis est uirtus. num. 43.

Iustitia & actus eius Iudicium, et consequenter sententia cur inuendibilia? num. 44.

Virtutum ad actus exercendos obligatio uendibilis, licet ipsa non sit talis. num. 44.

Iuris dicendi officium uendibile est, licet uetetur uendi. num. 44.

Iurisdic-

*Iurisdictio temporalis uendi, permutari, in feudum,
 Et dotem dari potest. num. 44.*

*Vendibilia esse de se multa Iuris publici, etiam qua
 uendi vetantur. num. 44.*

*Intellectus, siue ratio noua l. 2. Et 3. ff. de cond. ob turp.
 causam. num. 45.*

*Iustitiam et iudicium uendens, etiam Monarcha
 cur peccet? num. 45.*

*Vendere, Et principaliter pro temporali re dare, paria
 in hoc proposito. num. 45.*

*Iurisdictio uendi potest ab Inferiori, sed non officium
 iudicandi. num. 45.*

*Iudicandi officij obtentio, tacita pecunia data media-
 tori, cur surreptitia, nisi Et c. num. 45.*

*Taciturnitas non omnis ueri, quod retraheret à con-
 cedendo, nocet. num. 45.*

*Lucrum quod, non turpe acceptum pro officio debito.
 num. 46. Et melius. num. 48.*

Beneficium nemo tenetur de suo prestare gratis. n. 47.

*Medicus non tenetur curare diuitem gratis, etiam si
 aliter nolit curari. num. 47.*

*Intellectus huius Extrauag. Et l. 2. 3. Et 4. de cond. ob
 turp. caus. quoad data pro officio indebito. nu. 47.*

Et quoad aliud. num. 49.

*Familiares Et officarij pro quomodo faciendi officia
 debite aliquid capiunt. num. 48.*

Peccant

Peccant qui non pro officio debito mercedem accipientes. num. 48.

Beneficus est etiam qui confert quæ sibi retinere nequit, & qui debita soluit. num. 49.

Donatio non desinit esse merè liberalis, eo quod fiat ob causam minus principaliter. num. 49.

Peccata sunt quadam per accidens ob speciem mali, quæ de se licent: num. 49.

Dare licet ministris Iudicū ab aditu faciliorem &c. num. 50.

Datum Thesaurarijs & debentibus soluere quod iustum. num. 50.

Lucrari datum a militibus uel alijs Principum uel aliorum creditoribus, pro intercessione recuperandi stipendia, uel alia debita, ut plurimū turpe. n. 51.

Franciscus ab Erasso laudatus num. 51.

42 **XXXII. Not.** hic locus admonet præstare id, quod cōposito iam Commētario, cū imprimeretur tertiū notabile in eo nu. 6. promissimus, nempe decidere: An, et quantū peccēt, qui alibi quā apud sedem Apostolicā, Regibus, Principibus, Magnatibus, et aliis primæ notæ, vel inferioris, uiris uel foeminis, assistentes, aut inferuiētes gratē à secretis, vel aliis ministerijs magnis vel paruis, et alii amicitia, et gratia apud eos multū valentes, accipiunt munera interdū conuenta et promissa, interdum absque conuentione, ante vel post Iustitiam vel gratiam obtentam? et An obtentio valeat? et aliquam censuram et obligationem restituendi incurrant? et An
idem

idem sit dicendum de dantibus vel promittentibus eis?
 Ad quam prætermiſſis gratia breuitatis decē fundamētis;
 quæ pro parte negante, et duodecim, quæ pro affirmante
 formaueram: Respondeo primo, Quod grauiter peccant,
 qui id ita faciunt circa ſpiritualia, vt committatur Simo-
 nia, etiam ſi ſint Principes, et Monarchæ, Eccleſiaſtici, vel
 ſeculares, et etiam incurrunt cenſuras, et actus eſt nullus,
 ſi Simonia fuerit realis in ordine, vel beneficio: iuxta Ex-
 trauag. 2. de Simon. et tradita in Manual. Confeſſ. cap. 23.
 num. 100. excepto Papa, per dicta ſupra notab. 9. n. 14. et
 prius in Manual. Confeſſ. cap. 23. num. 106. Reſtituere
 autem tenentur ea, quæ ſibi retinenda acceperunt cap. De
 hoc de Simon. non autem illa, quæ pro aliis acceperunt, et
 eis tradiderunt, quia ad illa reſtituenda ipſi tenebuntur
 iuxta ibidem notata, An autē teneātur reſtituere fructus,
 quos virtute talis collationis ſimoniacæ, et nullæ, perce-
 perit beneficiarius, in ſubſidium illius nolētis vel non po-
 tentis reſtituere? quæſtionis grauis fuit, incidētis in ſummo
 poenitentiariæ Prætorio, de patre, qui per ſimoniam quæ-
 ſiuit filio beneficium, An teneretur reſtituere fructus per-
 ceptos ab eo? quæ tamen non fuit deciſa, quia ex alio ca-
 pite res propoſita fuit expedita. Nam pro parte negante
 facit primo, quod prædicta Extrauag. quatenus agens de
 mediatore et beneficiario, et tantum ſtatuens hunc teneri
 ad reſtitutionem fructuum, videtur de illo ſignificare cō-
 trarium arg. cap. Nonne de præſump. et l. Cum Prætor
 de Iudic.

Secundo, Quod non fuit cauſa immediata damni, de
 qua tantum videri poteſt intelligendum cap. fin. de iniur.
 Tertio, Quod alioqui oporteret dicere omnes mediato-

106 De datis & prom. pro iust. &c.

res simoniæ realis in beneficiis, et collatores, præsentatores, et electores simoniacos, teneri ad restitutionē fructuū malè à simoniacis perceptorum: Oporteret item dicere eos qui conferunt, vel conferri procurant excommunicatis, suspensis, illegitimis, irregularibus, et aliis inhabilibus, teneri ad restituendos fructus ab eis percipiendos, quæ insolita videntur et absurda, et ita non dicenda l. Nam quod absurdum ff. de oper. liber. et cap. Dudū de præben. lib. sexto, Quarto, Quod dans causam remotam mortis non est irregularis iuxta glos. sing. et recept. in cap. De cætero de homicid.

Pro parte affirmante facit primo, Quod omnis qui dat damnū, tenetur restituere illud secundū omnes: Et quod, qui causam damni dat, videtur dare illud cap. fin de iur.

Secundo, Quod non iuvat aduersam partem, dicere illud c. esse intelligendum de dante causam, ex qua immediatè sequatur damnum; et quod mediator simoniæ, non videtur dare causam, ex qua immediatè sequitur dānum male capiendi fructus: Tum quia d. c. fin. non distinguit inter causam mediatam, et immediatam nec Thom. 2. 2. q. 62. art. septimo, In dō significat sufficere, vt sit causa sine qua non: Tum quod l. Qui occidit ff. ad l. Aquil habet, eū qui occidit seruum pignori datum, teneri ad restituendum vsq; ad valorem serui, quod debetur creditori, si debitor non est soluendo, & tamen non uidetur occisor fuisse causa immediata illius damni, sed ualde mediata, & quod qui furatur sartori acum, uel alii operario Instrumentum, sine quo non potuit operari, & cum quo operatus fuisset, tenetur ad restituendum, ut concludimus in Manual. cap. 17. num. 3.

Tertio,

Tertio, Quod qui consulit, iubet, uel opitulatur alicui ad faciendum Instrumentum testamenti, uel debiti falsum: Qui suo testimonio defendit illud, & qui testatur quempiam esse capacem hæreditatis, legati uel muneris, cuius non est capax, tenetur restituere hæreditatem legatum, debitum malè exactum, munus, uel officium alteri ademptum: Attamen non consequitur hæreditatis ablatio, nec debiti exactio, nec muneris, uel officii collatio immediate ex prædicto consilio, iussu uel opitulatione: Nam prius oportet interuenire testamenti apertionem, signorum recognitionem, hæreditatis aditionem, legati acceptionem, debiti petitionem, incapacis ad munus electionem, uel opationem, & id genus alia, & mediatoris simoniaci actio, tam dirigitur in malam acceptionem fructuum beneficiarii simoniaci, quàm actiones prædictorū falsariorum, in fructus per illa falsa quærendos.

Quarto, Quod non obstant pro parte negante adducta. Ad primum enim respondetur, Quod ut ait Dom. recept. in c. Qualis 25. dist. illa regula: Qui de uno dicit, de alio negare uidetur, intelligenda est de alio dissimili, non de simili, pro quo facit l. Non possunt ff. de leg. & c. Si tibi absenti iunct. glos. quæ addit idem, si præsentis de præb. lib. sexto, Et tam qui dat pecuniam pro beneficio, quàm beneficiarius, ambo sunt simoniaci, & in hoc sibi similes.

Ad secundum autem colligitur responsio ex ultimo argumento pro hac parte formato.

Ad tertium uero, Quod, ut Dialectici dicunt, multiplicatio inconuenientium non soluit argumentum, & quod non minus ardebit, qui cum multis ardebit, ut ait Aug.

in cap. Multi 3. q. 1.

Ad quartum nego prædictum mediatorem non dare causam propinquam, tam enim propinquam dat, quam qui furatur acum sartori, & qui mutuatur enseni occisori, credens, uel credere debens eum occisurum, & mutuans scilicet alicui, quem credit, uel credere debet ascensurum per eas in domum causa furandi. Sit itaque conclusio, licet terribilis omnibus, de quibus quaestio est proposita, quæque simoniacò modo dant uel accipiunt circa beneficia spiritualia, quorum numerus (proh dolor) magnus est; Arbitror autem, quod licet accepta immediate propter simoniam, debeant restitui Ecclesiae, cui facta est iniuria per d. c. De hoc: fructus tamen simoniacè percepti, possunt restitui etiam pauperibus, uel successoribus Canonicis in beneficio: Imò etiam sibi ab eis remissionem, uel condonationem eorum in opera pia querere, iuxta ea, quæ ad simile propositum scripsimus in Comment. c. Non liceat 12. q. 2. §. 12. num. 4. Possunt item excusari procurando ut ipsi beneficiarii restituant illos pauperibus, uel se modo licito cum Camera Sed. Apostolicæ componant, quoniam illi tanquam facientes principaliter tenentur ad illam restitutionem, quam illi consentientes, qui tenentur tantum in eorum subsidium, iuxta dicta in d. Manual. cap. 17. à n. 17.

43. II. Principaliter dico, Quod idem uidetur dicendum de datis & acceptis pro his quæ suapte natura, idest: iure Naturali uel Diuino sunt inuendibilia, præterquam quod in his non committitur Simonia, & in spiritualibus sic: Sinthe autem ulla talia? quaestio est, Nam pro parte negante facit, Quod omnia temporalia uidentur competere, ac regi iure humano, c. Quo iure 8. dist. & l. Bene à

Zenone

Zenone C. de quadrienn. præcip. cui non subest princeps
 l. Princeps ff. de leg. imo quod in hiis placet Principi, legis
 habet vigorem §. Sed & quod Principi Instit. de iur. nat.
 gent. & c. i. de sumpto ex l. i. ff. de Constit. Princip. Vnde
 & Romani Pontt. appellantur Canones animati in c. Ipsi
 sunt Canones 9. q. 3. iuxta mentem glos. quæ pro ei con-
 cordanti citat fin. Auth. de Consul. eo quod habet Impe-
 ratorem esse legem animatam, & quod Thomas ad Du-
 ciff. Brab. ait: Officia Iudicum, quibus datur temporalis
 potestas, iuste uendi posse, modò uendantur idoneis, &
 pretio, quod sine grauiamine populi recuperari possit, &
 consequenter Iurisdictio ipsa, quæ cū tali officio traditur.
 Sed pars affirmans tenenda est, primò quidem: Quòd
 sapientia, scientia, & prudentia, & omnis alia uirtus intel-
 lectualis & naturalis, modo naturali, quæ sita, non est res
 spiritualis, in qua committitur Simonia, ut diximus in Ma-
 nual. Confess. c. 23. num. 100. uers. Ex qua (contra men-
 tem glos. c. Non licet 11. q. 3. & Host. & Card. in c. Quia
 nonnulli de Magistr. sentientes committere simoniam, il-
 los, qui docent aliquam scientiam pecuniâ), attamen est in-
 uendibilis, quia inestimabilis: Tum, quia est altioris ordi-
 nis bonorum, quam sint pecuniaria, imò & honoraria;
 quia sunt bona animæ, quæ omnibus corporeis, & fortunæ
 bonis præstat c. Si habes sub finem 24. q. 3. & c. Ille 22. q. 3.
 cuiusque bona fortunas præcellunt arg. c. Deteriores 6. q.
 1. Tum per illud sap. 7. [Omne autem in comparatione sa-
 pientiæ, est arena exigua.] Tum, per illud l. primæ ff. de uar.
 & extraor. cognit. [Res sanctissima est ciuilis sapiëntia, quæ
 pretio nummario non sit æstimanda] Tum, quod non ob-
 stat, Quod doctor potest accipere salarium ad docendum
 x. 10 schola-

scholasticos, ex publico ærario, vel contributione, seu collecta scholasticorum, ut pulchrè determinat Panor. cōtra scrupulos Host. & Anton. in d. c. Quia nonnulli, & ante illum glos. ibidem, & ante illam, glos. Ioh. in cap. De quibusdam 37. distin. & melius Bartholom. Brix. in additione eius, quia, ut ipse respondet, Doctor non uendit scientiam, quæ est inæstimabilis, sed locat laborem & operas suas ad eam docendam. Pro qua locatione, & obligatione faciendi, etiam spiritualia, & ad morandum alicubi, ut illa faciat, potest recipi, & promitti pecunia, licet non pro ipsis spiritualibus faciendis: iuxta doctr. sing. Innoc. in c. Quoniam in 2. sub fin. Ne Præl. vic. suas.

II. Quod etiã omnis uirtus moralis, & à fortiori Theologa, & omnis actus eius est inuendibilis, quia inæstimabilis: Tum, quòd sapientia, scientia, & omnis alia uirtus intellectualis est inæstimabilis, ut iam dictum est, ergo à fortiori erit talis uirtus moralis, cùm hæc simpliciter sit uirtus, illa verò secundum quid, cum adiectione (intellectualis) ut docet Thom. 1. 2. q. 58. artic. 1. Tum, quia hæc est ratio radicalis, & noua, cur sententiæ vænales sint nullæ l. Vænales C. quando prou. non est nec. translat. in §. vænales 2. q. 6. Tum, quia hæc etiam est ratio, Quòd nullum bonum pecuniarium possit esse finis aptus ullius actus quantulecunque virtutis, ut post Adrian. Quod lib. 11. tradimus in cap. Cum minister 23. q. 5. num. 30. & in Manual. præl. 7. n. 22. Ratio enim est, Quòd omne bonum pecuniarium est quoddam æstimabile, & minus virtute & actu virtutis inæstimabilibus, & finis quatenus talis, debet esse maior medio, quatenus tale: & ita non potest esse aptus finis eorum.

In Extrauag. Ab ipso, Greg. XIII. 111

Quæ consequitur, Quòd etiam iustitia & Iudiciũ, de quibus in proposito agitur sunt inæstimabilia, et inuendibilia: Tum, q̃ illæ duæ Extrauag. hoc significant: Tum, q̃ Iustitia est uirtus ex Arist. 5. Ethic. et Thom. 2. 2. q. 58. art. 3. et Iudicium actus eius ex eod. Thom. ibidem q. 60. art. primo, et ut prædictum est omnis uirtus, et omnis actus eius est inæstimabilis, et inuendibilis. Nec obstat his quòd tributa soluuntur Regi, ut prudenter gubernet, qui est actus prudentiæ, et constat prudentiam esse uirtutem ex Thom. 2. 2. q. 47. artic. 4. et prudenter gubernare actum eius ex eod. Thom. ibid. art. 10. et 12. et quòd pensio penditur Iudici, ut iustè iudicet: Et constat Iustitiam esse uirtutem et iustè iudicare actum eius ut prædictum est.

Nec quòd Cantori datur salarium, ut religiosè canat, Et constat Religionem esse uirtutem ex Thom. q. 81. art. secundo, et cantum diuinum actum eius ex eod. q. 91. art. 2. Nec quòd stipendiũ soluit militi vt fortiter pugnet, et pro pugnet, cũ in cõstet fortitudinẽ esse uirtutẽ ex eod. Thom. 2. 2. q. 123. art. primo, et fortiter pugnare actũ eius secundũ eund. ibid. art. quinto. Nec quòd præstituit̃ redditus monialibus, vt honestè et castè uiuāt, cum tñ cõstet temperantiam esse uirtutẽ ex eod. Thom. 2. 2. q. 141. art. primo, et honestatẽ pertinere ad illam ex eod. q. 145. art. 4. et castè uirere esse actum castitatis temperantia attribuit̃ ex eod. q. 151. Nec quòd aliis, aliis uirtutibus et operibus earum incumbẽtibus præmia præstentur. Non inquam hæc obstant, quoniam non cantus in pretiũ uel in finem principalem prædictarum uirtutũ, et actũ earum, sed in calcar, siue incitamentum et sustentationem laboris, quem incumbẽtes eis sustinent, et in recõpensam obligationis,

qua

quæ se ad eum ferendum astringunt, ut paulo ante diximus, Quod Doctoribus non dantur stipendia in pretium doctrinæ, quam docent, sed laboris quem in docendo suscipiunt, & in recompensam obligationis, qua se ad illud faciendum astringunt, quod & dari, & accipi posse etiam pro obligatione, qua se quis astringit ad faciendum spiritualia, licet non pro ipsis spiritualibus, uel actibus, quibus illa fiunt, ibidem dictum fuit, ex Innoc. in c. Quoniam 2. Ne Prælat. vic. suas.

Non obstat secundo, prædictum responsum Thomæ ad Ducis. Brab. quod licebat ei duobus seruatibus uendere officiū publicæ potestatis quia aliud, est uendere, uel emere officium dicendi Ius, quod ipse ait: et aliud, uendere uel emere Iustitiam, quæ uirtus est, uel actum eius, qui est Iudicium, quo Ius dicitur, quæ sunt inuendibilia, quod nos dicimus:

Non obstat tertio, Quod Fabian. de Monte in tractatu de empt. et uend. q. 2. uers. Sexto quæritur, secutus Baldū in tit. de Pac. iuram. firm. in usib. feud. cap. 1. determinat Iurisdictionem uendi non posse, nec consuetudinem eam uendendi ualere: eo quod diffinitur esse: Potestas de publico introducta cum necessitate Iuris dicendi et æquitatis statuendæ a glos. ab omnibus recepta l. primæ ff. de Iurisd. omn. Iudic. Tum, quia cōtradicit omniscio Thomæ ab omnibus recept. in præfato resp. ad Duciss. Brab. Qui asserendo officiū cū potestate temporali Ius dicendi esse uendibile, consequenter significat Iurisdictionem ipsam uendi posse. Nec potest excusari Fabian. intelligendo eius dictum tantum de Iurisdictione spirituali, quam certum est nec uendi, nec locari posse, eo quod id esset Simonia:

cum

cum cap. primo et c. Quoniā 2. Ne Prælat. uit. suas: quoniam palam est eum loqui de seculari quæ est temporalis, et pecunia æstimabilis, ut Thom. supra significauit: Tum, quia consuetudo, quæ optima est legum interpret cap. Cū dilectus de consuetud. ubique gentiū recepit, Iurisdictionem temporālē, et vendi, et permutari, et locari, et in præmiū rerum bene gestarum, et dotem, et feudum dari posse: Tum, quod nulli legi naturali vel diuinæ est contrariū, imò consonum legi ex hoc Iure ff. de iust. et iur. c. Ius gentium prima dist. quatenus cum suis glos. significant Regnum, et consequenter Iurisdictionem esse posse in dominio alicuius, et ita, vt diximus, ea posse locari, permutari, donari, et in hæredes et legatarios trāsmitti, et cōsequenter vendi, argumento l. primæ ff. de contrah. empt.

Tum, quia (non vt ille insinuat) omnia publici Iuris sunt ex se inuendibilia, sed sola supernaturaliter data, vel potestate supernaturali constituta, et sacrata, vel suapte natura inæstimabilia, licet naturaliter quæsitā, quorū de numero non sunt dominia rerum, nec personarum temporalium, nec oppidorum, ciuitatum, et regnorum, quæ Iure gentiū, donatione, successionē, permutatione, et aliis contractibus quæri et perdi possunt, vt prædictū est, imò nec bona immobilia Ecclesiarum, licet iure humano vendi vetentur c. Nulli de reb. Eccl. non alien.

Non obstat Quarto, quod per Auth. Vt Iud. sine quoque suffrag. grauissimè multis rationibus vetatur, ne quod munus iudicādi pro pretio detur. Quia et ante illam cautum fuit l. Sancimus C. Ad l. Iul. repetund. relata in cap. Sancimus 1. q. 7. in hæc uerba: [Prouincias recturi non debent assumi ambitione sed testimonio probatæ uitæ et iu-

rati inter gesta depromant se pro administrationibus fortiendis, neque dedisse quippiam, neque daturos unquā postmodum fore, siue per se, siue per interpositam personam in fraudem legis, sacramentique, aut donationis, uenditionis uel titulo aut uelamento cuiusque contractus, et ob hoc (exceptis salariis) nihil penitus tam in administratione positos, quam post depositum officiū, pro aliquo præstito beneficio tempore administrationis, quam gratuito meruerunt, accepturos) Non inquam hoc obstat.

- Tum, quia non loquitur de Iurisdictione, neque illius venditione, sed de munere et officio Iudicandi: Tum, quia non probant munus, et officium iudicandi esse inæstimabile, et inuendibile de se Iure naturali, vel diuino, sed tantum non expedire ut uendantur, et ideo iure illo humano iussu, ut gratis detur: Tum, quia nō probant talia munera, et officia non posse uendi à Principe, qui tali iuri humano non subesset: iuxta l. Princeps ff. de leg. Tum, quia Duciss. Brab. (siue quod iura imperii et regalia sui Ducatus haberet, siue quod ille Ducatus tempore Thomæ non suberat plus legibus Romanis quam reliqua Gallia) licite potuit vendere talia munera, duobus seruatis, ut ipse Thom. respondit: Quod passim aperte à Regibus Galliarum, seruatis duobus, quæ ipse requirit, fieri olim uidimus. In Hispania, licet non uaneant pretio aperto, frequenter tamen uidimus dari in dotem, et in compensam obsequiorum propriorum, vel Patrum magno pretio valentium: Tum quia etiam, ut dictum est, prohibitum est, ne bona immobilia Ecclesiarū vendantur, non tamen ob id dicuntur de se inuendibilia, quia sunt æstimabilia, ut sunt et ipsa iudicandi officia et munera.

45. Ex quibus infertur primo, Noua ratio l. secundæ, & tertiæ ff. de cond. ob turp. caus. quatenus habent: offendere legem, qui dat, uel accipit aliquid, ut rectè iudicet: Ratio enim cōmūnis, & antiqua est: Quod qui dat, uidetur dare ad corrumpendum Iudicem, & qui accipit, uidetur accipere pro eo, quod tenetur facere, quorum utrunque est turpe: Ratio autem noua ex prædictis collecta, est, Quod res inuendibilis & inæstimabilis uenditur aut emitur, aut bonū pecuniarium, & æstimabile, pro actu Iustitiæ uirtutis, qui est inæstimabilis, datur uel accipitur.

II. Infertur, Non solum peccare Iudices Ecclesiasticos, sed etiam seculares, non solum Pedaneos, & mediocres, sed etiam supremos & Monarchas, qui etiā circa prophana emunt uel uendunt, uel uolunt emere, uel uendere Iustitiam (assumendo eam pro uirtute, uel actu eius, qui est Iudicium, quo ius redditur, ut in hac Extrauag. & in l. Iustitia ff. de iust. & iur. accipi diximus sup. not. 16.) aut dare uel accipere aliquid pecuniarium, in pretium uel finem principalem eius: Offendunt enim legem naturalem et diuinam, qua vetitum est inuendibilia, et inæstimabilia uendi, aut (quod in effectu idem est) pro illis in pretiū uel finem principalem aliquid pecunia æstimabile dari uel accipi: Et constat omnes eos legi naturali, et diuinæ subiici. Non liceat 10. dist. c. Sunt quidam 25. q. 1. c. 1. de probat.

Tertio Infertur, munera Iudicandi non posse iuste uendi uel pro pretio dari à recognoscentibus superiorem, in terris, in quibus prædicta Auth. Vt Iudices &c. et prædicta lex. Sancimus uigent, esto Domini directi et utiles pagorum, et oppidorum, illa cum suis Iurisdictionibus libere uendere possint.

rati inter gesta depromant se pro administrationibus fortiendis, neque dedisse quippiam, neque daturos unquā postmodum fore, siue per se, siue per interpositam personam in fraudem legis, sacramentique, aut donationis, uenditionis ue titulo aut uelamento cuiusque contractus, et ob hoc (exceptis salariis) nihil penitus tam in administratione positos, quam post depositum officiū, pro aliquo præstito beneficio tempore administrationis, quam gratuito meruerunt, accepturos) Non inquam hoc obstat.

Tum, quia non loquitur de Iurisdictione, neque illius venditione, sed de munere et officio Iudicandi: Tum, quia non probant munus, et officium iudicandi esse inæstimabile, et inuendibile de se Iure naturali, vel diuino, sed tantum non expedire ut uendantur, et ideo iure illo humano iussu, ut gratis detur: Tum, quia nō probant talia munera, et officia non posse uendi à Principe, qui tali iuri humano non subesset: iuxta l. Princeps ff. de leg. Tum, quia Duciss. Brab. (siue quod iura imperii et regalia sui Ducatus haberet, siue quod ille Ducatus tempore Thomæ non suberat plus legibus Romanis quam reliqua Gallia) licet potuit vendere talia munera, duobus seruatis, ut ipse Thom. respondit: Quod passim apertè à Regibus Galliarum, seruatis duobus, quæ ipse requirit, fieri olim uidimus. In Hispania, licet non vaneant pretio aperto, frequenter tamen uidimus dari in dotem, et in compensam obsequiorum priorum, vel Patrum magno pretio valentium: Tum quia etiam, ut dictum est, prohibitum est, ne bona immobilia Ecclesiarū vendantur, non tamen ob id dicuntur de se inuendibilia, quia sunt æstimabilia, ut sunt et ipsa iudicandi officia et munera.

45 Ex quibus infertur primo, Noua ratio l. secundæ, & tertiæ ff. de cond. ob turp. caus. quatenus habent: offendere legem, qui dat, uel accipit aliquid, ut rectè iudicet: Ratio enim cōmunis, & antiqua est: Quod qui dat, uidetur dare ad corrumpendum Iudicem, & qui accipit, uidetur accipere pro eo, quod tenetur facere, quorum utrunque est turpe: Ratio autem noua ex prædictis collecta, est, Quod res inuendibilis & inæstimabilis uenditur aut emitur, aut bonū pecuniarium, & æstimabile, pro actu Iustitiæ uirtutis, qui est inæstimabilis, datur uel accipitur.

II. Infertur, Non solum peccare Iudices Ecclesiasticos, sed etiam seculares, non solum Pedaneos, & mediocres, sed etiam supremos & Monarchas, qui etiā circa prophana emunt uel uendunt, uel uolunt emere, uel uendere Iustitiam (assumendo eam pro uirtute, uel actu eius, qui est Iudicium, quo ius redditur, ut in hac Extrauag. & in l. Iustitia ff. de iust. & iur. accipi diximus sup. not. 16.) aut dare uel accipere aliquid pecuniarium, in pretium uel finem principalem eius: Offendunt enim legem naturalem et diuinam, qua vetitum est inuendibilia, et inæstimabilia uendi, aut (quod in effectu idem est) pro illis in pretiū uel finem principalem aliquid pecunia æstimabile dari uel accipi: Et constat omnes eos legi naturali, et diuinæ subiici. c. Non liceat 10. dist. c. Sunt quidam 25. q. 1. c. 1. de probat.

Tertio Infertur, munera Iudicandi non posse iustè uendi, uel pro pretio dari à recognoscentibus superiorem, in terris, in quibus prædicta Auth. Vt Iudices &c. et prædicta lex. Sancimus uigent, esto Domini directi et utiles pagorum, et oppidorum, illa cum suis Iurisdictionibus libere uendere possint.

Quarto, (quæ nouissima conclusio est) Impetrationes, & prouisiones munerum iudicandi, quas Reges & Principes faciunt, ignorantes esse malè datam uel promissam pecuniam mediatoribus, ut ea eis obtineret, esse surreptitias, & nullas, quia taceretur quiddam verum, quod expressum retraheret Principem à tam facile concedendo: Nec obstat resolutio inserta Man. Confess. c. 22. num. 86. post Rot. decis. 32. de rescrip. in nou. & alios quos citat, & sequitur Felyn. in cap. Postulasti de rescript. Quod licet omnis expressio falsi, quod expressum redderet Principem difficiliorem ad faciendam gratiam, eam annulet, non tamen omnis taciturnitas veri, quod expressum redderet difficiliorem ad concedendum, idem facit, sed tantum illius, quod iura iubent exprimi: Non inquam id obstat, quia prædicta iura prohibendo, ne quisquam pretio ad illa munera assumatur; expressè uel tacitè significant in impetratione illorum, id non esse tacendum, sicut l. 3. C. de episc. aud. statuens, ne crimen pluries quàm semel remittatur, tacitè uidetur exprimere, ut in impetratione remissionis secundæ, prima exprimatur, quæ est uera, & à nemine hætenus, quod sciam, reddita ratio illius dicti Guilielmi recept. à Bald. & aliis ibi, & alibi communiter, scilicet: Quod remissio secunda pœnæ homicidii nō ualet, non facta mentione de remissione alterius præhabita: Nā ratio, quæ à Bald. & ab aliis redditur, quod Princeps difficilius concessisset secundā expressa prima, nihil ualet, per resolutionem supra dictam, quam latè probat Felyn. ubi supra, eo præsertim, quod collatio facta à Principe multis criminibus irretito ualet, si illa crimina non inducant irregularitatem, uel inhabilitatem ipso iure ad beneficia,

ficia, & tamen certum est Principem difficilius eam facturum fuisse, si id sciisset. Quæ illatio non solum uidetur procedere in terris, in quibus prædicta iura seruantur, sed etiam in quibus Principes, & Reges eiusmodi officia uendunt, seu in compensam aliorum obsequiorum, & obligationum conferunt: Nam licet in illis licitè vendantur à Principe pretio sibi noto, nō tamen licitè uenduntur alio maiori sibi ignoto, Quia etiam ipsi nequeunt iuste vendere, nisi seruatis duobus à Thoma requisitis, quōrum Alterum est, ut pretium pro eis datum sine grauamine populi recuperari possit: et ita iniuste uenderetur pretio maiori sibi ignoto, quod difficilius, quam ipsi putant, recuperari posset sine populi grauamine: & proinde grandia peccata peccare, qui pro intercessione ad huiusmodi officia impetranda, grandia pretia, ignorante id Principe, contra legem inanimatam, et animatam capiunt, meritoque teneri ad restitutionem, licet censuras non incurrant.

46 III. Principaliter dico, Quod non possunt etiam accipere circa secularia, et de se uendibilia, pro officiis malis, uel male præstitis, uel præstandis, ad corrumpendum uel decipiendum Iudicem, uel gratiæ Authorem: Iudicem quidem, quò ferat sententiam iniquā uel nullam, uel abnuat, aut differat ferre æquam: Gratiæ uero authorem, quò faciat eam, quæ suam potestatem excedit, uel quæ Reipub. uel privato præiudicet, uel quæ sit scandalosa, uel uetita lure naturali, uel diuino, uel humano, cui non potest ipse derogare, uel non subest causa id faciendi, Quia nemo ex iniquitate sua debet reportare commodum l. Itaque fullo ff. de furt. c. Sedes Apostolica de rescrip. neque ob turpem causam quærere l. prima, et per tot. tit. ff. et

C. ob turp. caus, Non autem possunt accipere aliqua pro officiis, quæ non præstiterunt, & mentiuntur se præstitisse, quod hæc Extrauag. in uerbo [affingunt] grauitè significauit, ut supra not. 29. diximus. Idem facit illa parcemia [fumos uendere] quæ pro re apparenti, & non existenti, aliquid accipientes damnat, ut etiam Budæus lib. tertio de Aste annotauit, & probatur l. prima. ff. de condic. sine caus. Nec etiam possunt aliqua accipere pro officiis etiam iustis præstandis, quæ tamen non intendunt præstare: Et si acceperunt iustè pro iustis præstandis, quæ intendunt præstare, & postea non præstant, tenentur accepta restituere, quia in priori casu, accipitur sine uera causa, & cum fallacia, ac mendacio pernicioso, & ita sine iusta, uel cum turpi causa. Posteriori uerò, quamuis acciperetur ob iustam causam, ea tamen non præstita, redit ad non causam, ut habet d. l. prima ff. de cond. sine caus. Non etiam possunt aliquid accipere pro officiis, quæ tenentur facere, factis, uel faciendis eo modo & tempore, quibus ad id tenentur, quia, ut prædictum est, turpiter accipit, qui pro eo quod tenetur facere, accipit.

III. Principaliter dico, quod circa secularia pecunia æstimabilia, & ideo uendibilia, & locabilia, possunt prædicti in quæstione contenti, accipere, quantum illa uerè valent, (non solum tanquam donatum merè liberaliter, & tanquam debitum obligatione antidotali, siue in gratiarum actionem, sed & tanquam debitum lege propriæ iustitiæ) pro officiis, obsequiis, uel operis iustis præstitis, uel præstandis, quæ non tenentur præstare, uel præstitis, aut præstandis modo longè utiliori, eo quo tenentur præstare, & pro interesse maximè damni emergentis: Nam quibuslibet

bet magnis, et paruis debetur etiam lege iustitiæ merces, præmium, honorarium, lege, consuetudine, conuentione iusta statuta, vel boni viri arbitrio statuenda, pro labore, industria, et studio, quæ suscipiunt in procuranda alteri iustitiâ uel gratiâ, nisi alias ad id gratis faciendum teneantur: Tum, quia nemo tenetur facere beneficium de suo c. Precariæ 10. q. 2. per quod glos. mem. 83. dist. in summa dicit: Non teneri medicum ad curandum gratis infirmum diuitem, ideoque petere posse mercedem, etiam si infirmus nolisset curari, ergo nec gratis impendere laborem, nec industriam, nec operam suam, adeundo Regem, uel alium Magnatem, uel herum, uel amicum pro alio, intercedendo pro illo: Tum, quia potest quis accipere mercedem pro assistentia, quam alteri facit, et pro fideiussione, et pro usu gratiæ, qua ualet apud alium, et opera sua, ut habet expressè l. Hoc iure §. primo ff. de donat. et etiam pro defensione l. Metum §. Licet ff. quod met. caus. Quæ cōmunis sententia est, ut tradit Dec. in l. Culpa caret ff. de reg. iur. ergo potest quis petere mercedem laboris et industriæ, intercedendo apud alium Summatem, mediocrem, uel infirmum adhibite: Tum, quia potest quis pro suo interesse præsertim damni uitandi accipere recompensam, l. 3. ff. de eo quod cert. loc. l. Vinum ff. de reb. cred. l. vnica C. de senten. quæ pro eo quod interest, etiam in mutuo, glos. in c. Conquestus de vsur. At multi prædictorum intercedentes pro alijs apud Reges, Principes, et alios, perdunt obligationes antidorales, et suas spes, siue expectata ab eis beneficia ob cognationes, amicitias, et obsequia præstita, eo quod in compensationem eorum concedunt eis sic illa, ut satisfaciant illis obligationibus: Ergo rectè possunt accipere

pere iustam recompensam ab eis, quibus cum hoc damno gratiam vel iustitiam impetrauerunt: Tum denique, quod lege naturali, diuina et humana, dignus est mercenarius mercede sua Luc. 10. et 1. ad Corinth. 9. & c. 1. 13. q. 1. unde & Aduocatus, et Procurator, Negociorum gestor, exercitor, Institutor, Professor literarum, Medicus, Assessor, Tutor, Curator, et id genus alii, possunt petere sua honoraria, salaria, et iustas remunerationes iuxta l. primam §. primo et per tot. ff. de var. et extraord. cog. et not. in l. Salarium, et l. Qui mutuam. §. salarium ff. mandat. et latius per Spec. in tit. de salar. et titulo de magistr. (vbi ponit formas petendi) At ij de quibus quaestio proposita est, dici possunt Aduocati, Procuratores, Negociorum gestores, vel Opitulatores eorum, quibus procurant quaerere iustitiam vel gratiam, ergo iuste possunt recipere, Tandem quod Thom. tam vsu, quam Theoria recept. vbi supra ad Duciss. Brab. rñdit ei licere accipere pecuniā pro officijs publicae potestatis, duobus seruatis, nempe vt emens sit habilis, et pretium tale, quod sine grauamine subditorum possit recuperari. Per quae omnia idem esse dicendum quoad officia praestita circa spiritualia diximus in Manual. Confess. cap. 23. n. 106. videlicet: Non incurrere Simoniam illum mediatorem, qui etiam circa spiritualia accipit iustum aliquid pecuniarium pro labore, cura, et studio quae impendit pro alio, in honeste aduocando, rogando, et alias curando, aut aliquod interesse lucris emergentis vel damni cessantis subcundo, quod aliquod beneficium Ecclesiasticum alteri conferatur, neque qui iustum pro tali labore ante uel post eum susceptum, soluit.

Dixi supra in hoc dicto 4. (Quantum illa uere ualent]
quia

quia non possunt plus accipere tanquam debitum de iustitia, et ita non tantum quod notabiliter excederet ualorē laboris, industrię, studiū, curę, et interesse subitorū uel subeundorū, Tum, quia hoc dictū fundatur in lege iustitię cōmutatiuę et in omnibus contractibus, siue nominatis, siue innominatis, qui ea nituntur, seruanda est æqualitas dati et recepti iux. illud Ad Thessal. 4. [Ne quis supergrediatur fratrem suum uel circumueniat] Quę regula est perspicacissimi Scoti in 4. dist. 5. q. 2. art. 2. quam ad utile propositū in materia Cambiorum retulimus in Manual. Confess. c. 17. n. 283. C. quamque late significat Thom. 2. 2. q. 61. art. 2. quę etiam colligitur etiam ex Aristotele 5. Ethicorum.

Dixi etiā in prædicto dicto [quę nō tenētur præstare] quia nemo potest honeste accipere quicquam tanquā debitum de iustitia, pro eo quod tenetur gratis facere iux. l. 2. 3. et 4. §. ult. ff. de condit. ob turp. caus.

Addidi tamen [gratis] quia qui tenetur facere aliquid sed non gratis, iuste potest accipere quod meretur: arg. l. Metum §. licet ff. Quod met. caus. et eorū quę adduxit Decius in Reg. Culpa caret ff. de reg. iur.

Addidi item [eodem modo quo tenetur præstitis uel præstandis] quia qui tenetur facere aliquid aliquo modo, & facit illud longe meliori et utiliori quā teneatur, posset percipere tantum quantū modus ille meretur, verbi gratia: Teneat quis ex officio, mediocri affectu & promptitudine ad deferendā aliquā petitionē scriptā uel uerbale ad Principē, uel Iudicē, uel quemuis alium non tamen tenetur maximo affectu et promptitudine id facere, nec instare pro expeditione, nec rogare ut sic uel sic expediat, uel respondeat, neque ut petita concedat, præsertim cumulate et cc-

122 De datis & prom. pro iust. & ci

piose: Et facit eò modo ampliori, certe pro illo ampliori officio aliquid meretur, quam si mediocri tantum modo; quem officium solum requirit faceret, non mereretur: quia quod iuris est de toto quoad totum est de parte quoad partem l. Quæ de tota ff. de rei uend. & modus faciendi, est circumstantia, seu pars actus, & ita, ut potest capi pro actu non debito, potest capi pro modo non debito, actus debiti, Summopere tamen caueant, ne insitus amor habendi, persuadeat ei, se plura, & utiliori modo præstare, quam præstant, cum aliqui nec tot, nec tam benè, quàm debent, id faciant.

Addo idem esse dicendum de dante quod dictum est de accipiente, scilicet: Quod licet dare alteri quod licet ei de iustitia accipere, eisdem rationibus.

Non obstat huic dicto hæc Extrauag. quia illa intelligenda est de dante et accipiente nullo iure debita, pro ipsa iustitia uel gratia, debitis fieri, et factis uel faciendis eo modo quo debentur: hoc autem dictum de dante et accipiente debita de iustitia, et non pro ipsa iustitia, sed pro labore, industria, et studio uel interesse, quæ de iustitia non debent subiri, saltem gratis et eo modo quo subeuntur.

Non obstant etiam l. 2. 3. et 4. §. fin. ff. de condict. ob turp. caus. Quia illæ intelligendæ sunt de accipiente pro eo quod tenetur facere gratis, & eo modo quo ita tenetur facere, & de dante malo animo ad corrumpendum iustitiæ uel gratiæ authorem, quo animo præsumitur dare qui dat pro eis faciendis: per prædictam l. 3. quæ præsumptio cessat in foro conscientiæ per dicta supra notab. 2. num. 14.

48 Ex hoc dicto 4. & in eius probatione & declaratione dictis infertur primo. Quod qui mediatores & opitulatores lege, uel consuetudine, partium impensis sunt sustentandi, ut hodie frequentius Aduogati, Procuratores, & Notarii, possunt stipendia taxata uel boni uiri arbitrio taxanda petere, & accipere: Quia licet ad suam operam impendendam teneantur, non tamen tenentur eam impendere gratis, Imo & ultra stipendia sibi præstituta, quæ mediocri modo fungentes officio suo merentur, possent aliquid amplius accipere si longe meliori & utiliori modo id facerent, putà eundo aliquo, monendo aliqua, instando, rogando, & diligentius, & breuiori tempore quam ex officio tenentur, expediendo.

II. Infertur, Cubicularios, Secretarios, & alios familiares Principum, Magnatum, & Iudicum, qui ex officio suo tenentur mediocri modo facere copiam ingrediendi supplicaturis, uel precaturis eis, uel supplices libellos ad eos referre, & responsa eorum ipsis reddere, nihil tantquam de Iustitia debitum posse ab illis accipere, si ea tantum mediocri modo, quem officium eorum requirit, præstent: Quia id tenentur gratis facere, posse tamen si longe plus, & longe utiliore modo, quam ex officio tenentur, id præstarent: Quod multi præstant, humanissime excipiendo, docendo, & monendo partes supplicantes, quid facere & quomodo se gerere debeant, quò cupitis potiantur, quique instant, & rogant pro breui & commoda expeditione, ultra quam officium eorum requirat: Qui si hoc plus non accipiunt, gratiam facere, & de Iure suo partibus remittere, ob idque gratia, & remuneratione digni censendi sunt.

Contra uerò, qui nolunt tacere, & expedire mediocri saltem modo, ea quæ officium eorum requirit, nisi prius eis aliqua Xenia uel dona mittantur, quique gratias à Principe factas, uel sententias à Iudice latas nolunt expedire, do nec eis fiat uel præbeatur aliquid pecuniarium, ultra iura sibi debita, & ita supplicantes, & litigantes, in Curiis Principum, & Iudicum, cum multa impensa morantur & detinent, non solum peccant, sed etiam restituere tenentur, non tantum impensas, sed etiam ea quæ receperunt: Impensas quidem, quia qui causam damni dat damnum dedisse uidetur, cap. fin. de iniur. l. Qui occidit ff. ad leg. Aquil. Accepta uerò ob hanc causam, quia turpiter pro hiis, quæ tenebantur facere, sunt accepta: iuxta prædictā l. 2. 3. & 4 §. fin. de cond. ob turp. cau. sine ullo iusto titulo, & causa, & ita non solum tenentur restituere in foro interiori tanquam turpiter accepta, & non turpiter data, iuxta ea quæ ponimus in Man. Confess. cap. 17. n. 33. et 34. sed etiam in foro exteriori possent condici, & repeti conditione ob turpem causam iuxta prædictas leges, imo & conditione sine causa, tanquam sine iusta causa data iuxta l. primam ff. de cond. sine caus.

- 49 V. Quod licet prædicti de quibus est quæstio proposita, non possint capere pro spiritualibus, ut primum dictum habet, neque de suapte natura inuendibilibus, ut habet secundum, neque pro officiis malis, uel malè præstitis, uel præstandis, ut habet tertium, neque pro bonis, & benè præstitis, uel præstandis, tanquam debitum de Iustitia, si ea eo solo modo, quo præstant, præstare tenentur, ut habet quartum, licitum tamen est de se accipere donatum merè liberaliter, propter officia bona, benè
iam

iam præstita, uel præstanda, etiam talia, quæ de officio præstare tenentur, non quidem tanquam debita lege iustitiæ, sed tanquam antidora, & remunerationem antidoralem eorum: Tum, per citata sup. notab. 11. num. 18.

Tum, quia iura naturalia, diuina & humana, dicunt beneficii beneficiendum esse: l. Si non sortem §. Libertus ubi id gloss. not. ff. de cond. indeb. & cap. Cum in officiis de testam. Et qui dat bona debita dari alicui, & dando ea bene facit, licet non debeatur ei tanta gratia, quanta donanti: Non enim solum qui donat, sed & qui soluit, et non etiam solum qui donat propria, quæ sibi retinere potest, sed etiam qui dat publica uel aliena de consensu Domini, quæ sibi retinere non potest, dicitur beneficus, nam iusti, qui faciunt iusta & debita, dicuntur boni secundum Tull. 1. off. relat. à Thom. 2. 2. q. 58. artic. tertio, quod etiam ex Aristot. quinto, Ethic. satis colligit lect. 2. Et Principes Ecclesiastici, & seculares, conferentes beneficia Ecclesiastica, uel secularia, quæ sibi retinere non debent, dicuntur beneficii in eos, quibus illa conferunt, cap. Relatum iunct. gloss. verb. (liberaliter) de præb. Imò, et Eleemosynarii eorum, et ministri quorumlibet aliorum, qui largiuntur Eleemosynas eorum, sunt beneficii, et habentur pro talibus, et gratiæ aguntur iis ab eis, quibus eas largiuntur, ut palam est: Addo, quod cum accipere possint ob iustam remunerationem, à fortiori ob cognationem, vel amicitiam, uel amorem Dei, seu Eleemosynam, uel aliam similem causam gratuitam, per dispositionem inter uiuos, uel ultimam voluntatem. Nec obstat hæc Extrauagan. per ea quæ responsa sunt supra numero 47. Et quia
quatenus

quatenus ad huiusmodi merè liberaliter donatorum dationem, uel acceptionem extenderetur, solum præsumpti uè extenderetur ad illas, præsumendo non esse merè liberales, sed factas ex conuentione iniusta, uel in pretium actuum inuendibilium, ita quoad forum Conscientiæ non includeret illarum dationem. Aduertendum tamen, quòd non otiosè supra dixi, prædictam dationem & acceptionem esse licitas [per se vel principaliter ob illas] quia per accidens potest esse (ut frequenter est) peccatum, ob speciem mali, à qua abstinendum est secundum Apostolū primæ ad Thessal. 5. relatum in hoc ipsum propositū in c. Cū ab omni specie mali de uit. & honest. cler. & ob scandalū infirmorū, quod uitandū est Math. 18. & c. Nihil cum scandalo de præscrip. & c. 2. de nou. oper. nunc. quia tamen huiusmodi peccatum non esset contra iustitiam, sed solum contra charitatem, non obligaret ad restitutionem per trad. in Manual. c. 24. num. 19. nec faceret incidere in ulla censuras in foro conscientiæ per dicta ibi & supra not. x. Hæc autem mali species tolleretur saltem quoad Authorem iustitiæ, uel gratiæ, si illo sciente & consentiente fieret: Qua cautela multos frequenter usos fuisse audiui, quæ tamen non sufficeret quoad alios, quibus eiusmodi consensus esset ignotus, & ii, quibus esset notus facile præsumerent parum honestam participationem rei donatæ, inter Authorem, & mediatorem, nisi scirent, & dantem illud nosse, Quod arbitror fuisse in causa, cur S. D. N. Greg. XIII. iustitiæ, & decoris obseruantissimus, cum in minori gradu esset, me in vrbe præsentem magno aliorū exemplo renuit quandam pensionem grandem, sibi à Rege nostro Catholico oblatam, eo quod in multis eisdemque

magnis

magnis pro eius, et aliorum Regum Maiestate expediendis, officia præstiterat, præstiturusque erat, donec soci. rector. Pius V. non solum consentiret, sed etiam ut eam acceptaret, rogaret, idque Regia maieestas resciret. Aduertendum item quod dixi [merè liberaliter] non ad excludendas omnes dationes, quæ etiam minus principaliter, & secundario fiunt ob alias causas, quam liberalitatis, & liberalis donationis, nam non solum includuntur donata et relictæ ob prædictas causas grauitas, sine vlllo respectu etiam minus principali officiorum præstitorum, uel præstandorum, sed et quæ donantur in uita, uel relinquuntur in morte principaliter ob prædictas causas gratuitas, licet habeatur aliquis minus principalis, et secundarius respectus ad officia præstita, uel præstanda: Per ea enim quæ diximus sup. not. 11. et 21. probatur, quod huiusmodi minus principalis respectus non efficit, quò minus dicatur datum uel relictum ob meram liberalitatem et gratiam.

- 50 Ex quibus omnibus inferitur primo, Rectè ante triginta annos respondisse nos, non peccasse quendā litium sollicitatorē, qui ministris Prætoris, Prætorij, et Auditorū eius frequenter dabat aliquot argenteos, ientacula, et merendas, non quidem pro Iustitia vel gratia habenda, sed alijs, ut facerent ei aditum ad eos faciliorem, frequentiore, et importuniorem, quam ex officio tenebantur, alijs autem ut eius mādāta ad eos deferrent, memoresque sui negotij facerent, expeditionēque illius procurarent amplius quam ex officio tenerentur, et eadem ratione neque accipientes ab eo, ob id peccasse, neque restituendi obligationē incurrisse, per dict. sup. in 4. dicto. num. 48. si uero accepissent pro eo solo ministerio, et eo solo modo faciendo, quod et quo.

quo tenebantur, non solū peccasse, sed etiā ad restituendū obligatos fuisse, nec dantem à peccato excusari, nisi vidisset nolle illos id quod tenebantur, et eo modo quo tenebantur præstare; per dicta in not. 9. num. 13.

Secundo infertur, non solum malè facere receptores et Thesaurarios Principum, et alios, qui mandata de soluendo vel dando ab eis suscepta differunt exequi, mentientes se non habere pecuniam Dominicā, donec eis detur, vel promittatur aliquid, aut remittatur ex quātitate recipienda, sed etiam teneri ad restitutionem accepti, vel remissi, Idemque eadem ratione dicendum esse de mercatoribus, quibus mittuntur literæ Cambij, vel alijs debitoribus, quibus mittuntur literæ creditorum de soluendo portantibus illas id, quod erat eis soluendum, allegantibus aliquas excusationes corā Deo falsas, vel iniustas: Dixi ramen [mentientes] et [allegantibus excusationes falsas, vel iniustas] quia si receptores vere tunc non haberent, nec deberent suo domino pecuniam Dominicā, et debitores haberent iustam causam non soluendi tam citò creditoribus, non incurrerent peccatū non soluendo tempore in hiis præstituto: An autem licitè possint accipere aliquid vt statim de suo, vel alieno mutuato, satisfaciant literis, priusquam tenerentur, ne latores earum ob dilationē perdant vel desinant lucrari aliquid? satis magnæ, et quotidianæ quæstionis est: et certū est non posse, si darent illa mutuando usq; ad tempus, quo tenerentur illa soluere, quia esset peccatū vsuræ c. Consuluit et tot. titulo de vsur. possent autē accipere ratione interesse, si verè coram Deo ob huiusmodi solutionem tantū perderent, vel lucrari cessarent, vel si soluenda caperent ab alijs, soluto eis pro interesse tanto,

quantum

quantum à latoribus reciperent, argumento eorum; quæ de Interesse damni emergentis et lucri cessantis tradimus in Man. Confess. c. 17. num. 211.

51 Tercio, Quod non videantur iusta lucra illa magna, quæ aliqui eorum, de quibus hæc quæstio proposita fuit, faciunt ex donariis, quæ multi milites et alii, non valentes consequi solutionem stipendiorum, et aliorum sibi debitorum à Regibus, Principibus, et aliis, aliter, quàm intercessione illorum, dant eis: aliquando dimidiam, aliquando tertiam, aut aliam partem grandem sibi debitorum: Quin et aliquando soluunt aliquid amplius; quo pars illa reddenda sibi post solutionem, statim reddatur: Tum, quia nonnunquam illorum solutio obtinetur sola intercessione, quam ex officio debent: Tum, quia non debetur eis de iustitia pro officiis quæ ultra debita præstant, tantum, quantum accipiunt: Tum, quod non donantur illa eis ob meram liberalitatem, quia principaliter dantur eis ob necessitatem, incommoditatem, defectum impensæ necessariæ ad petendum et manendum in Curiis vsque ad solutionis consecutionem, quam ob amicitiam vel aliam causam, cum in necessitatibus nemo præsumatur liberalis l. Rem legatam ff. de adim. leg. Tum denique, quod non possunt satis excusari titulo emptionis, vel alius contractus Innominati, do ut facias, vel facio ut des, qua se dicunt emere actionem recipiendi, quæ minoris valet: quàm res ipsa actu recepta iuxta l. Minus est habere actionem quam rem ff. de reg. iur. et ea quæ nos tradidimus in Manual. Confess. cap. 17. num. 283. l. Quia esto liceat actionem emere minoris quàm ualeat res ipsa per eam consequenda, non tamen tanto minoris, quanto ipsi illas actiones minoris emunt: Nec possunt excusari, dicendo

quod accipiunt titulo contractus Innominati do ut facias, uel facio, ut des, Quia accipiendo longe plus, quàm labor, industria, et occupatio suæ intercessionis meretur, contraveniunt Iustitiæ commutatiuæ, quæ in omni contractu, siue nominato, siue innominato, iubet seruari æqualitatem rei datæ, et acceptæ, et facti unius, et facti alterius, ut sup. dictum est num. 48.

Quarto Infertur, quot et quæ fuissent considerata in eo responso, quod ante 15. annos dedimus Madrici, cum aliis de causis in Curia Regia essemus, super actione ex lege Iul. Repetun. intenta contra clarissimum eundemque prudentissimum, & Regiæ maiestati multis nominibus Commodum, eiusque Regiæ rei seruandæ, custodem fidissimum, & augendæ, maximè industrium, Franciscum ab Erasso, maximum, dum uiueret, Caroli V. & Philippi II. Regum Hispaniarum Secretarium, ad repetenda 13. uel 14. millia ducatorum aureorum, sibi, tum à Serenissima Lotharingiæ Duce, cum in matrimam unius filii sui inuitata fuisset: Tum ab aliis multis Magnatibus Hispaniæ, Germaniæ, & Belgiæ intra 30. annos uariis occasionibus oblati, donata: Quando ante prædictos 15. annos insolito ad illum diem Castellæ more, iussus fuit reddere rationem quadraginta, & amplius miriadum, seu millionum ducatorum auri, retrò 30. prædictos annos suis schedis impensorum: Considerandum enim erat, An essent accepta ob causam spirituales, uel temporalem inuendibilem? An ob officia debita uel gratuita, debito modo uel gratuito facta, uel facienda? & si gratuito, An bona, & bene præstita, uel præstanda, An mala, uel male præstita uel præstanda? & An ut debita de Iustitia, uel ut merè donata,

301 In Extrauag. Ab ipso, Greg. XIII. 31
nata? & An sciente, & probante Regia maiestate, An
ignorante, uel nolente? & An clam, An manifeste? & quæ
qualitas erat personarum donantium, & quæ necessitas,
uel utilitas, quibus ad id moti fuerunt? Prætermisso au-
tem quod prædicta consideratione præmissa, de singulis
singulariter respondendum fuit, memini me respondere
in genere, magnæ laudi uertendum ei fuisse illius actionis
intentionem, Eo quod tot adeo potentes, & ad eò magnis
muneribus fungentes cum multis maleuolis, egregie in
inquirendo aliena peccata industriis, non inuenissent plu-
ra, quæ opponerent uiro, qui tot miriadas tot annis, in
tot Regnis, & innumeris vicibus impendisset, & ea
quidem non accepta ex Regia pecunia, sed ex
donariis Summatum, quibus palam erat
varia officia maiore animi affectu
& sollicitudine, quàm de Iusti-
tia tenebatur, apud Imp. -
& Regiam maiesta-
tem eis præ-
stitisse.

F. I. N. I. S.

INDEX EORVM, QVAE IN HOC COMMENTARIO CONTINENTVR.

A

- Actiones promittendi, dandi, &c. facta pro alijs, ita nocent, ac facta pro seipsis. n. 24.*
Actiones omnes ab hac extrauag. punita sunt prohibita iure ipsa antiquiore. num. 5.
Actiones hic punita antehac & ubique gentium fuisse & esse malas, significat hac extrauag. quod tacite & uuliter monet Confessarios; solas autem apud Sed. Apostolicam post eam factas, pœnis eius punit. num. 6.
Actiones has. faciens per alium, incurrit has pœnas. num. 10.
Actiones ob quas incurruntur pœna huius extrauag. sunt ha 16. & una omissio. num. 11.
Actiones praedicta non secuto effectu hic puniuntur. num. 11.
Actio nulla quæ principaliter non sit pro obtinenda iustitia vel gratia, hic punitur; & ita eximitur datio salarij uel honorarij dati Assessori, Aduocato, Notario, Procuratori, & similibus. num. 23.
Actiones hic punita etiã antehac fuerunt illicita. n. 36.
Actio qua fingitur datum quid intercedenti, est una de hic punitis, etiam non secuta obtentione. num. 39.
Actus nullus est simul bonus et malus etiam diuersa ratione,

I N D E X.

ratione, licet quis possit recte de eodem diuersa ratione bene dolere & gaudere. num. 21.

Ambitio siue allectio praestantium gratia per munera, hic punitur, sed est restringenda ad munera insolita &c. num. 38.

Anathema qua ratione dictio Graca simul et Hebraea. num. 7. & duo significat & est species excommunicationis, quia est maior & nunquam minor, & omnis excommunicatio maior est. Anathema. num. 8.

Appellans à Papa ad futurum Concilium, excommunicatur Bulla Cæna, & id consulens excommunicatione Papali, sed non Bulla Cæna, & ratio eius. num. 12.

Apostolicam apud sedem factis quibusdam quadam specialia, apud quam ut dicantur contenta, hic facta, duo requiruntur. num. 26.

Argumentum à contrario, Qui dicit de uno et c. Sic limitandum. num. 42.

Audens non dicitur hic omnis faciens, sed tantum praesumens. num. 35.

B. Beneficium bulli

Beneficium nemo tenetur de suo prestare gratis. num. 47.

Bulla Innovationis extrauag. Bonif. vii. tenor. num. 10.

Beneficus est etiam qui confert, quæ sibi retinere nequit, & qui debita soluit. num. 49.

Cardi.

Cardinalium Collegium præsens, omnium, quæ à multis sæculis se præcesserunt, neuis purgatissimum, & pietate, prudentia, iustitia, temperantia, & omnigena eruditione ornatissimum. num. 4.

Cardinales & Episcopi incurrunt ires pœnas huius extrauag. non autem 4. reliquas num. 9.

Cardinales non ligant, regula Cancellaria odiosa, licet lex generalis sic. num. 9.

Cardinales sunt patritij scripti in Diademate Principis, & pars corporis eius num. 9.

Carolus V. cum filio suo Philippo Secundo, & Iohannes Tertius Rex Lusitania, de abstinentia a Iustitia impedimentis laudati, & imitatione digni. n. 24.

S. Catharina studiosorum patrona clarissima. num. 1.

Causa cur Curia aliquot florescant, est cura Regentium, se suosque purgantium. num. 4.

Causa finali dispositionis cessante, cessat illa. num. 6.

Causam qualem damni dans restituere teneatur. n. 42.

Conatus ad delictum non secuto illo, punitur, sed non pœna illud facientis, nisi cum illa etiam contra conantem imponitur. num. 12.

Consulere quis dicitur. num. 10.

Consilium, auxilium, et fauor principaliter uetita puniuntur non secuto effectu, secus si accessorie uentur. num. 40.

Consi-

I N D E X.

- Consilium, auxilium, & fauor puniuntur secuto eo, in quod dantur, licet non sequatur obtentio. num. 40.
- Consulens uel mandans aliquid mali, non incurrit pœnam contra illud statutam, nisi secuto illo, uel nisi principaliter prohibeatur consulere uel mandare sicut facere. num. 12.
- Constitutio interpretans uel roborans aliam, terminis illius concluditur. num. 6.

D

- Dare licet ministris Iudicium ob aditum facilitatem &c. num. 50.
- Datio omnis ex promissione uel pactione illicita, etiam post obtentam iustitiam uel gratiam, meretur has pœnas. num. 22.
- Datio post iustitiam & gratiam obtentam non nocet, nisi intentione principali ad aliam obtinendam dirigatur. num. 27.
- Datio & receptio post iustitiam, uel gratiam obtentam, non sufficit nisi principaliter id fiat ad aliam obtinendam, etiam cum peccatur, num. 28.
- Dationes & receptiones pro iustitia & gratia, non omnes, etiam illicita, nec ulla licita puniuntur hic. num. 30.
- Datum pro iniusta sententia uel gratia dicitur datum pro iustitia uel gratia. num. 23.
- Datio & acceptio hic punita, etiam extra Sed. Apostolicam, non licet pro spiritualibus, num. 42. nec pro

I N D E X.

pro inuendibilibus. num. 43. *nec pro* officijs malis, uel malè prastitis, uel prastandis, uel bonis, sed debitis modo mediocri, prastitis, uel prastandis. n. 46. nec pro bonis tanquam de iustitia debita, *sed sic* pro officijs non debitis, uel modo meliori, quàm debito, prastitis uel prastandis. num. 47.

Datum Thesaurarijs & debentibus soluere quod iustum. num. 50.

Denunciationis omisio; de qua hic non *est* propriè actio, sed non actio. num. 5.

Denunciandi praeceptum hoc intra triduum, nouum, solos presentes in Curia ligat, & eos salua correctione fraterna, a qua facta, incipit *triduum*. n. 34.

Doctor docens pecunia non uendit scientiam, sed *laborem*, & onus eam docendi? num. 43.

Donatio ob aliam causam, quam ob meram liberalitatem non est propriè, donatio. num. 32.

Donatio non desinit esse merè liberalis, eo quod fiat ob causam minus principaliter. num. 49.

E

Excommunicantur omnes, qui aliquam istarum 16. actionum agunt pro iustitia uel gratia obtinenda apud Sedem Apostolicam, & scientes, & non reuelantes intra triduum *et* utentes per *et* obtentis, Absolutione Papa reseruata, & omnia per *et* obtenta sunt inualida, & perdunt ipso iure sua beneficia

I N D E X . I

neſicia & officia, & infames, ac inhabiles ad ea et
qualibet alia ſunt. num. 2.

Excommunicatio huius extrauag. eſt maior, & unde
id clarè colligitur. num. 7.

Excommunicatio ex vi uerbi, et propriè maiorem &
minorem includit. num. 7.

Excommunicatio abſolutè prolata, interdū pro mino-
ri, Anathema uero ſemper pro maiori accipitur. n. 7.

Excommunicatio eſt genus ad Anathema & minorem
excommunicationem. num. 8.

Excommunicatio & Anathema differunt num. 7. non
ut diſparata, ſed ut genus & ſpecies. num. 8.

Excōicatio nulla nec irregularitas uel alia pœna ipſo Iu-
re ipſoſita pro aliquo factō, incurritur a conāte facere
illud, niſi faciat, uel et pro ipſo conatu imponatur. n. 12.

Excommunicatio noua maior, reſeruata Papa. n. 35.

Exēpla regēū et maiorū, recti et minores imitātur. n. 4.

Extrau. Bonif. hic inouata à quo fuit olim reuocata. n. 2.

Extrauagans hæc, eſt quādamtenus magis propriè con-
ſtitutio, quā regule Cancellarie. num. 3.

Extrau. hæc nō includit illa q̄ erāt iure antiq. licita. n. 6.

F

Familiares et officiaſij pro quo modo faciendi offi-
cia debite aliquid capiunt. num. 48.

Finis principalis actus uirtutis non poteſt eſſe bonum
temporale, ſed bene minus principalis. num. 33.

Franciſcus ab Eraſſo laudatus. num. 51.

T

Gratia

I N D E X . I

- G** Ratia hic etiã signatura tantum, & uerbalis.
 continetur. num. 25.
- G** Greg. xij. dignissimus, qui primis Pontificibus Ma-
ximis à Gregor. Primo, annumeretur. num. 4.
- H** Oc] pronomen presentia oculo corporis uel mentis
 demonstrat. num. 39.
- H** Horas ad Canonicas tens principaliter ob lucrum, pec-
 cat. num. 22.
- I** Ioannes à Portugalia laudatus. num. 28.
- D** Intellectus c. Eos prima q. prima. num. 28.
- Intellectus, siue ratio noua l. 2. § 3. ff. de cond. ob turp.
causam. num. 45.
- I** Intellectus cap. Eisi quaestiones de Simon. num. 1.
- I** Intellectus huius Extrauag. § 1. 2. 3. § 4. de cond. ob
turp. caus. quoad data pro officio indebito. nu. 47.
- Et quoad aliud. num. 49.
- I** Intentio & finis Authoris ex proœmio colligitur. nu. 6.
- I** Iudicandi officij obtentio, tacita pecunia data medi-
atori, cur surreptitia, nisi & c. num. 45.
- I** Iuris dicendi officium uendibile est, licet uetetur uen-
di. num. 44.

I. N. D. E. X. I

Iurisdictio uendi patet ab Inferiori, sed non officium iudicandi. num. 45.

Iurisdictio temporalis uendi, permutari, in feudum, & dotem dari potest. num. 44.

Iusta cur dicitur sententia Iudicis iniusta. num. 46.

Iustitia & actus eius Iudicium, et consequenter sententia cur inuendibilia? num. 44.

Iustitiam et iudicium uendens, etiam Monarcha cur peccet? num. 45.

L *Ex generalis ligat omnes species, etiamsi maior ratio militet in una. num. 9.*

Lex debet esse possibilis moraliter, et conformis consuetudini, p'ys & eruditis probata. n. 19.

Lex non distinguens quando distinguenda. num. 28.

Lex non includit id, ad quod mens & ratio authoris eius non se extendit. num. 6.

Liberalitas mera qua dicitur. num. 32.

Ludouicus Infans Portugaliae laudatus. num. 15.

Lucrum quod, non turpe acceptum pro officio debito. num. 46. et melius. num. 48.

Lucrari datum a militibus uel alijs Principum, uel aliorum creditoribus, pro intercessionem recuperandi stipendia, uel alia debita ut plurimum turpe. num. 12.

M

M *Edictus non tenetur curare diuitem gratis, etiam si aliter nolit curari. num. 47.*

T

2

Mercede

I N D E X . I

Mercede sua dignus mercenarius, & stipendiarius.
stipendio. num. 37.

Obligatio ad Antidota, lege natura inest beneficia-
 rio erga beneficientem. num. 18.

Ordinatus bono & simplici animo ante iustam etatem,
non suspenditur. num. 35.

Pactio pro Iustitia uel gratia obtinenda quatuor de
 causis fit, & quā ob causam facta, hic puniatur; et
 est contra ius naturale, uel humanū antiquius isto. nu. 13.

Pactio pro Decreto arbitrario Iudicis, puniatur hic.
num. 14.

Pactio pro Iustitia uel gratia facta cum Papa, inter-
dictum mala ut simonia, sed semper immunis à pœna
sicut illa. num. 14.

Pactio pro auferenda uel differenda Iustitia, includi-
tur sub pacto de obtinenda illa. num. 16.

Pactiones cum Monarchis pro gratijs faciendis An-
semper licite? num. 15.

Promissio de dando pro iustitia &c. regulanda, ut pa-
ctio: & ita nec licita, nec illicita uenialiter tantum,
neque mortifera secundum intentionem tantum,
meretur has pœnas. num. 18.

Pactio licita non meretur has pœnas, nec illicita uenia-
liter tantum, nec mortifera ob solam intentionem
tantum, si facta sit de re adeo parua, quæ non solet
 mouere

I N D E X . I

- mouere notabiliter recipientem. num. 17.
 Papa & Curia eius non semper in eodem loco. nu. 26.
 Papa summus Christi Vicarius & Rex dupliciter su-
 spicatur. num. 26.
 Peccata sunt quadam per accidens ob speciem mali,
 qua de se licent. num. 49.
 Peccatum ne sit mortiferum, facit paruitas in omni
 materia. num. 17.
 Peccant qui & qui non pro officio debito mercedem ac-
 cipientes. num. 48.
 Pœna nullitatis huius Extrauag. in foro conscientie
 subeunda. num. 35.
 Pœna huius Extrauag. innouantis & innouata sunt
 octo, quarum tres prima proculdubio ligant in foro
 conscientie & ultima non, et quatuor reliquas non
 obligare in illo est probabile. num. 41.
 Pœna etiam ipso iure imposita regulariter non ligat
 conscientiam. num. 41.
 Preces pro pretio raro fieri, & ita rarius quam qui-
 dam putant Simoniam & has pœnas inducere,
 quod Confessarijs notandum. num. 24.
 Presumentem qualem ex punit, non includit bono animo
 facientem. num. 35.
 Præcepta decē legis ueteris, sunt iura naturalia, et du-
 rant, licet Ceremonialia et iudicialia exprarint. u. 11.
 Promissio gratitudinis eo tantū modo, quo inest, ex-
 pressa, et ita hijs uerbis facta, non includitur hic. n. 19.
 Promis-

I N D E X . I

Promissio non omnis generalis, est *hic* uelita. num. 4.

Et qua. num. 18.

Promissio generalis gratitudinis Antidoralis, non addens ullam obligationem civilem, non meretur has pœnas. num. 18.

Promissio ad complacentiam, non obligat, cum exemplis. num. 20.

Promissio vel pactio dandi, tacita, sufficit, sed non sola intentio promittendi vel paciscendi, non facta promissione vel pactione, expressa uel tacita. num. 20.

Promissionis acceptatio licita, uel illicita uenialiter tantum, non meretur has pœnas, nisi fiat in finem se uel alium notabiliter corrumpendi. num. 21.

Promissioni de dando Et dationi, an aequetur in hoc promissio de faciendo, Et eius impletio? num. 24.

Promissio Et acceptatio tertij, non lucraturi sufficit. num. 27.

Propinarum datio post sententiam, non punitur *hic*, Et quid de soluenda ea prius facta num. 29.

R

R eceptio facta ex promissione uel pactione, perinde nocet, ac datio ex illis. num. 22.

Receptio uel conuentio Aduocati, Notarij Et c. pro salario, non nocet, sicut nec datio, nisi Et c. num. 31.

Restitutio *hic* iussa, non tollitur partis remissione. n. 35.

Restituere tenetur dans causam damni etiam media tam, modo sit propinqua. num. 42.

I N D E X.

S

Scientia & omnis uirtus intellectualis, est inuendibilis, quia inestimabilis. num. 43.

Simonia mortifera potest esse secundum intentionem, datio rei minima, licet non presumatur talis. n. 17.

Simoniacus mediator, collator, uel presentator tenetur restituere fructus male perceptos à Simoniano, in subsidium illius. num. 42.

Sollicitationem iustitia gratiaque facienda, qui quærentes has pœnas incurrunt. num. 37.

Species sub genere propriè includuntur. num. 7.

Stipulatio, & obligatio dandi & faciendi alias impares, in hoc pares. num. 25.

T

Taciturnitas non omnis ueri, quod retraheret à concedendo, nocet. num. 45.

U

Vendibilia esse de se multa Iuris publici, etiam quæ uendi vetantur. num. 44.

Vendibilia non esse omnia, quæ non sunt spiritualia, in quibus est locus Simonia. num. 43.

Vendere, & principaliter pro temporali re dare, paria in hoc proposito. num. 45.

Virtutum ad actus exercendos obligatio uendibilis, licet ipsa non sit talis. num. 44.

Virtus moralis & Theologia est simpliciter uirtus, & tam illa, quàm suus actus fortius inuendibilis, quàm intel-

I N D E X . I

intellectualis, qua secundum quid, & cum adiectione intellectualis est uirtus. num. 43.

Vrbs, aliarum orbis urbiū nunc reformatissima. nu. 4.

Vt inualidis etiam ante hac malum, sed non erant ante ea tot inualida ac nunc. num. 8.

X

Xeniorum datio Iudici, qua ante hac erat illicita, punitur hic, non autem qua antea licebat, qualis est dari solita in urbe ad Natale Domini, modo animo recto, & ob meram liberalitatem intra quantitatem permissam fiat. num. 32.

Xeniorum etiam permissorum datio, non licet, si principaliter fiat ad Iustitiam obtinendam, licet autem, si principaliter ob meram liberalitatem & honestā gratitudinem fiat, quamuis minus principaliter fiat ad iustitiam obtinendam. num. 32.

Xenia ita dari, uel non dari possunt gratiarum Authoribus, & Protectores, ac Iudicibus. num. 33.

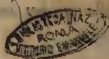
Xenia qua nimia, arbitrio boni uiri definiendum. n. 33.

F I N I S .

ERRATA SIC CORRIGITO.

f. folium p. paginam l. lineam designat.

Fol. 15. p. 1. l. 25. lege, conuiuet f. 18. p. 2. l. 16. lege, quod imponit f. 46. p. 2. l. 9. lege, sed tantum a poena Simoniz iure diuino prohibetur & a culpa &c. fol. 121. p. 2. l. 1. lege, aliquid plus.

Gov. C. DE GRANT

1671

